КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫ

БАНК ТУТУМУНУН ӨНҮГҮҮ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ

2005-ЖЫЛДЫН БИРИНЧИ ЖАРЫМ ЖЫЛДЫГЫ (7)

●

НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ

ПЕРВОЕ ПОЛУГОДИЕ 2005 ГОДА (7)

БИШКЕК 2005-жыл

РЕДАКЦИЯЛЫК КЕҢЕШ:

Төрайым:	Джаныбекова С.Э.
Кеңештин мүчөлөрү:	Цыплакова Л.Н.
	Алыбаева С.К.
	Еремеева Е.А.
	Лайлиева М.Д.
	Ли А.Ч
	Садыкова Н.О.
	Сулайманов А.А.
Жооптуу катчы:	Джапарова Ч.А.

Бул басылманы даярдоого негизинен төмөнкү кызматкерлер катышкан:
Джапарова Ч. (1,2-бөлүктөр), Таштаналиев К. (3-бөлүк), Дүйшеналиева Б. (4-бөлүк), Броницкая Г. (4.2-бөлүк), Бутабаев Р. (5-бөлүк), Садыркулова С. (6-бөлүк).

Уюштуруучусу: Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы.
Басылма Кыргыз Республикасынын Юстиция Министрлигинде каттоодон өткөн. Жалпыга маалымдоо каражаттарын каттоо жөнүндөгү 2002-жылдын 18-сентябрындагы №783-күбөлүккө ээ.

©Кыргыз Республикасынын Улуттук Банкы, 2005-жыл.

Басылма Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксатысыз, кайрадан басылып чыгарылууга жана кайсыл формада болбосун таркатылууга тийиш эмес. Басылманы көчүрүп басууда жана которууда "Банк тутумунун өнүгүү тенденциялары" басылмасына милдеттүү түрдө таянуу зарыл.
ЖЧК "Кыргыз Республикасынын банк кабарчысы" басма борборунда басылып чыгарылат.
720071,Бишкек шаары, Чүй проспекти, 265, Кыргыз Республикасынын Улуттук илимдер академиясынын Биология институтунун имараты, 3-кабат 354, 355 бөлмөлөр.
Телефону (3312) 657693, 243 801
Факсы (312) 657693
350 нускада чыгарылат.

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

Председатель:	Джаныбекова С.Э.
Члены совета:	Цыплакова Л.Н.
	Алыбаева С.К.
	Еремеева Е.А.
	Лайлиева М.Д.
	Ли А.Ч.
	Садыкова Н.О.
	Сулайманов А.А.
Ответственный секретарь:	Джапарова Ч.

Основными исполнителями подготовки настоящей публикации являются следующие сотрудники:
Джапарова Ч. (разделы 1, 2), Таштаналиев К. (раздел 3), Дуйшеналиева Б. (раздел 4),
Броницкая Г. (раздел 4.2), Бутабаев Р. (раздел 5), Садыркулова А. (раздел 6).

Учредитель: Национальный банк Кыргызской Республики.
Издание зарегистрировано Министерством юстиции Кыргызской Республики, свидетельство о регистрации
СМИ № 783 от 18.09.2002 года.
© Национальный банк Кыргызской Республики, 2005.
Настоящее издание не подлежит воспроизведению и распространению в любой форме и любыми средствами
без разрешения Национального банка Кыргызской Республики. При перепечатке и переводе выдержек ссылка
на издание "Тенденции развития банковской системы" обязательна.

Издается в издательском центре ОсОО "Банковский вестник КР".
720071, Бишкек, пр. Чуй, 265, здание Института биологии Академии наук КР, 3 эт., каб. 354, 355
Тел: (312) 657693, 243801.
Факс: (312) 657693.
Тираж 350 экз.

Банк тутумунун өнүгүү тенденциялары

Кыргызстандын банк тутумунун өнүгүшүнө финансылык ортомчу катары, иликтөөлөрдү жүргүзүү жана ага баа берүү, турукташууга жетишүүдө жана аны колдоп турууда орун алган тоскоолдуктардын бетин ачуу, ошондой эле Кыргызстандын банк тутумунун турукташуусунун составдык элементтерине баа берүү "Банк тутумунун өнүгүү тенденциялары" басылмасынын максаты болуп саналат. Басылма 1-январга жана 1-июлга карата абал боюнча кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланып турат.

Маалыматтарды жаңыртуунун акыркы күнү: 2005-жылдын 21-ноябры

Басылманын мазмунуна байланыштуу маселелер боюнча:
Кыргыз Республикасынын Улуттук Банкынын
Көзөмөл методологиясы жана лицензиялоо Башкармалыгына
Бишкек шаары, Т.Үмөталиев атындагы көчө, 101 дареги боюнча,
(996 3312) 652 456 телефону,
(996312) 653344 факсы аркылуу кайрылсаңыздар болот.
Электрондук почта:chjaparova@nbkr.kg

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын башка басылмалары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчету

Жылдык отчет Улуттук банктын жыл ичиндеги бүткөргөн иши жөнүндө толук отчету болуп саналат. Ал экономиканын реалдуу секторунун иштеп турушунун өзгөрүшүнүн жыйынтыктарынын кыскача мүнөздөмөсүн, ошондой эле акчакредит чөйрөсүндөгү Улуттук банктын чечимдерин жана аракеттерин чагылдырат. Өзүнө: экономикалык өнүгүү жана акчакредит саясаты жөнүндө маалыматты, финансылык отчетту, Улуттук банк жөнүндө жалпы маалыматтарды, статистикалык тиркемелерди камтыйт. Кыргыз, орус жана англис тилдеринде басылып чыгарылат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени

Улуттук банктын бюллетени Кыргыз Республикасынын анык сектор, финансылык жана тышкы экономикалык сектор, ошондой эле мамлекеттик финансы боюнча макроэкономикалык көрсөткүчтөрүн камтыйт. Бюллетенди даярдоодо Кыргыз Республикасынын Улуттук Статистика комитетинин, Финансы министрлигинин, коммерциялык банктардын, Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнө караштуу Кыргыз Республикасынын баалуу кагаздар боюнча Мамлекеттик комиссиясынын жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын материалдары пайдаланылат. Ай сайын кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарык көрөт.

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми

Бул басылмада Кыргыз Республикасынын тышкы секторунун өнүгүшүндөгү акыркы тенденциялар чагылдырылган жана төлөө балансынын аналитикалык жана нейтралдуу формасы, тышкы сооданын түзүмү, эларалык камдар, тышкы карыз, ошондой эле эларалык инвестициялык позициясы боюнча маалыматтар менен таблицалар камтылат. Басылма чейрек сайын, январь май, июль жана октябрь айларында жарыяланып турат.

Кыргыз Республикасында инфляция боюнча баяндама

Баяндама республикадагы жана анын региондорундагы керектөө бааларынын динамикасынын сүрөттөлүп жазылышын, инфляциянын негизги факторлорунун анализденишин, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын акчакредиттик саясат жаатындагы чечимдери жөнүндө маалыматты камтыйт жана келерки чейрекке инфляциялык болжолдоолорду келтирет. Чейрек сайын кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын пресс-релизи

Улуттук банктын пресс-релизи Улуттук банкта жана банк тутумунда болуп өткөн окуялар түрмөгүн, финансы рыногу боюнча ыкчам маалыматтарды камтыйт. Апта сайын кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланат.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары

Бул басылма Кыргыз Республикасын банктык мыйзамдарын түзүүчү ченемдик документтер менен коммерциялык банктарды жана коомчулукту камсыз кылуу үчүн Улуттук банктын ченемдик актыларын расмий жарыялоону билдирет. Журнал айына бир жолу кыргыз жана орус тилдеринде чыгарылат.

Бардык басылмалар Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын Төрагасынын буйругу менен бекитилген тизмеге ылайык таркатылат жана http://www.nbkr.kg дареги боюнча web-сайтка жайгаштырылат.

Тенденции развития банковской системы

Цель издания "Тенденции развития банковской системы" состоит в анализе и оценке развития банковской системы Кыргызстана как финансового посредника, выявлении препятствий для достижения и поддержания стабильности, а также в оценке составных элементов стабильности банковской системы Кыргызстана. Публикуется по состоянию на 1 января и 1 июля года на кыргызском, русском и английском языках.

Последний день обновления данных настоящей публикации: 21 ноября 2005 года.

По вопросам, связанным с содержанием публикации, можно обратиться по адресу:

г. Бишкек, ул. Уметалиева, 101.
Национальный банк Кыргызской Республики
Управление методологии надзора и лицензирования
телефон: (996 312) 652 456
факс: (996 312) 653 344
электронная почта: chjaparova@nbkr.kg

Другие издания Национального банка Кыргызской Республики

Годовой отчет Национального банка Кыргызской Республики

Годовой отчет НБКР является полным отчетом о проделанной работе Национального банка за отчетный год и содержит краткую характеристику результатов изменений функционирования реального сектора экономики, а также описание решений и действий Национального банка в денежно-кредитной сфере. Отчет включает в себя: информацию об экономическом развитии и денежно-кредитной политике, финансовую отчетность, общие сведения о Национальном банке, статистические приложения. Публикуется на кыргызском, русском и английском языках.

Бюллетень Национального банка Кыргызской Республики

Бюллетень НБКР содержит макроэкономические показатели Кыргызской Республики по реальному, финансовому и внешнеэкономическому секторам, а также по государственным финансам. При подготовке бюллетеня используются материалы Национального статистического комитета, Министерства финансов, коммерческих банков, Государственной Комиссии при Правительстве Кыргызской Республики по рынку ценных бумаг и Национального банка Кыргызской Республики. Публикуется ежемесячно на кыргызском, русском и английском языках.

Платежный баланс Кыргызской Республики

В данном издании отражены последние тенденции в развитии внешнего сектора и содержатся таблицы с данными по аналитической и нейтральной формам платежного баланса, структуре внешней торговли, международным резервам, внешнему долгу, а также международная инвестиционная позиция Кыргызской Республики. Публикуется ежеквартально - в январе, мае, июле, октябре.

Обзор инфляции в Кыргызской Республике.

Обзор содержит описание динамики потребительских цен в республике и ее регионах, анализ основных факторов инфляции, информацию о решениях Национального банка Кыргызской Республики в области денежно-кредитной политики и представляет прогноз инфляции на предстоящий период. Публикуется ежеквартально на кыргызском, русском и английском языках.

Пресс-релиз Национального банка Кыргызской Республики

Пресс-релиз НБКР содержит хронику событий, происходящих в Национальном банке и банковской системе в целом, оперативную информацию по финансовому рынку. Публикуется еженедельно на кыргызском и русском языках.

Нормативные акты Национального банка Кыргызской Республики

В указанном издании официально публикуются нормативные акты Национального банка для обеспечения коммерческих банков и общественности нормативными документами, формирующими банковское законодательство Кыргызской Республики. Предположительная периодичность издания Журнала - один раз в месяц на кыргызском и русском языках.

Все публикации распространяются согласно перечням, утвержденным распоряжениями Председателя Национального банка Кыргызской Республики и размещаются на Web-сайте по адресу: http://www.nbkr.kg

УРМАТУУ ОКУРМАНДАР,

Улуттук банктын «Банк тутумунун өнүгүү тенденциялары» басылмасынын редакциялык кеңеши басылманын кароого сунушталып жаткан ушул чыгарылышынан тартып кийинки чыгарылыштары кыргыз жана орус тилдеринде бир номерде бериле тургандыгын билдирет. Бул окурмандар үчүн ыңгайлуу болооруна ишенебиз жана Сиздерден басылма боюнча ой-пикирлерди күтөбүз.

МАЗМУНУ

КИРИШҮҮ 8

I. ФИНАНСЫ-КРЕДИТТИК СИСТЕМАНЫН АБАЛЫ 9

II. БАНК ТУТУМУНУН АБАЛЫ 11

2.1. Банк тутумунун түзүмү 11
2.2. Тобокелдиктер 15
2.2.1. Кредиттик тобокелдик 15
2.2.2. Ликвиддүүлүк тобокелдиги 16
2.2.3. Концентрациялануу тобокелдиги 17
2.3. Капиталдын шайкештиги (адекваттуулугу) 18
2.4. Финансылык натыйжалар 20
2.4.1. Кирешелүүлүк 20
2.4.2. Накта пайда 20
2.4.3. Натыйжалуулук 21
2.5. Банк тутумунун ролу 21

III. БАНКТЫК ЭМЕС ФИНАНСЫ-КРЕДИТТИК МЕКЕМЕЛЕР 25

3.1. Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелер тутумунун абалы 25
3.2. Кредиттик портфелдин түзүмү 26
3.3. Кредиттик портфелдин динамикасы 27
3.4. Негизги тобокелдиктер 27

IV. ТӨЛӨӨ СИСТЕМИ 28

4.1. Банктык продуктылар, тарифтер жана кызмат көрсөтүүлөр 28
4.2. Нак жана нак эмес акча жүгүртүүлөрү 28

V. РЕАЛДУУ СЕКТОРДУН АБАЛЫ 35

5.1.Үй чарбасы 35
5.1.1. Финансы-кредиттик мекемелердин алдындагы милдеттенмелер 35
5.1.2. Калктын жыйымдары 36
5.2. Корпоративдик сектор 37
5.2.1. Финансы-кредиттик мекемелердин алдындагы милдеттенмелер 37
5.2.2. Дебитордук жана кредитордук карыздардын абалы 38
5.2.3. Финансылык натыйжалар 39

VI. АТАЙЫН КАРАЛУУЧУ МАСЕЛЕЛЕР 40

КИРИШҮҮ

2005-жылдын биринчи жарымында Кыргызстандын банк тутуму реалдуу секторду кредиттөөнүн көлөмүн көбөйтүүнү уланткан. Мында банк тутумунун ликвиддүүлүгүнүн олуттуу запасы жана капиталынын шайкештигинин жогорку деңгээли коммерциялык банктарда финансылык ортомчулукту андан ары кеңейтүү, кирешелүүлүктү жогорулатуу жана банк тутумунун активдерин жана капиталын майнаптуу пайдалануу үчүн потенциалдарынын бар экендигин ырастап турат.

Узак мөөнөттүү кредиттердин өсүшү, ошондой эле банктардын туракжайларды кредиттөө жаатындагы иш-аракеттеринин активдешкендиги белгиленүүдө, бул экономиканын турукташуусу фактору катарында каралмакчы.

Концентрациялануу тобокелдигинин төмөндөп жаткандыгы байкалууда. Кредиттик тобокелдиктин каралган мүнөздөмөлөрү, анын келечекте мүмкүн болуучу өсүү факторлору орун алып жатса дагы, учурда анын жогорулашы жөнүндө мүнөздөбөйт.

Банк тутумунун активдерди жана капиталды пайдалануу көз карашынан алгандагы натыйжалуулугунун жакшырып жаткандыгы уланууда, кредиттик операциялардын жана баалуу кагаздар менен операциялардын кирешелүүлүктөрүнүн өскөндүгү байкалууда.

Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин (БЭФКМ) кредиттик портфелинин анын сапатынын жакшыруусу менен коштолгон өсүшү уланууда. Ошону менен бирге, БЭФКМдин активдерди жана капиталды пайдаланууларынын натыйжалуулугу төмөндөөдө. БЭФКМдин кредиттери негизинен, айылчарба жана соода долбоорлорун каржылоого багытталат, алардын негизги концентрациялануу тобокелдиги дагы мына ушуга байланыштуу.

Үйчарбасы секторунда анык акча кирешелеринин атамал мааниде сыяктуу эле, анык мааниде дагы өсүшү белгиленүүдө, бул банк тутуму үчүн ресурстар рыногунда белгилүү бир потенциалдын бар экендигин ырастай алат. Ошону менен катар, банк тутумунун депозиттер түзүмүндө үйчарбасынын депозиттеринин үлүшүнүн төмөндөөсү банк тутумунун финансылык каражаттарынын булактарынын түзүлүүсүндө артыкчылык берилген багыттардын алмашылгандыгын чагылдырат.

Жүгүртүүдө акчалардын өсүшү экономиканын акчаларга карата анык муктаждыгы менен шартталган жана аларга карата суроо-талаптын жогорулагандыгын чагылдырат.

Ошентип, бүтүндөй алганда коммерциялык банктардын капиталдык базаларынын бекемделүүсү, финансы-кредиттик системанын кредиттик портфелинин өсүшү, банктык жана төлөө кызмат көрсөтүүлөрүнүн чөйрөсүнүн кеңейиши жана сапатынын жакшырышы, ошондой эле банк бизнесинин майнаптуулуугунун жогорулоосу орун алган, бул өлкөдө макроэкономикалык жагдайдын стабилдешүүсүнүн факторлору болуп саналат.

***

"Атайын каралуучу маселелер" бөлүгүндө Кыргыз Республикасындагы банк мыйзамдарын өркүндөтүүнүн багыттары жөнүндө маалымат келтирилген.

I. ФИНАНСЫ-КРЕДИТТИК СИСТЕМАНЫН АБАЛЫ

1.1-график. Чогуу алгандагы кредиттик портфелдин (КП) түзүмү, %

1.2-график. Финансы-кредиттик системанын (ФКС) кредиттик портфелинин (КП) ИДПга карата өзгөрүү динамикасы пайыздар менен

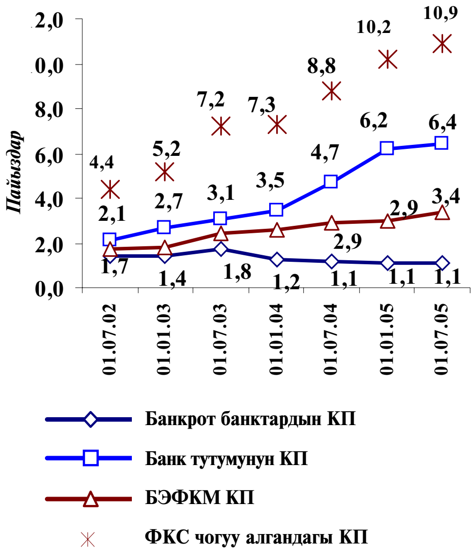

Финансы-кредиттик системанын[1] чогуу алгандагы кредиттик портфели 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 10546,6 млн. сомду түзгөн, анын түзүмү 1.1-графикте келтирилген. Банк тутуму 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында анын финансы-кредиттик системанын чогуу алгандагы кредиттик портфелинин түзүмүндөгү үлүшү банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин (БЭФКМ) үлүшүнүн тиешелүү өсүшүндө 60,6 пайыздан 58,9 пайызга чейин төмөндөсө дагы, финансы-кредиттик системада өзүнүн үстөмдүк кылуу абалын улантып жатат. Банкрот банктардын кредиттик портфелинин үлүшү төмөндөөнү улантууда.

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында финансы-кредиттик системанын финансылык ортомчулугунун чогуу алгандагы кредиттик портфелдин ички дүң продуктыга (ИДП)[2] карата катышы катары аныкталуучу көрсөткүчү өсүүнү уланткан жана 10,9 пайызды түзгөн (1.2-графикти караңыз). Финансылык ортомчулук деңгээлинин белгиленген өсүшү, эң башкысы, БЭФКМдин кредиттик портфелинин өсүшү менен байланыштуу. Алып көрсөк, банк тумунун жана БЭФКМдин кредиттик портфелдеринин өсүш арымдары тиешелүүлүгүнө жараша, 3,2 жана 17,2 пайызды түзгөн. Ошону менен катар, финансы-кредиттик мекемелер системасынын финансылык ортомчулугунун өсүш арымы 2004-жылдын экинчи жарым жылдыгындагы 31,9 пайыздан 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгындагы 6,8 пайызга чейин төмөндөгөн.

Потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун толтурууга карата камдардын көлөмүнүн (РППУ) банк тутумунун жана БЭФКМдин кредиттик портфелдерине карата катышынын динамикасын анализдөөнүн негизинде финансы-кредиттик системанын кредиттик портфелинин сапатынын айрым бир начарлоосу белгиленүүдө (1.3-графикти караңыз).

---

[1] Финансы-кредиттик системанын анализденип жаткан көрсөткүчү катары, бул жерде иштеп жатышкан коммерциялык банктардын, банкроттолуу процессинде турган коммерциялык банктардын жана Улуттук банктан лицензия алышкан банктык эмес финансы-кредитик мекемелердин көрсөткүчтөрү каралат. Андан ары, финансы-кредиттик системанын калган секторлору боюнча маалыматтарды алуу менен анализдөө объектиси кеңейет.

[2] Эсептешүүлөрдө ИДПнын өткөн жылдын 1-июлунан тартып анализдөөгө алынып жаткан жылдын 1-июлуна чейинки өлчөмү пайдаланылган.

Алып көрсөк, коммерциялык банктар системасынын РППУсу 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин РППУсунун дээрлик өзгөрбөгөн деңгээлинде 7,7 пайыздан 8,3 пайызга чейин өскөн.

1.4- графикте[3] коммерциялык банктар (улуттук жана чет өлкө валютасында) жана банктык эмес финансы-кредиттик мекемелер[4] тарабынан берилген кредиттер боюнча "роза" деп аталуучу орточо салмактанып алынган пайыздык чендер келтирилген, бул белгилүү бир даражада кредиттик ресурстардын наркынын өзгөрүү деңгээлине жана багытына баа берүүгө мүмкүндүк берет. Орточо салмактанып алынган пайыздык ченинин олуттуу төмөндөөсү микрофинансылык уюмдардын кредиттери боюнча гана байкалууда. Бул кредиттик кызмат көрсөтүүлөр рыногунда атаандаштыктын күчөшүнүн натыйжасы болуп, мында МФУдын кредиттери үчүн атаандаштык баа болуп, кредиттик союздардын кредиттерине карата баа, алар тарабынан көрсөтүлүүчү кызмат көрсөтүүлөрдүн жана карызгерлердин категорияларынын окшоштугунун негизинде санала тургандыгын болжолдоого болот.

Ошондой эле, кредиттик союздар дээрлик "жабык" мекеме болуу менен (кредиттик союздун депозиторлору ошол эле учурда анын карыз алуучулары болуп саналышат, ушуга байланыштуу кызмат көрсөтүүлөрдүн баасы бир кыйла төмөн деңгээлде белгиленет) жетишерлик жогорку пайыздык чендерди сунушташат.

Ошентип, Кыргызстандын финансы-кредиттик системасынын абалы учурдагы мезгилде төмөндөгүдөй мүнөздөлүүдө:

- финансылык ортомчулугунун көрсөткүчүнүн өсүш динамикасынын уланышы менен, мында БЭФКМдин финансылык ортомчулугунун өсүшү коммерциялык банктар системасына караганда бир кыйла жогорку темп менен мүнөздөлөт;

- БЭФКМдин кредиттик портфелинин сапаттык мүнөздөмөсүнүн жакшырышы менен жана коммерциялык банктар системасында кредиттик портфелдин сапатына бир кыйла консервативдик баа берүү менен.

1.3-график. Банк тутумунун жана БЭФКМнын кредиттик пайыздар портфелиндеги атайын РППУнун деңгээли

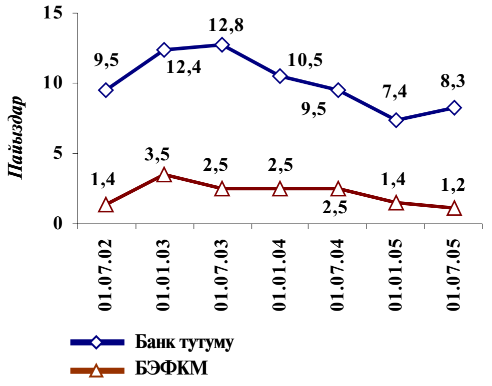

1.4-график. Ар кандай ФКМнын кредиттери боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чендердин "таркалышы"

пайыздар

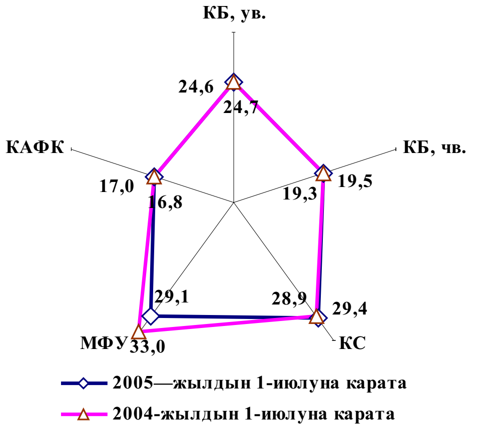

---

[3] 1.4.-графикте пайдаланылган кыскартуулар: КБ, ул вал.- коммерциялык банктар, улуттук валюта, КБ, чет вал.-коммерциялык банктар, четөлкө валютасы, КС-кредиттик союздар, МФУ- микрофинансылык уюмдар, КАФК- Кыргыз айылчарба финансы корпорациясы.

[4] 1.4-графигинде ломбарддардын кредиттери боюнча орточо салмактанып алынган чендер чагылдырылган эмес. Ломбарддагы кредиттер 2004-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча орточо салмактанып алынган ченде 155,2%, 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 180,0% берилген.

II. БАНК ТУТУМУНУН АБАЛЫ

2.1. Банк тутумунун түзүмү

2.1.1-график. Активдердин, кредиттердин жана депозиттердин ИДПга карата пайыз менен өзгөрүү динамикасы

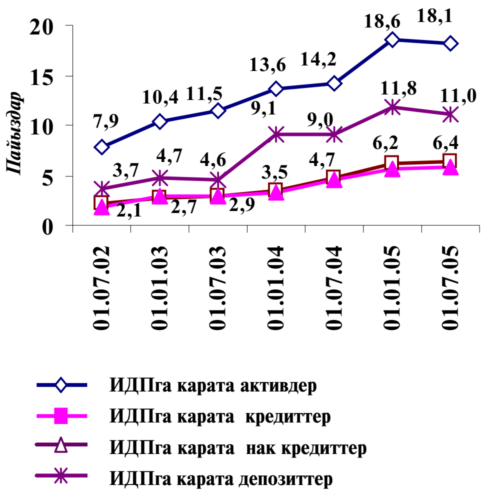

2.1.2-график. Банк тутумунун түзүмүнүн өзгөрүүсү

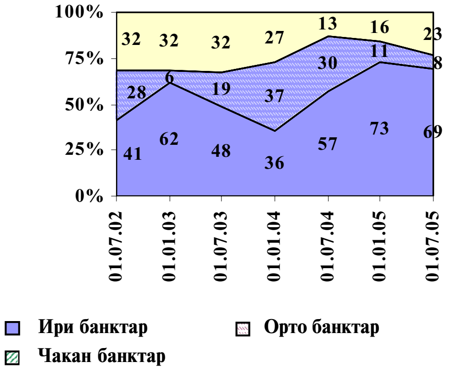

Кыргызстандын банк тутуму 2005-жылдын биринчи жарымында 19 коммерциялык банктан (Эсептешүү-Сактык компаниясын жана Пакистан Улуттук банкынын филиалын кошо алганда) турган. Алардын ичинен 14 банктын капиталында четөлкөлүктөр катышкан болсо, 9 банкта четөлкөлүк катышуучулар 50 пайыздан көбүрөөктү түзгөн.

2005-жылдын биринчи жарымында финансылык ортомчулуктун функциясы анын курамдык элементтеринин түрдүү багыттуулугу менен мүнөздөлөт (2.1.1- графикти караңыз). Алып көрсөк, финансылык ортомчулуктун көрсөткүчүнүн банк тутумунун активдерине жана депозиттик базасына салыштырмалуу төмөндөөсү байкалган. Эгерде, өткөн мезгилдерде активдердин жана депозиттердин банк тутумунун кредиттик портфелинин өсүшүнө салыштырмалуу алдыга озуу менен өсүшү, эң башкысы, банктардын биринин квазиактивдүү операцияларынын өсүшү (б.а. ностро-эсептери жана алар менен депозиттик эсептерди корреспонденттөөчү операциялар) менен байланыштуу болгон болсо, бир банктын ностро-эсеби боюнча операциялардын көлөмүнүн кыскаруусунан улам болгон активдердин учурдагы төмөндөөсү финансылык ортомчулуктун начарлоосу катары каралбоого тийиш. Мындан дагы, кредиттердин ИДПдагы үлүшүнүн өсүшү 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында банк тутуму өлкөнүн реалдуу секторунун өнүгүүсүнө өзүнүн таасирин акырындык менен көбөйтүүнү улантып жаткандыгын күбөлөйт. Алып көрсөк, финансылык ортомчулуктун кредиттер боюнча өлчөмү 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 6,4 пайызды түзгөн (жылдын башталышына карата 6,2 пайыз). Ошентип, 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында финансылык ортомчулуктун өсүшүнүн негизги фактору болуп, банк тутуму тарабынан кредиттөөнүн көлөмүнүн кеңейиши саналат.

Банк тутумунун түзүмүн (2.1.2-график) "ири", "орто" жана "чакан" банктардын[5] тобу тарабынан ээленген рыноктун сегментинин көз карашынан анализдөөдө, 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында "ири" банктардын рыноктук үлүшүнүн (73 пайыздан 69 пайызга чейин) жана "орто" банктардын рыноктук үлүшүнүн (11 пайыздан 8 пайызга чейин) айрым бир төмөндөгөндүгүн, "чакан" банктардын рыноктук үлүшүнүн (16 пайыздан 23 пайызга чейин) өскөндүгүн көрсөтүүдө. "Ири банктар" сегменти эки банк менен көрсөтүлгөн жана "ири банктардын" рыноктук үлүшүнүн 69 пайызынан 52,3 пайызы активдердин жана депозиттердин өлчөмү боюнча бир банкка таандык экендигин белгилөөгө болот. "Ири банктар" тобунун рыноктук үлүшүнүн жана алардын банк тутумунун кредиттик портфелдеги үлүшүнүн катышы белгиленген бир банктын таасирин эске алуу жана албоо менен (б.а. корректирленген) 2.1.3-графикте көрсөтүлгөн.

Банк тутумунун финансылык ортомчулугун мүнөздөө үчүн финансылык ортомчулуктун негизги элементтери-депозиттик базасынын, банк тутумунун активдеринин түптөлүшү тенденциялары каралган.

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында *банк тутумунун депозиттик базасынын* өсүшү уланган, мында анын өсүшү 32,1 пайызды түзгөн, бирок финансылык ортомчулуктун өлчөмү депозиттик база көзкарашынан алып караганда, 11,8 пайыздан 11,0 пайызга чейин төмөндөгөн. Банк тутумунун депозиттик базасын "долларлаштыруунун" деңгээли 71,3 пайызды түзгөн жана 2002-жылдын 1-июлунан берки мезгилдин ичинде бир кыйла чоң көрсөткүч болуп саналат. Мында, депозиттердин олуттуу бөлүгүн юридикалык жактардын четөлкө валютасындагы депозиттери (58,9 пайыз) түзгөн. Депозиттерди "долларлаштыруунун" жогорку деңгээли коммерциялык банктардын ишаракеттеринин тышкы факторлордун таасирине белгилүү деңгээлде көзкаранды экендигин билдирет.

Банк тутумунун кредиттик портфели 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында 10,1 пайызга өскөн. Четөлкө

2.1.3-график. 2005-жылдын 1-июлуна карата "ири" банктар тобунун рыноктук үлүшүнүн катышы жана рыноктун сегменти боюнча алардын үлүшү

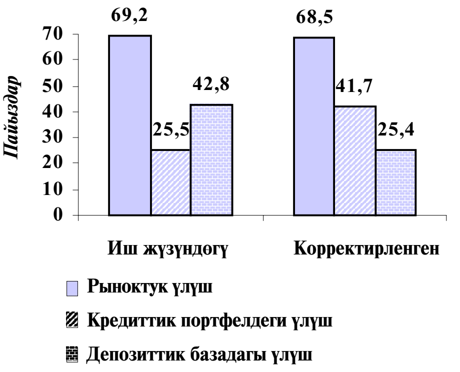

2.1.4-график. Банк тутумунун депозиттеринин валюталардын түрлөрү боюнча түзүмүнүн өзгөрүүсү

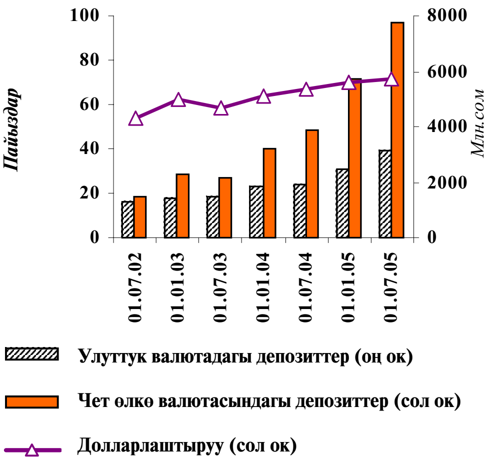

---

[5] Ушул басылмадагы анализ берүүлөрдүн максаты үчүн "ири" банктар катары, банк рыногундагы үлүшү 10 пайыздан ашкан (суммардык активдердеги, кредиттердеги жана депозиттердеги орточо үлүш), "орто" банктар - 5 пайыздан 10 пайызга чейин жана "чакан" банктар 5 пайыздан азыраак болгон банктар түшүндүрүлөт.

2.1.5-график. Банк тутумунун кредиттик портфелинин түзүмүнүн валюталардын түрлөрү боюнча өзгөрүүсү

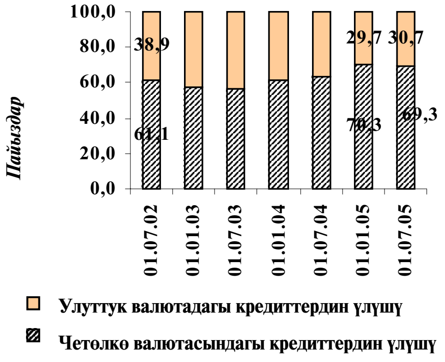

2.1.6-график. Банк тутумунун кредиттик портфелинин түзүмүнүн жайгаштыруу мөөнөттөрү боюнча өзгөрүүсү

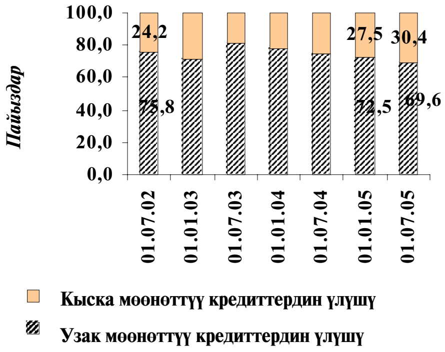

2.1.7-график. Улуттук валютадагы кредиттер боюнча пайыздык чендердин мүнөздөмөлөрүнүн өзгөрүүсү
(пайыздар менен)

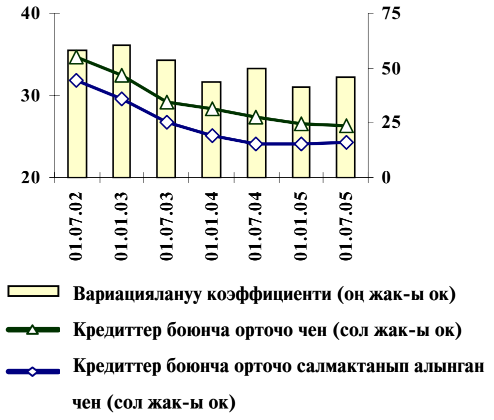

валютасындагы депозиттердин олуттуу үлүшү банк тутумунун кредиттик портфелинин түзүмүн дагы шарттаган жана ошол эле учурда анын олуттуу бөлүгү четөлкө валютасындагы кредиттерден турган (69,3 пайыз). Мында банк тутумунун кредиттик портфелинин "долларлаштыруунун" деңгээлинин 70,3 пайыздан 69,3 пайызга чейин айрым бир төмөндөөсү байкалган (2.1.5-графикти караңыз).

Узак мөөнөттүү кредиттердин өскөндүгү белгиленген: 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында алардын үлүшү 27,5 пайыздан 30,4 пайызга чейин өскөн, ал эми абсолюттук мааниде өсүш 21,9 пайызды түзгөн, бул экономикадагы стабилдешүү жөнүндө күбөлөөчү факторлордун бири катары каралышы мүмкүн. Олуттуу салыштырмалуу салмакты кыска мөөнөттүү кредиттердин (69,6 пайыз), алардын үлүшүнүн айрым бир төмөндөөсүндө, ээлеп жаткандыгы дагы деле улануууда (2.1.6-графикти караңыз).

Ортомчулуктун наркына баа берүү үчүн кредиттер боюнча пайыздык чендердин вариациялануу коэффициенти, кредиттер боюнча орточо жана орточо салмактанып алынган пайыздык чендер сыяктуу мүнөздөмөлөр каралды.

Алып көрсөк, позитивдүү факторлор катары төмөндөгүлөрдү белгилөөгө болот: (1) четөлкө валютасында сыяктуу эле, улуттук валютадагы кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен орточо ченден төмөн бойдон калып жаткандыгын улантууда, бул ортодон төмөн ченде кредиттөөнүн көлөмү бир кыйла жогору чен боюнча кредиттөөнүн көлөмүнөн артып тургандыгын күбөлөйт; (2) улуттук валютадагы кредиттер боюнча вариациялануу коэффициенти өскөн (б.а. айрым кредиттер боюнча пайыздык чен-

дердин кредиттерге карата орточо баага тиешелүү таркашынын көбөйүүсү), бул атаандаштыктын жетишсиз деңгээли жөнүндө айгинелеп турат (2.1.7, 2.1.8- графиктерди караңыз).

Ошентип, банк тутуму өзүнүн ортомчулук функциясын жүзөгө ашырууда төмөндөгүдөй тенденциялар менен мүнөздөлүүдө:

- банк тутумунун депозиттик базасын "долларлаштыруунун" жогорку деңгээли сакталып калууда;

- банк тутумунун кредиттерге карата финансылык ортомчулугунун көрсөткүчү өскөн;

- узак мөөнөттүү кредиттердин өсүшү уланууда.

2.1.8.-график. Четөлкө валютасындагы кредиттер боюнча пайыздык чендердин мүнөздомөлорүнүн өзгөрүүсү
(пайыздар менен)

2.2. Тобокелдиктер

2.2.1. Кредиттик тобокелдик

Кредиттик тобокелдик банк ишин коштоп жүрүүчү негизги тобокелдиктердин бири болуп саналат. Бул бөлүктүн чегинде банктардын кредиттик тобокелдиктерди камтуучу активдүү операциялары каралат.

Активдердин сапатын баалоо үчүн аларды классификациялоо системасы пайдаланылат, ал активдердин кайтарылбай калуу тобокелдиктеринин деңгээлин аныктоого мүмкүндүк берет жана банктын потенциалдуу жоготууларынын жана чыгым тартууларынын ордун жабууга камдарынын эсептелинген деңгээли менен салыштырылат. Ошентип, активдерди классификациялоо бир фактордун -кайтарылбай калуу тобокелдигинин ар кандай деңгээлдерин туюндуруучу болуп саналат. Демек, банк тутумунун кредиттик тобокелдигине эки фактордун - классификацияланууга таандык болгон активдерде классификацияланган активдердин үлүшүнүн жана активдердин кайтарылып келбей калуу тобокелдигинин көрсөткүчтөрүнүн айкалуушусунун негизинде баа берүү (2.2.1.1-график) - банк тутумунун активдеринин сапатынын жогорулабагандыгы жөнүндө айгинелеп турат.

Кредиттик портфелдин сапатын анализдөөдө кредиттик портфелдин сапатынын начарлашынын алгачкы белгилерин чагылдыруучу иштетилбеген жана мөөнөттөрү өтүп кеткен кредиттерге көңүл бурулат. 2005-жылдын биринчи жарымында иштетилбген кредиттердин үлүшүнүн төмөндөгөндүгү байкалган, ошол эле учурда мөөнөттөрү өтүп кеткен кредиттердин үлүшү өскөн (2.2.1.2-график). Кредиттердин мөөнөтүнүн, эң башкысы, карыз алуучулардын тышкы чөйрөдө чарба жүргүзүүлөрүнүн өзгөрүүсү менен байланыштуу (ушул жылдын март айындагы окуялар) өзгөргөндүгүн эске алсак, аталган көрсөткүчтөрдүн катышы каралып жаткан мезгилде кредиттик тобокелдиктин көбөйбөгөндүгүн күбөлөйт.

Кредиттик тобокелдиктин өсүү төмөндөө факторлорунун бири катары "байкоо астындагы кредит катары классификацияланууучу кредиттердин динамикасын кароого болот. Мындай кредиттердин салыштырмалуу салмагы 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында өзгөрүүсүз деңгээлде калып, мында бул деңгээл 2003-жылдан тартып эң жогорку болуп санала тургандыгын байкоого болот (2.2.1.3-графикти караңыз). Жогоруда аталган динамиканы классификацияланган кредиттердин үлүшүнүн өсүшүн эске алсак, "байкоо астындагы" кредиттерге карата тиешелүү мониторингге көңүл бурулбай калышы келечекте банк тутумунун кредиттеринин кайтарылбай калуу тобокелдигинин көбөйүү фактору болуп калмакчы.

2.2.1.1-график. Банк тутумунун активдеринин кредиттик тобокелдиктеринин өзгөрүүсү

2.2.1.2-график. Банк кредиттик портфелиндеги иштетилбеген жана мөөнөтү өтүп кеткен кредиттердин үлүшүнүн өзгөрүүсү

2.2.1.3-график. Кредиттик тобокелдиктин факторлорунун динамикасы

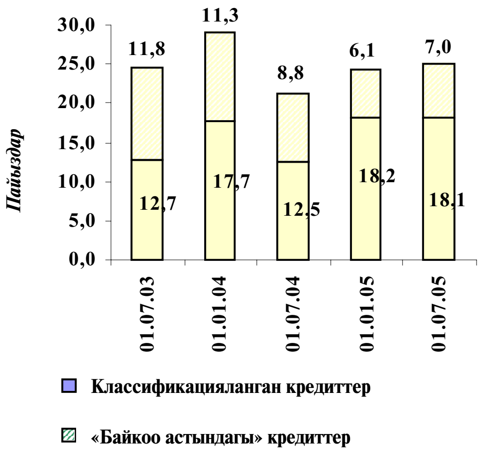

Ошентип, бүтүндөй алганда, кредиттик тобокелдиктерди мүнөздөөчү каралган көрсөткүчтөр, келечекте кредиттик тобокелдиктин мүмкүн болуучу өсүү факторлору орун алып турса дагы, учурдагы мезгилде кредиттик тобокелдиктин жогорулашы жөнүндө айгинелебейт.

2.2.2. Ликвиддүүлүк тобокелдиги

Калктын банк тутумуна ишеними банктардын өз милдеттенмелеринин өз убагында аткарууларынан көзкаранды, бул ликвиддүүлүктүн жетиштүү түрдөгү деңгээли менен камсыз болот. Регулятивдүү максаттарда ликвиддүүлүк тобокелдиги ликвиддүүлүктүн экономикалык ченемдеринин жардамы менен өлчөнөт[6]. Банк тутуму тарабынан колдоого алынуучу бул ченемдин иш жүзүндөгү деңгээли дагы деле болсо жогору бойдон кала берүүдө. Банк тутуму боюнча орточо алганда, 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында ал өткөн жылдагыга салыштырмалуу 7,6 пайыздык пунктка көбөйүү менен 83,5 пайызды түзгөн. Ликвиддүүлүктүн көрсөткүчүнүн иш жүзүндөгү маанисинин ченемден олуттуу артышы финансылык ортомчулуктун кеңейиши жана банк тутумунун кирешелүүлүгүнүн өсүшү үчүн колдо мүмкүндүктүн бар экендигин ырастап турат.

Ликвиддүүлүк ченеми банк тутумунун ликвиддүүлүк тобокелдигинин жалпыланган мүнөздөмөсү болуп саналгандыгын эске алуу менен, башка баа берүүчү көрсөткүчтөр каралды. Алып көрсөк, 2.2.2.1-графикте банктардын каражаттарынын булактары менен жайгаштырууларынын ортосундагы өзара байланыш берилген. Ликвиддүүлүктүн көрсөткүчүнүн жогорку деңгээли каражаттардын булактарынын[7] туруктуулугунун төмөнкү деңгээли менен коштолгон, 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында бул көрсөткүчтүн динамикасынын айрым бир жакшыргандыгы байкалса дагы, ал 2005-жылдын 1-июлуна карата 29,1 пайызды түзгөн. Банктардын[8] каражаттарынын булактары менен жайгаштырууларынын ортосундагы катыштын динамикасы банк тутумунда ликвиддүүлүктүн запасынын уланып жаткан өсүшү жана тартылуучу каражаттарды майнаптуу пайдалануунун төмөндөгөндүгү жөнүндө айгинелеп турат.

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында депозиттердин дюрациясынын көбөйүүсү банк тутумунда кредиттердин дюрациясынын тиешелүү өсүшү менен коштолгон (2.2.2.2-графикти караңыз).

Бүтүндөй алганда, банк тутумунда ликвиддүүлүктүн тобокелдигинин өсүшү жөнүндө тынак чыгаруу үчүн негиздер деле жок экендигин белгилөөгө болот, ошону менен бирге финансылык каражаттардын булактарынын стабилдүүлүгүнүн көрсөткүчүнүн төмөн болгон деңгээли дагы белгиленүүдө.

2.2.2.1-график. Банк тутумунун ликвиддүүлүк факторлоруна баа берүү

2.2.2.2-график. Банк тутумундагы кредиттердин жана депозиттердин дюрациясынын өзгөрүү динамикасы

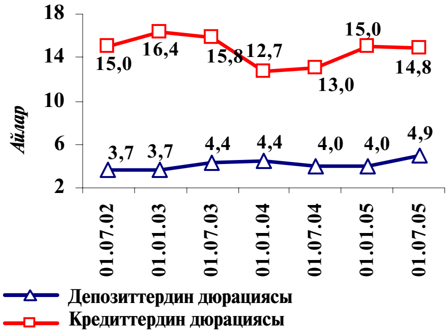

[6] Ликвиддүүлүктүн экономикалык ченеми - банктар тарабынан милдеттүү түрдө аткарыла турган ченемдердин бири, Улуттук банк тарабынан 30% деңгээлинен кем эмес белгиленет.

[7] Финансылык каражаттардын булактарынын туруктуулугунун коэффициенти банк тутумунун депозиттеринин жалпы суммасындагы мөөнөттүү депозиттердин үлүшү менен мүнөздөлөт.

[8] "Каражаттардын булактары менен жайгашууларынын катышы" катары депозиттердин кредиттерге катышын түшүнүүгө болот.

2.2.3.1-график. Депозиттердин концентрациялануусунун өзгөрүүсү

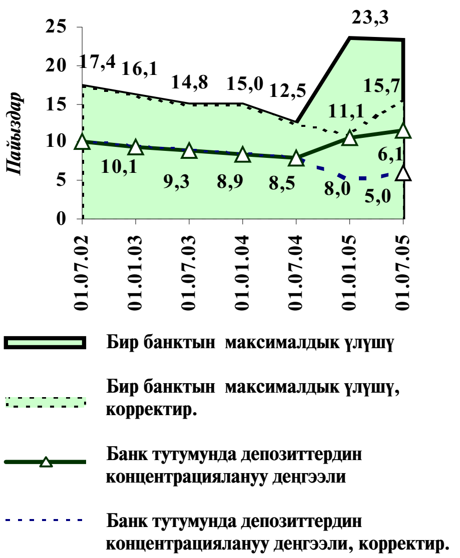

2.2.3.2-график. Депозитттердин валюталардын түрлөрү боюнча концентрациялануусу

2.2.3 Концентрациялануу тобокелдиги

Депозиттердин концентрациялануусунун өзгөчөлүгү. 2.2.3.1-графикте көрүнүп тургандай, 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында депозиттер рыногунда банктардын биринин максималдуу үлүшүнүн өзгөрбөгөн деңгээлинде банк тутуму боюнча депозиттердин концентрациялануусунун орточо деңгээлинин жогорулагандыгы байкалган. Бул банктын депозиттик рыноктогу максималдуу үлүш менен депозиттердин концентрациялануусунун орточо деңгээлинин ортосундагы олуттуу ажырымдын болушуна таасири (2.2.3.2-графикти караңыз) четөлкө валютасындагы депозиттердин олуттуу деңгээли менен байланыштуу, алар 2.2.1 бөлүгүндө квазиактивдүү операциялар катары аныкталган "ностро" эсептери менен баланстаашат. Аталган банктын депозиттерин эске албаганда, депозиттер рыногунда атаандаштыктын төмөндөшү жөнүндө күбөлөөчү депозиттердин концентрациялануусунун өскөндүгү байкалат (2.2.3.1 жана 2.2.3.2-графиктерде пунктирдик сызык менен белгиленген).

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында "Төрт ири банктын депозиттердин деңгээли боюнча үлүшү" башка көрсөткүчүнүн жардамы менен банк тутумундагы концентрациялануу деңгээлине баа берүү депозиттердин концентрациялануусунун 52,0 пайыздан 57,8 пайызга чейин өскөндүгү жөнүндө ырастап турат. Мында, банктардын курамы, "орточо" банктар тобундагы бир жаңы банкты депозиттер рыногунда анын үлүшүнүн деңгээли боюнча эске албаганда, дээрлик өзгөрүүсүз калган.

Кредиттердин концентрациялануусунун өзгөчөлүгү. Банк тутумунун кредиттик портфелинин өсүүсү кредиттердин кредиттер рыногунда бир банктын максималдуу үлүшү боюнча сыяктуу эле, кредиттердин концентрациялануусу деңгээли (индекси) боюнча дагы баалануучу концентрациялануусунун айрым бир төмөндөөсү (2.2.3.3-графикти караңыз) менен коштолууда.

Эгерде, "Төрт ири банктын кредиттеринин үлүшү" көрсөткүчүн карасак, ал олуттуу түрдө өскөндүгүн (24,5 пайыздык пунктка) жана 80,5 пайызды түзгөндүгүн белгилөөгө болот. Мында банктардын курамы өзгөрүүсүз калган жана көрсөткүчтүн өсүшү бул топтогу банктардын биринде кредиттик портфелдин өсүшүнүн натыйжасында болгон, анын жаңыдан берген кредиттеринин жарымы курулуш тармагына жайгаштырылган.

"Депозиттердин деңгээли боюнча төрт ири банк" жана"Кредиттердин деңгээли боюнча төрт ири банк" көрсөткүчтөрүнүн өзгөчөлүгү эки банк гана ушул эки топко кире тургандыгында, мында депозиттердин деңгээли боюнча эң "ири" банк кредиттердин деңгээли боюнча "ири" банк болуп саналбастан, тескерисинче.

Кредиттердин концентрациялануусу көрсөткүчүнүн валюталардын түрлөрү боюнча төмөндөө динамикасы улуттук валютада сыяктуу эле, четөлкө валютасындагы кредиттерди берүүдө банктардын ортосундагы атаандаштыктын өсүшүн чагылдырат (2.2.3.4-графикти караңыз).

2.2.3.5-таблицадагы маалыматтарга негизденүү менен банктардын туракжай кредиттери, айылчарбасын, унааларды, социалдык кызмат көрсөтүүлөрдү, даярдоону жана кайра иштетүүнү кредиттөө жаатында иштеринин айрым бир жандануусу байкалгандыгын белгилөөгө болот. Мында банктардын үйчарбасын кредиттөөгө карата кызыкчылыктары олуттуу төмөндөгөн.

Кредиттердин элчарба тармактары боюнча концентрациялануу тобокелдигин анализдөөдө кредиттердин тармактын бардык түрлөрү боюнча "алгылыктуудан" "жогоркуга" чейин концентрациялануу деңгээлине баа берүү сакталгандыгы белгиленүүдө[9].

Ошентип, концентрациялануу тобокелдигин анализдөө банктардын четөлкө валютасындагы сыяктуу эле, улуттук валютадагы кредиттерди жайгаштырууда жана "социалдык кызмат көрсөтүүлөр", транспорт жана туракжайларды алуу тармактарын кредиттөөдө активдүүлүгүнүн өсүшүн көрсөтүүдө.

2.3. Капиталдын шайкештиги (адекваттуулугу)

Банктын ишенимдүүлүгүнүн негизги мүнөздөмөсү болуп, анын капиталынын жүзөгө ашырылуучу операциялардын масштабына жана мүнөзүнө шайкештиги саналат. Жетиштүү капитал өзүнчө бир "коопсуздук баштыкчасын" түзөт, ал банкка төлөөгө жөндөмдүү болушуна жана калктын ишенимин колдоосуна мүмкүндүк берет. Банктын капитализация жаатындагы оптималдуу саясаты өздүк капиталдын жетиштүү деңгээлин сактоо аркылуу тобокелдиктин алгылыктуу деңгээлин колдоого тийиш.

Капиталдын шайкештик ченеминин минималдуу маанисинин 12,0 пайыз деңгээлинде белгиленишинде, банк тутумунун капиталынын шайкештигинин орточо деңгээли жети-

2.2.3.3-график. Кредиттердин концентрациялануусунун өзгөрүүсү

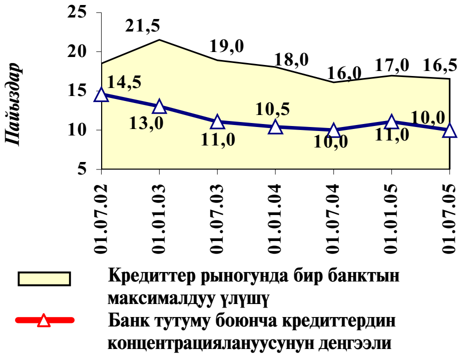

2.2.3.4-график. Кредиттердин валюталардын түрлөрү боюнча концентрациялануусу

2.2.3.5-таблица. Банктардын иштеринин элчарба тармагын кредиттөө боюнча концентрациялануусу (пайыздар менен)*

	1.7.03	1.01.04	1.07.04	01.01.05	1.07.05	Айырма (пайыздык пункттарда)
Өнөржайы	13,7	17,1	19,1	20,8	21,8	1,0
Айылчарбасы	39,9	29,2	29,1	25,9	21,6	-4,3
Транспорт	33,2	31,2	45,6	31,9	26,8	-5,1
Байланыш	62,6	26,9	37,2	34,7	38,9	4,2
Соода	12,3	13,4	11	12	11	-1,0
Даярдоо жана кайра иштетүү	27,9	19,7	25,2	28,8	25,9	-2,9
Курулуш	17,8	23,7	33,6	28,8	31,1	2,3
Туракжайга кредиттер	61,6	27,7	21,7	16,3	12,3	-4,0
Үй чарбасы	45,8	13,4	15,6	16	23,2	7,2
Соц. кызмат корсотүүлор	16,6	67,7	71	44,3	34,1	-10,2
Жана башкалар	12	12,5	12,2	13,6	13,3	-0,3

* Концентрациялануу Херфиндаль индексининин негизинде аныкталат, ал банктардын тармактарды кредиттөөнүн жалпы көлөмүндөгү салыштырма салмагынын квадраттык суммасы катары эсептелинет. Концентрациялануунун 100% барабар болгон индекси рыноктун толук монополизациялануусун, 50% - бирдей үлүш менен 2 катышуучуну, 33% - 3 катышуучуну жана андан аркыны билдирет.

[9] Концентрациялануу тобокелдигине "жогорку", "алгылыктуу" же" төмөнкү" чекте сыяктуу баа берүү концентрациялануу деңгээлинин жалпы кабыл алынган градациялануусуна негизделген. Алып көрсөк, концентрациялануу тобокелдиги, эгерде, анын деңгээли 10 пайызга чейинкини түзсө "төмөн", 10 пайыздан 20 пайызга чейинкини түзсө "алгылыктуу", ал эми 20 пайыздан жогору болсо "жогорку" деңгээлде деп эсептелинет.

2.3.1-график. Банк тутумунун капиталынын шайкештик көрсөткүчүнүн өзгөрүүсү

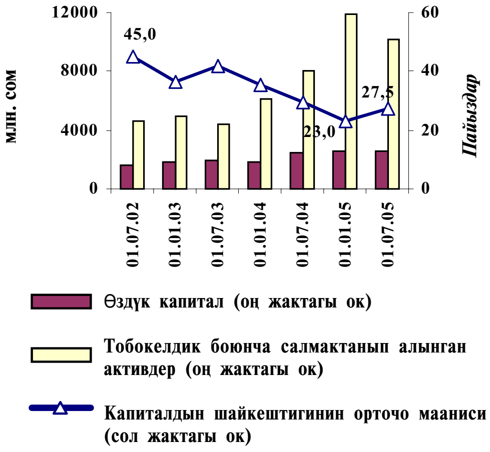

шерлик жогору бойдон калууда жана 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 27,5 пайызды түзөт (2.3.1-графикти караңыз). Банк тутумунун капиталынын шайкештигинин көрсөткүчүнүн өсүшүнүн негизги фактору болуп, активдердин тобокелдик боюнча салмактанып алынган өлчөмүнүн төмөндөөсү саналат, бул кирешелүү активдердин көлөмүнүн өсүшү менен айкалышууда банк тутумунун каражаттарын жайгаштырууда бир кыйла консервативдүү ыкма жөнүндө күбөлөп турат. Мында капиталдын шайкештигинин иш жүзүндөгү деңгээли бүтүндөй банк тутумунун ишинде тобокелдиктин жол берилген деңгээлин жогорулатпай эле, тобокелдүү жана кирешелүү активдердин көлөмүн бир жарым эседен көбүрөөккө көбөйтүүгө мүмкүндүк берет. Белгиленгендер банк тутумунун финансылык ортомчулук деңгээлин кеңейтүү үчүн белгилүү потенциалдын бар экендигин күбөлөп турат.

2.4. Финансылык натыйжалар

2.4.1. Кирешелүүлүк

Банк иштери өзгөчөлүү болгондуктан кирешелердин кадимки булагы болуп пайыздык киреше саналат, ал банктын активдүү операцияларынын кирешелүүлүгүнүн негизги мүнөздөмөсү да болуп саналат.

Банк тутумунун кирешелүү активдеринин негизги үлүштөрүн түзүүчү кредиттик портфелдин өсүүсү менен 2001-жылдан берки мезгил ичинде *накта пайыздык кирешенин* кыйшаюусуз өсүүсү байкалууда. Мында 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында банк тутумунун пайыздык кирешесинин өткөн жылдын ушуга окшош мезгилиндегиге салыштырмалуу олуттуу (же өсүү 62,4 пайызды түзгөн) өсүшү байкалган (2.4.1.1-графикти караңыз).

Банк тутумунда таза пайыздык маржанын түзүлүшүн анализдөө активдердин кирешелүүлүгү милдеттенмелер боюнча чыгашаларга (50 пайыз) караганда төмөнкү арым менен көбөйүп (41,1 пайыз) жатса жана цикликалык мүнөзгө ээ болсо дагы, бирок жыйынтыгында таза пайыздык маржа өсүү тенденциясына ээ экендигин көрсөтүүдө (2.4.1.2-графикти караңыз).

Банк тутумунун суммардык кирешелүүлүгүнүн түзүлүшүндө иштеп жаткан активдердин ар кандай түрлөрүнүн салымы 2.4.1.3-графикте көрсөтүлгөн. Мында кредиттик операциялар боюнча кирешелүүлүк бүтүндөй иштеп жаткан активдердин кирешелүүлүгүнөн дээрлик үч эсеге артат. Мындай олуттуу айырмачылык иштеп жаткан активдердин курамындагы бардык кредиттердин салыштырмалуу салмагы 42,9 пайызды, баалуу кагаздар -13,6 пайызды, ошол эле учурда 0,1 пайыз кирешеси менен иштеп жатышкан башка активдер 43,6 пайызды түзүшкөндүгү менен байланыштуу.

2.4.1.1-график. Банк тутумунун накта пайыздык кирешесинин өзгөрүү динамикасы

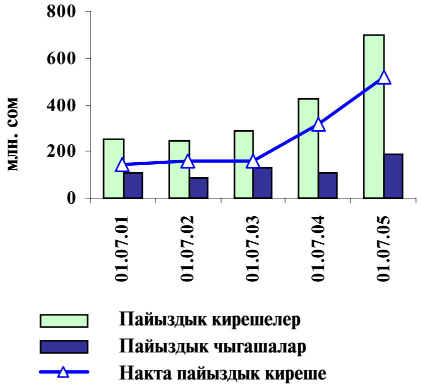

2.4.1.2-график. Банк тутумундагы пайыздык маржанын көрсөткүчүнүн

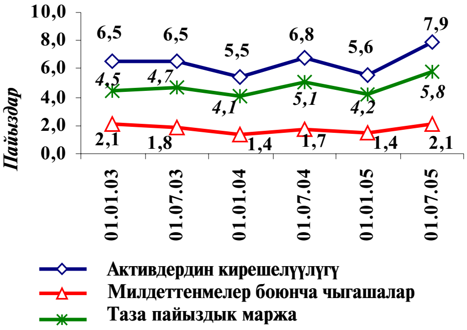

2.4.1.3-график. Иштеп жаткан активдердин кирешелүүлүгүнүн динамикасы

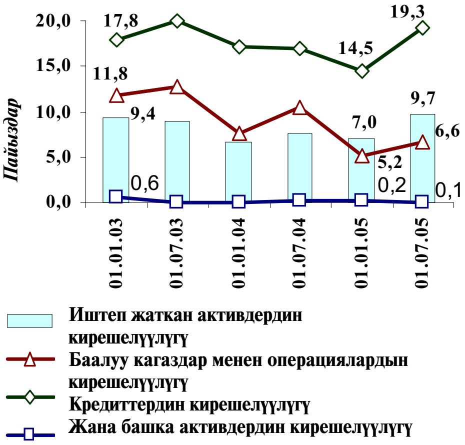

2.4.2. Накта пайда

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында банк тутумунун накта пайдасынын[10] өткөн жылдын ушундай мезгилиндегиге салыштырмалуу 2,5 эседен жогору өсүүсү байкалган (2.4.2.1-графикти караңыз), мында банк тутумунун кирешелеринин чыгашалардын өсүш арымдарынан (43,9 пайыз) олуттуу жогорулагандыгы (103,1 пайыз) байкалат.

Банк тутумунун накта пайдасынын түзүлүүсүндө башка сапаттык мүнөздөмө катары *пайда спрединин*[11] көрсөткүчүн кароого болот (2.4.2.2-график). Алып көрсөк, активдердин кирешелүү базасынын өсүүсү 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында банктардын пайдасынын спрединин өсүүсүнө алып келген, бул банк тутуму тарабынан инвесторлор менен анык сектордун ортосунда финансылык

[10] Пайда жана анын бардык туунду көрсөткүчтөрүн анализдөөдө отчеттуулук бул көрсөткүчтүн жылдын башынан бери топтолушун чагылдыра тургандыгын эске алуу зарыл. Муну менен графиктерде маанилерди жарым жылдын жыйынтыгы боюнча өзүнчө пайдалануу түшүндүрүлөт.

[11] Пайда спреди катары пайыздык кирешелердин кирешелүү активдердин өлчөмүнө карата катышынын жана алар боюнча бул сартпоолор төлөнгөн пайыздык чыгашалар жана милдеттенмелердин ортосундагы айырманы түшүнүүгө болот.

2.4.2.1-график. Банк тутумунун таза пайдасынын түзүлүүсү

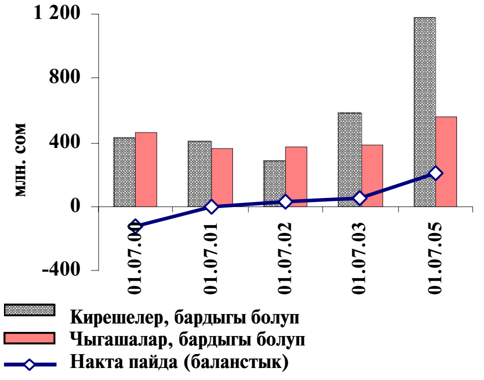

2.4.2.2-график. Банк тутумунун кирешелүүлүгүнүн сапаттык көрсөткүчүнүн деңгээлинин динамикасы (пайыздар)

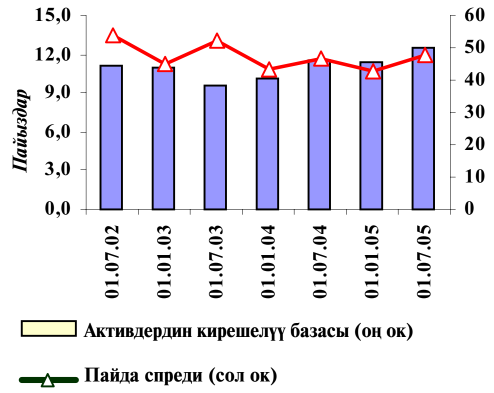

2.4.2.3-график. Банк тутумунун чыгашаларынын айрым көрсөткүчүнүн динамикасы

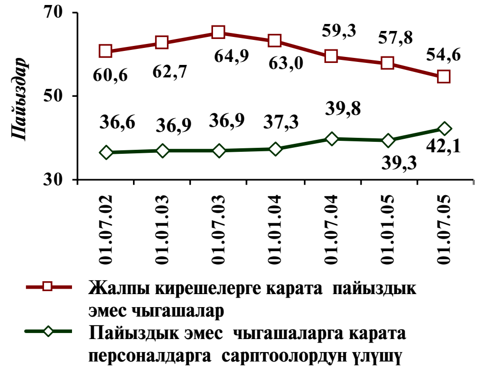

2.4.3.1-график. Активдерди пайдалануунун натыйжалуулугунун өзгөрүүсү (ROA)

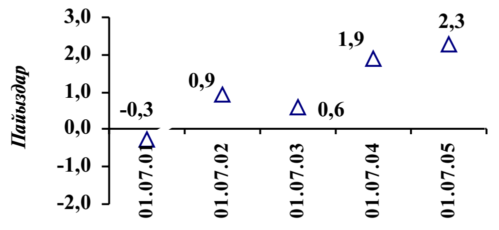

ортомчулук функциясын аткаруунун майнаптуулугунун жогорулап жаткандыгын күбөлөй алат.

Банктардын персоналдарга карата сарптоо чыгашалары жаатында алар өсүп жатса дагы, бүтүндөй алганда, пайыздык эмес чыгашалардын айрым бир төмөндөөсү жүрүп жаткандыгын белгилөөгө болот (2.4.2.3- графикти караңыз).

2.4.3. Натыйжалуулук

Банк тутумунун натыйжалуулугуна баа берүүдө активдерди пайдалануунун натыйжалуулугу (ROA) жана капиталды пайдалануунун натыйжалуулугу көрсөткүчтөрү (ROE) пайдаланылды (2.4.3.1,2.4.3.2-графиктерди караңыз). 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында активдерди пайдалануунун натыйжалуулугу өскөн жана 2,3 пайызды түзгөн. 2004-жылдын ушул эле мезгилиндегиге салыштырмалуу бул көрсөткүч 0,4, пайыздык пунктка өскөн, ал эми каралып жаткан мезгилде капиталды пайдалануунун майнаптуулугу 17,3 пайызды, өсүш -5,6 пайыздык пунктту түзгөн.

Ошентип, банк тутумунун натыйжалуулугунун көрсөткүчтөрү жалпысынан оң динамика жөнүндө айгинелеп турат. Мында, ROA жана ROE өсүш арымдарын салыштыруу, ошондой эле банк тутуму боюнча капиталдын шайкештик чеминин жогору болгон орточо мааниси банктардын активдүү операцияларынын кеңейүүсү банк тутумунун өздүк капиталынын потенциалын көрсөтүүчү мүмкүнчүлүккө караганда, кыйла аз натыйжалуулук менен жүзөгө ашырылгандыгы жөнүндө билдирет. Башка тараптан алганда, активдерди пайдалануунун майнаптуулугу аз кирешелүү активдердин төмөндөөсүндө олуттуу жогорулашы мүмкүн.

2.5. Банк тутумунун ролу

Финансылык ортомчу катары, финансылык ресурстарды экономиканын тармактары боюнча аларды андан ары бөлүштүрүү үчүн топтоочу банк секторунун мааниси анын өнүгүү деңгээлинен жана иштөө майнаптуулугунан тике көзкаранды.

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында коммерциялык банктар системасынын өнүгүүсүндө алардын ишаракеттериндеги активдүүлүктүн өткөн жылдагыга салыштырмалуу айрым бир басаңдоолору байкалган, анткени март айындагы окуялардан соң депозиттердин айрым бир агылып чыгуусу жүргөн, бул мурда берилген кредиттердин кайтаралышы проблемалары менен бирге, айрым банктар тарабынан жаңы ссудаларды берүүнү убактылуу токтотууга алып келген.

2005-жылдын 1-июлуна карата[12] депозиттердин көлөмүнүн ИДПынын өлчөмүнө карата катышы 10,1 пайызды түзгөн (2004-жылдын жыйынтыгы боюнча анын мааниси 8,7 пайызды түзгөн). Бул көрсөткүчтүн өсүшү отчеттук мезгилде депозиттердин көлөмүнүн бир кыйла жогорку өсүш арымдары менен шартталган. Алып көрсөк, 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында депозиттердин көбөйүүсү 24,8 пайызды түзгөн жана юридикалык жактардын депозиттеринин көлөмүнүн 33,2 пайызга өсүшү менен байланыштуу.

[12] Бул бөлүктө депозиттер катары калктын, ишканалардын, ошондой эле Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн жана мамлекеттик башка бийлик органдарынын депозиттерин түшүнүүгө болот.

Калктын депозиттеринин көлөмү кароого алынып жаткан мезгилде дээрлик өзгөргөн эмес.

Коммерциялык банктарда жайгаштырылган депозиттердин көлөмүнүн алардан тышкаркы (M0) жана анын ичинде калктын банк тутумуна карата ишенимин чагылдыруучу акча массасына карата катышынын өсүшү уланган. Отчеттук датага карата бул көрсөткүч 90,4 пайызды түзгөн (жылдын башталышына карата - 73,4 пайыз).

Кредиттердин көлөмүн карасак, анын арымы, өткөн жылдын ушул эле мезгилиндеги өсүш арымынан олуттуу түрдө аз болсо дагы, өскөндүгү байкалууда.

Жаңыдан берилген кредиттердин агымын карап көрүү менен 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында берилген кредиттердин көлөмү 4,0 млрд. сомду түзүп, бул 2004-жылдын биринчи жарым жылдыгында берилген кредиттердин көлөмүнө караганда 10,9 пайызга көп. Кардарларга берилген кредиттердин жалпы көлөмүнүн ИДПнын[13] көлөмүнө карата үлүшү 2004-жылдын акырына салыштырмалуу дээрлик өзгөрбөө менен 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 6,2 пайызды түзгөн.

Кредиттердин көлөмүнүн түзүмүндө 2004-жылдын ушул мезгилиндегиге салыштырмалуу сооданы кредиттөөнүн өсүшү (13,3 пайызга же 0,2 млрд. сомго), кыймылсыз мүлктөрдүн күрөөгө коюлуусу астында кредиттөөнүн көлөмүнүн көбөйүүсү (57,1 пайызга же 0,1 млн. сомго) белгиленген. Ошол эле учурда өнөржай ишканаларына (35,2 пайызга же 0,3 млрд. сомго), даярдоого жана кайра иштетүүгө, транспорт жана байланыш тармактарына берилген кредиттердин көлөмүнүн кыскаргандыгы байкалган.

Кредит боюнча ссудалык карыздардын калктын жана ишканалардын депозиттеринин көлөмүнө карата катышы жыл башына карата абал боюнча 71,2 пайызга караганда 60,9 пайызды түзгөн.

2005-жылдын январь - июнь айларында жаңыдан берилген кредиттердин орточо пайыздык чендеринин улуттук валютада - 23,5 пайыздан 27,5 пайызга чейин, четөлкө валютасында 15,8 пайыздан 18,3 пайызга чейин олуттуу өзгөрүүсү байкалган.

Коммерциялык банктардын иш-аракеттеринин финансылык жыйынтыктарын карап көрүү менен "таза" пайыздык кирешенин ал боюнча пайыздар төлөнүүчү банктардын активдеринин орточо айлык деңгээлине карата катышы бүтүндөй банк тутуму боюнча[14] (жылдык эсептөөдө) 2005-жылдын 1- июлуна карата абал боюнча 7,1 пайызды түзгөн (2004-жылдын акырына карата - 5,3 пайыз), пайыздык маржанын[15] орточо мааниси 6,7 пайызды түзгөн (2004-жылдын акырына карата - 5,1 пайыз).

2.4.3.2-график. Капиталды пайдалануунун натыйжалуулугунун өзгөрүүсү (ROE)

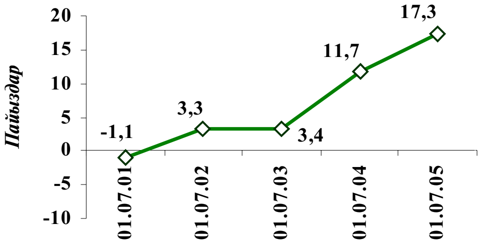

2.5.1-график. Депозиттердин көлөмүнүн динамикасы жана депозиттердин ИДПга карата катышы

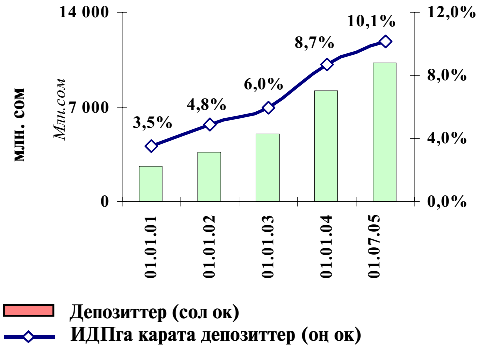

2.5.2-график. Кредиттердин көлөмүнүн динамикасы жана кредиттердин ИДПга карата катышы

[13] Маалыматтар 2005-жылдагы ИДПны болжолдоого карата эсептелди (100,8 млрд. сом).

[14] Эсептешүүлөр коммерциялык банктардагы орточо иштеп жатышкан активдер жана милдеттенмелер жөнүндө маалыматтарды эске алуу менен жүргүзүлдү.

[15] Маржа ресурстарды тартуунун жана аларды жайгаштыруунун орточо чендеринин ортосундагы айырманы билдирет.

2.5.3-график. Ссудалык карыздардын жана тартылган депозиттердин көлөмүнүн катышынын динамикасы

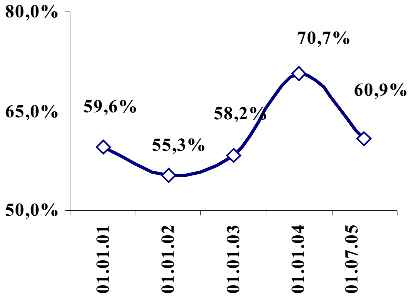

2.5.4-график. Активдердин көлөмүнүн динамикасы жана активдердин ИДПга карата катышы

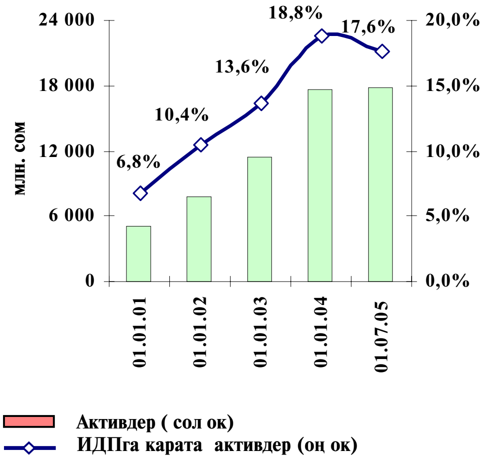

"Таза "пайыздык кирешенин коммерциялык банктардын активдеринин жана маржасынын орточо деңгээлине карата катышынын өсүшү берилүүчү бир кредитке карата сарптоолордун кыскарышы менен шартталган, бул акыркы учурларда ссудалык карыздардын жана демек, пайыздык кирешелердин олуттуу көбөйүүсү менен байланыштуу. Бирок, башка тараптан алганда, бул экономиканын өсүшүнө бөгөт болот, анткени кредиттерди берүү жаатында кирешелердин өскөндүгүнө карабастан, банктар пайыздык чендерди төмөндөтпөй жатышат. Иштин мындай абалы рынокто кредиттердин жетиштүү болбогон сунушу жөнүндө же жаңы кредиттерге карата суроо-талаптын жогорку деңгээли жөнүндө күбөлөп турат, бул кредиттик кызмат көрсөтүүлөр рыногунда жетишпеген атаандаштыкты айтып турат, ошондой эле чарба жүргүзүүчү субъктилердин иш-аракеттеринин ачык-айкындыгынын төмөнкү деңгээлинин натыйжасы болуп саналат.

Жогорудагы көрсөткүчтөрдүн динамикасы банк тутумунун кирешелүүлүгүнүн жогорулагандыгы жөнүндө, ошондой эле системанын пайыздык чендердин өзгөрүү тобокелдигинен салыштырмалуу түрдө корголушу жөнүндө айгинелеп турат.

Финансылык ортомчулук деңгээлинин көзкарашынан алып караганда, суммардык активдердин ИДПга карата катышынын көрсөткүчүнүн өсүүсүнүн токтотутулушун белгилөөгө болот. Алып көрсөк, 2005-жылдын 1- июлуна карата абал боюнча бул катыш 17,6 пайызды түзгөн (2004-жылдын жыйынтыгы боюнча -18,8 пайыз).

Ушул фактыны эске алуу менен, акыркы эки-үч жылдын ичиндеги туруктуу өсүшкө карабастан, финансылык катышуу жана ортомчулуктун көпчүлүк көрсөткүчтөрү салыштырмалуу төмөнкү мааниге ээ, банк тутумунун иш-аракеттерин өнүктүрүү жана майнаптуулугун андан ары жогорулатуу үчүн потенциал калат.

Банктык тобокелдиктерге баа берүү банк тутумунда кыска мөөнөт ичинде абалдын олуттуу өзгөрүүсү байкалбай тургандыгын көрсөтүүдө. Өлкөнүн экономикасында банк тутумунун ролун андан ары жогорулатуу болжолдонууда. Бирок, бир катар карыз алуучулардын финансылык абалдарынын 2005-жылдын март айындагы окуяларга байланыштуу мүмкүн болуучу начарлоосу (негизинен соода тармагында) коммерциялык банктардын кредиттик портфелинде азыркы учурда билинбей турган келечектеги орто мөөнөттө потенциалдуу жоготуулардын мүмкүн болуучу өсүшү жөнүндө күбөлөп турат. Мында анализ көрсөткөндөй, бул жоготуулар бүтүндөй системанын финансылык абалынын олуттуу начарлоосуна алып келбөөгө тийиш.

III. БАНКТЫК ЭМЕС ФИНАНСЫ-КРЕДИТТИК МЕКЕМЕЛЕР

3.1. Банктык эмес финасы-кредиттик мекемелер системасынын абалы

Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелер системасы (БЭФКМ)Улуттук банк тарабынан жөнгө салынуучу жана көзөмөлдөнүүчү төмөндөгү мекемелерди камтыйт:

- адистештирилген финансы-кредиттик мекемелер: Кыргыз айыл чарба финансы Корпорациясын (КАФК), Кредиттик союздарды колдоо жана өнүктүрүү боюнча Финансы компаниясын (Финансы компаниясы);
- кредиттик союздарды (КС);
- миркокредиттик компанияларды(МКК), микрокредиттик агентстволорду (МКА) камтуучу микрофинансылык уюмдарды (МФУ);
- ломбарддарды;
- алмашуу бюролорун.

Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин санынын өсүшү жыл сайын байкалууда (3.1.1- таблицаны караңыз)

3.1.1-таблица Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин санынын динамикасы

Аталышы	2002	2003	2004	2005-жылдын 1-жарым жылдыгы
Адистештирилген финансы-кредиттик мекемелер (КАФК, Финансы компаниясы)	2	2	2	2
Микрофинансылык уюмдар (МКА жана МКУ)	0	72	104	128
Кредиттик союздар	349	303	305	312
Ломбарддар	85	108	116	127
Алмашуу бюролору	234	261	266	258

Бүтүндөй алганда, БЭФКМдин санынын динамикасы төмөндөгүлөрдү көрсөтөт:

- мекемелердин КС сыяктуу түрлөрү менен рыноктун каныккандыгын;

- МКА жана МКУ санынын өсүшүн, бул алардын кызмат көрсөтүүлөрүнө талаптуулукту жана мамлекет тарабынан сунуштальп жаткан регулятордук чектин ийкемдүүлүгүн көрсөтөт.

3.1.1-график. БЭФКМдин жана КБдын активдери

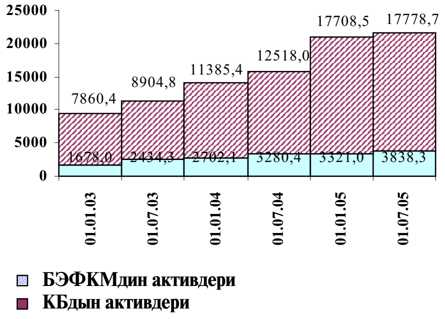

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында БЭФКМдин активдеринин финансы-кредиттик мекемелердин чогуу алгандагы активдериндеги үлүшү 15,8 пайыздан 17,8 пайызга чейин көбөйгөн (3.1.1-график).

2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин активдери 3 838,25 млн. сомду түзгөн, мында активдердин өсүшү 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында 15,6 пайызды түзгөн. БЭФКМдин активдеринин түзүмүндө бир кыйла көп салыштырма салмакты Кыргыз айыл чарба финансы Корпорациясынын активдери - 50,2 пайызды жана микрофинансылык уюмдардын активдери - 33,6 пайызды ээлейт. Активдердин бир кыйла өсүшү МФУда байкалган. БЭФКМдин активдеринин өсүшү биринчи кезекте, ири МФУдын активдеринин өсүшү жана жаңы ломбарддардын жана МФУдын түзүлүшү менен шартталат.

3.2 Кредиттик портфелдин түзүмү

Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин ишаракетинин негизги багыты болуп кредиттөө саналат.

Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин чогуу алгандагы кредиттик портфели өткөн жылдын ушул эле мезгилиндегиге салыштырмалуу 2005-жылдын 1-июлуна карата 29,2 пайызга көбөйгөн жана 3 304,8 млн. сомду түзгөн.

Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин чогуу алгандагы кредиттик портфелинин түзүмүндө (3.2.1-графикти караңыз) 51,4 пайыз КАФКнын кредиттерине, 32,2 пайыз - микрофинансылык уюмдардын кредиттерине, 0,4 пайыз- ломбарддардын кредиттерине жана 15,9 пайыз - кредиттик союздардын кредиттерине туура келет, мында КСдын Финкомпаниядан алган кредиттери алардын суммардык кредиттик портфелинен 49,4 пайызды түзгөн.

Областтар боюнча алып караганда (3.2.2-график), кредиттик портфелдин негизги үлүшү Ош, Жалалабат, Чүй жана Ысыккөл областтарына жана Бишкек шаарына туура келет.

2005-жылдын биринчи жарымында банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин кредитинин көпчүлүк көлөмү -56,5 пайыз айылчарбасына жана - 28,4 пайызы соодага жумшалган.

Кредиттик каражаттарды мындай бөлүштүрүү КАФКнын жана микрофинансылык уюмдардын иштеринин өзгөчөлүгү менен шартталган. Алып көрсөк, КАФК БЭФКМдин чогуу алгандагы кредиттик портфелинде эң чоң салыштырма салмакка ээ болуу менен өзүнүн кредиттеринин 83,4 пайызын айылчарбасына, ал эми микрофинансылык уюмдар кредиттеринин 58,8 пайызын соода тармагына багытташат.

Кредиттик портфелдин көлөмүнүн тармактар жана региондор боюнча динамикасы БЭФКМдин кредиттөөгө ынтызарлыгынын туруктуулугун чагылдырууда- БЭФКМдин негизги багыты болуп, айылчарбасы жана соода саналат. Регионалдык активдүүлүк өлкөнүн калк жыш жайгашкан, экономикалык жактан айылчарба жана соода тармактарында активдүү болгон түштүк чөлкөмүндө жогору.

3.2.1-график БЭФКМдин түрлөрү боюнча 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча чогуу алгандагы кредиттик портфель *(млн. сом)*

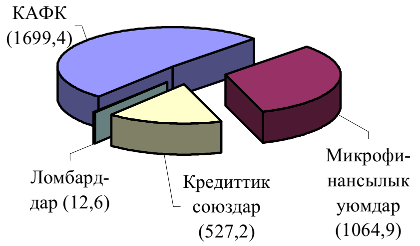

3.2.2-график. БЭФКМдин областтар боюнча чогуу алгандагы кредиттик портфели

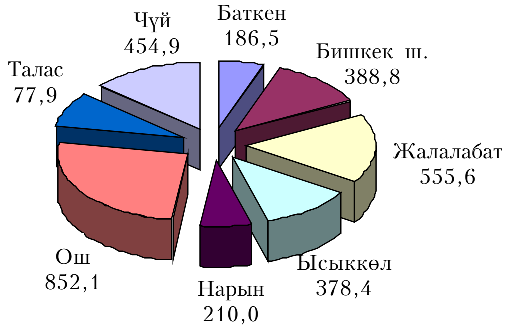

3.3. Кредиттик портфелдин динамикасы

Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелер системасынын активдеринин 15,6 пайызга өсүшүндө анын кредиттик портфели 19,2 пайызга көбөйгөн. БЭФКМ активдериндеги кредиттик портфелдин үлүшү акыркы эки жылда адаттагыдай эле, биринчи жарым жылдыкта жогорулаган жана экинчи жарым жылдыктын акырына карата төмөндөгөн. Мындай цикликалык динамика көпчүлүк БЭФКМдин иштеринин сезондук мүнөзү жана карыз алуучулардын бизнестеринин айылчарба тармактарына ык койгондугу менен байланыштуу.

БЭФКМдин суммардык кредиттик портфели 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 3304,8 млн. сомду түзгөн. Бүтүндөй алганда, БЭФКМдин кредиттик портфели акыркы төрт жылдын ичинде өсүүгө карата туруктуу тенденцияга ээ болгон (3.3.1-график).

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында БЭФКМ системасында активдерди майнаптуу пайдалануунун (ROA) жана капиталды майнаптуу пайдалануунун (ROE) көрсөткүчтөрүнүн айрым бир төмөндөөсү байкалган (3.3.2-график).

3.3.1-график. Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин кредиттик портфелинин өсүү динамикасы (млн. сом)

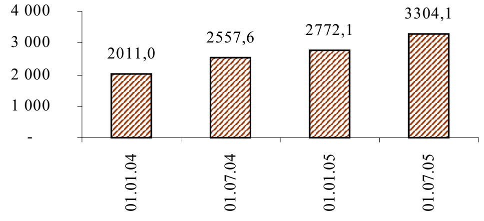

3.3.2 -график. БЭФКМдин ROE жана ROA көрсөткүчтөрүнүн динамикасы

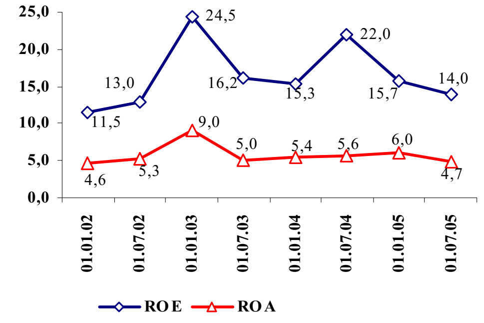

3.4. Негизги тобокелдиктер

Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин иши негизинен айыл чарбасына жана аны менен байланыштуу элет жеринде жайгашкан бизнеске багытталгандыктан, кредиттердин жогорку концентрациялануу тобокелдиги менен мүнөздөлөт. Белгилүү болгондой, бул тармакты кредиттөө аба ырайынын катаал шарттары жана элет калкынын салыштырмалуу түрдөгү жогору болбогон кирешеси менен байланыштуу болгон жогорку тобокелдик менен байланыштуу.

Айыл чарбасынан тышкары, БЭФКМдин кредиттөөсү сооданы жана коомдук тамактанууну дагы өзүнө камтыйт. Соода тармагында ресурстардын жүгүртүлүшү айыл чарбасындагыга караганда алда канча жогору, бирок баа түзүү менен байланыштуу болгон тобокелдиктер, ошондой эле жогорку атаандаштык алынган кредиттерди пайдалануудан экономикалык эффективдүүлүктү төмөндөтүүдө.

Банктык эмес финансы-кредиттик мекемелер тарабынан берилүүчү кредиттер боюнча пайыздык чендер жетишерлик жогору бойдон калууда, бул банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин, алардын ишинин спецификасы менен байланыштуу болгон өздөрүнүн жогорку тобокелдиктеринин ордун жабууга аракеттенгендиктери, ошондой эле калк тараптан кредиттин ушул түрүнө карата жогорку суроо-талаптын сакталып жаткандыгы менен түшүндүрүлөт. Ошол эле учурда, банктык эмес финансы-кредиттик мекемелердин кредиттери боюнча пайыздык чендин өлчөмү төмөндөөгө карата туруктуу тенденциясына ээ болууда. Алып көрсөк, жарым жылдын башталышынан бери көпчүлүк БЭФКМ чендердин жалпы төмөндөөсүнөн, ошондой эле атаандаштыктардын жогорулоосунан улам өздөрүнүн пайыздык чендерин төмөндөтүшкөн. БЭФКМдин кредиттери боюнча орточо пайыздык чен отчеттук мезгилде МФУда - 29,1 пайызды, КСда - 28,9 пайызды, КАФКда - 16,8 пайызды жана Финкомпанияда - 16,6 пайызды түзгөн.

IV. ТӨЛӨӨ СИСТЕМИ

4.1. Банктык тарифтер жана кызмат көрсөтүүлөр

Отчеттук мезгилдин ичинде Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктары банктык кызмат көрсөтүүлөрдү кеңири көрсөтүшкөн. Мындай банктык кызмат көрсөтүүлөргө карата тарифтерди анализдөө кандайдыр бир олуттуу өзгөрүүлөрдүн жок экендигин көрсөтөт.

Азыркы учурда банктар тарабынан акча которуулардын эларалык системасын жайылтуу улантылууда. Коммерциялык банктар акча каражаттарын которууну сегиз эларалык система: Western Union, Migom, Money Gram, Contact, VIP Money Transfer, Анелик, Express Money, Юнистрим боюнча жүзөгө ашырышууда. Акча которуулар ситемасынын негизги артыкчылыгы болуп, алардын ылдамдыгы, коопсуздугу жана банк мекемелеринде эсептерди ачуу зарылчылыгы жок экендиги, ошондой эле акча каражаттарын дүйнөнүн дээрлик кайсы болбосун өлкөсүнө которуу мүмкүнчүлүгүнүн бар экендиги саналат.

Акыркы убактарда банктык кызмат көрсөтүү рыногунда Интернет-банкинг пайдаланылууда. Интернет-банкинг Интернетти пайдаланууга мүмкүн болгон кайсы болбосун жерден төлөмдөрдү учурдагы жана келечек даталарында жүзөгө ашыруу, валюталарды сатып алуу, сатуу жана которуу, өзүнүн эсебиндеги акча каражаттарынын жылышы жөнүндө маалыматты алуу, эсеп боюнча маалыматты алуу, эсептеги калдыктарды байкаштыруу мүмкүндүгүн берет. Мындай система төлөм документтеринин берилген маалыматтарынын архивин түзүүгө жана эсеп боюнча болжолдоого мүмкүндүк берет.

2005-жылдын 1-июнуна карата абал боюнча 2 коммерциялык банк Интернет-банкинг кызматтарын көрсөтөт. Системага биригүү акысыз негизде жүзөгө ашырылууда.

4.2. Накталай жана накталай эмес жүгүртүүлөр

Накталай жүгүртүүлөр. *Жүгүртүүдөгү нак акчалардын* жалпы суммасы 2005-жылдын 1-июлуна карата 11 640,4 млн. сомду түзгөн. 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында жүгүртүүдөгү акчалардын өсүшү өткөн жылдын экинчи жарым жылдыгындагыга салыштырмалуу 215,3 млн. сомду, өсүш -1,9 пайызды түзгөн.

Жүгүртүүдөгү акчалардын жалпы суммасынан -333,1 млн. сом же 2,9 пайыз коммерциялык банктардын кассаларында болгон.

Жүгүртүүдөгү акчалардын динамикасы 4.2.1- графигинде көрсөтүлгөн.

Жүгүртүүдөгү акчалардын өсүшү социалдык пакет боюнча мамлекеттик төлөмдөрдү жогорулатуу, өнүгүп келе жаткан чакан жана орто бизнес тараптан накталай акчаларга карата суроо-талаптын өсүшүнө жана накталай эмес төлөм каражаттарынын анча жогору болбогон деңгээлде таркалышына байланыштуу.

4.2.1-график. Жүгүртүүдөгү акчалардын динамикасы

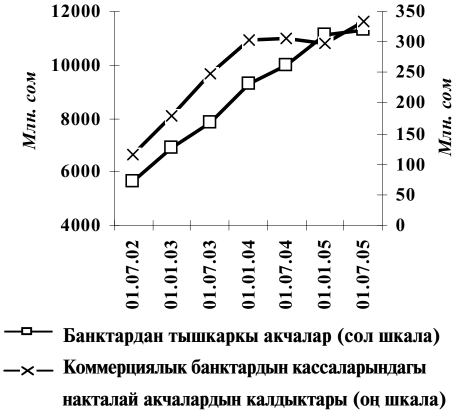

4.2.2-график. Нак акчалардын кайтарымдуулук көрсөткүчүнүн өзгөрүү динамикасы

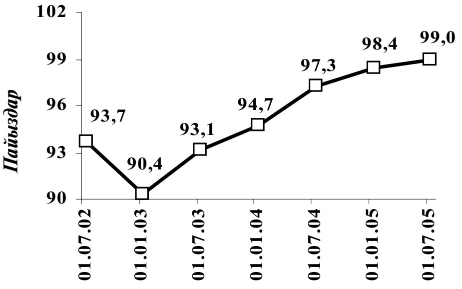

4.2.3-график. Коммерциялык банктардын кассаларына нак акчалардын кайтарымдуулук көрсөткүчү

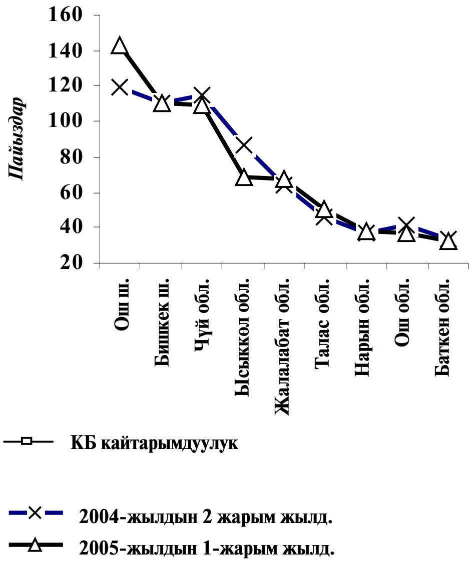

Накталай акчаларды жүгүртүүнү өнүктүрүүнүн деңгээлин мүнөздөөчү негизги көрсөткүч болуп, коммерциялык банктардын кассаларына нак акчалардын кайтарымдуулугу саналат. 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында *коммерциялык банктардын кассаларына накталай акча каражаттарынын кайтарымдуулугу* 99,0 пайызды түзгөн, бул 2004-жылдын экинчи жарым жылдыгындагыга караганда 0,6 пайыздык пунктка көп. Нак акчалардын кайтарымдуулугунун көрсөткүчүнүн динамикасы 4.2.2-графикте келтирилген.

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында нак акчалардын кайтарымдуулугунун эң жогорку көрсөткүчү Ош областы боюнча - 143,1 пайыз, эң төмөнкү көрсөткүчү Баткен областы боюнча - 32,0 пайыз болгон (4.2.3-графикти караңыз). Бишкек шаары боюнча нак акчалардын кайтарылып келүүсү 110,2 пайызды, Чүй областы боюнча - 109,0 пайызды түзгөн. Накталай акчалардын кайтарымдуулугунун мындай жогорку көрсөткүчүнүн көбүнесе Ош, Бишкек шаарлары, ошондой эле Чүй областы боюнча болушу керектөө рыногунун бир кыйла каныккандыгы, көптөгөн банктардын жана финансы-кредиттик мекемелердин, соода, өнөржай ишканаларынын аталган жерлерде топтолушу менен байланыштуу. Мында бүтүндөй алганда, Ош областы боюнча накталай акчалардын кайтарымдуулугу бир кыйла төмөн экендигин белгилөөгө болот.

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында *коммерциялык банктардын кассаларынан* 29 651,0 млн. сом берилген, бул 2004 жылдын экинчи жарым жылдыгындагыга караганда, 3 178,2 млн. сомго же 10,7 пайызга аз. Накталай акчаларды берүүлөрдүн түзүмү 4.2.4 -графикте көрсөтүлгөн. Накталай акчаларды берүүлөрдүн төмөндөөсү төмөнкү чыгашалар статьялары боюнча болгон:

- четөлкө валюталарын сатып алууга - 599,9 млн. сом же 31,1 пайызга жана 1 926,6 млн. сомду түзгөн;

- башка сарптоолорго - 2 799,3 млн. сом же 13,1 пайызга жана 21 358,9 млн. сомду түзгөн.

Пенсияларды жана жөлөк пулдарды төлөө статьясы боюнча төлөөлөр 214,7 млн. сомго же 8,4 пайызга көбөйгөн. Бул максатта 2 770,2 млн. сом берилген. Пенсия жана жөлөк пулдар статьясы боюнча нак акчаларды берүүнүн өсүшү бул статья боюнча мөөнөтү өтүп кеткен карыздардын толук төлөнүшү менен байланыштуу.

Бюджеттик уюмдарга эмгек акыларды төлөөгө 3 595,2 млн. сом жумшалган жана 2004-жылдын биринчи жарым жылдыгындагыга салыштырганда, бул көрсөткүч мурдагы деңгээлде калган.

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында *коммерциялык банктардын кассаларына 29 356,6 млн. сом келип түшкөн*, бул 2004 жылдын экинчи жарым жылдыгындагыга караганда, 2 943,3 млн. сомго же 10 пайызга аз. Нак акчалардын келип түшүүлөрүнүн төмөндөөсү келип түшүүлөрдүн төмөнкү статьялары боюнча болгон:

- салык, пошлиналар - 222,5 млн. сомго же 8,5 пайызга жана 2 607,3 млн. сомду түзгөн;

- четөлкө валюталарын сатуу - 199,6 млн. сомго же 9,4 пайызга жана 2,122,3 сомду түзгөн;

- башка келип түшүүлөр - 2 521,2 млн. сомго же 10,2 пайызга жана 24 627,0 млн. сомду түзгөн.

Нак акчалардын келип түшүүсүнүн жана берилишинин, алардын коммерциялык банктардын кассаларына кайтарымдуулугунун көрсөткүчүнүн өзгөрүүсү 4.2.5-графикте көрсөтүлгөн.

Накталай эмес акча жүгүртүүлөр. Бүтүндөй алганда 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында жалпы суммасы 66 11,50 млн. сомду түзгөн банктар аралык 511075 төлөмдөр өткөрүлгөн (4.2.6-график).

Өткөн жарым жылдагыга салыштырмалуу, төлөмдөрдүн көлөмү 6,7 пайызга азайган, ал эми 2004-жылдын биринчи жарым жылдыгындага караганда 6,4 пайызга өскөн.

Өткөрүлгөн төлөмдөрдүн саны 2004-жылдын биринчи жарым жылдыгындагыга салыштырмалуу 5,2 пайызга төмөндөгөн.

Банктар аралык төлөмдөрдүн санынын отчеттук мезгилде төмөндөөсү банктар аралык клиринг системасында төлөмдөрдүн санынын азайуусунан болгон (-5,6 пайыз).

Банктар аралык төлөмдөрдүн олуттуу үлүшүн бюджеттик төлөмдөр - Кыргыз Республикасынын Борбордук Казыналыгынын жана Социалдык фондунун төлөмдөрү түзөт. Бюджеттик төлөмдөрдүн жалпы көлөмү (банктар аралык эсептешүүлөрдүн гросстук жана клиринг системаларында өткөрүлгөн) жарым жылдыктын жыйынтыгы боюнча 28 061,2 млн. сомду түзгөн, бул отчеттук мезгилде банктар аралык төлөмдөрдүн жалпы көлөмүндө 42,4 пайызды түзөт.

Бюджеттик төлөмдөрдүн жалпы саны 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында 336 078 төлөмдү түзгөн. 2004-жылдын биринчи жарым жылдыгындагыга салыштырмалуу бул көрсөткүч 4,3 пайызга төмөндөгөн.

Банктар аралык төлөмдөрдүн түзүмү төлөмдөрдүн түрү жана багыты боюнча 4.2.1-таблицада келтирилген.

4.2.1-таблица. Банктар аралык төлөмдөрдүн түзүмү төлөмдөрдүн түрү жана багыты боюнча

Төлөмдөрдүн түрү	Саны	Көлөмү (млн. сом)
Товардык материалдык баалуулуктар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөмдөр	227 386	11430,4
Кирешелер боюнча операциялар	167815	4997,4
Депозиттер боюнча операциялар	712	153,1
Кредиттер боюнча операциялар	5632	7399,3
Четөлкө валюталары менен операциялар	838	4264,3
Баалуу кагаздар менен операциялар	1051	6491,2
Спецификалык төлөмдөр, банктар аралык эсептешүүлөр жана которуулар, регионалдык башкармалыктар жана жүгүртүү кассалары менен операциялар	47 919	28136,7
Милдеттүү мамлекеттик социалдык камсыздандыруу боюнча төлөмдөр	55180	2857,8
Калктын кирешелерин чагылдыруучу төлөмдөр	4542	384,8
Бардыгы болуп:	**511 075**	**66 115**

Ири төлөмдөр системасы. 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгындагы эсептешүүлөрдүн гросстук системасы боюнча өткөрүлгөн банктар аралык төлөмдөрдүн жалпы көлөмү 44,8 млрд. сомду түзгөн жана өткөн жылдын ушуга окшош мезгилиндегиге салыштырмалуу 0,5 пайызга көбөйгөн (4.2.7-график). Банктар аралык гросстук төлөмдөрдүн

4.2.4-график. 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында нак акчаларды берүүнүн түзүмү

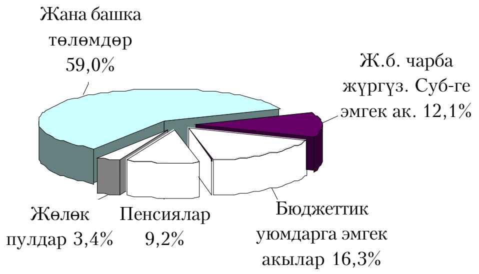

4.2.5-график. Коммерциялык банктардын кассаларына нак акчалардын келип түшүүсү, берилиши жана алардын кайтарымдуулугу

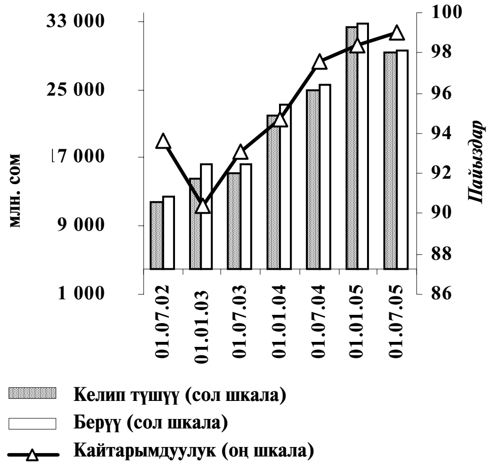

4.2.6-график. Банктар аралык төлөмдөрдүн көлөмүнүн жана санынын динамикасы

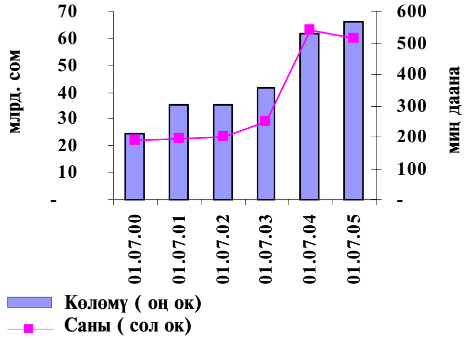

4.2.7-график. Гросстук система боюнча төлөмдөрдүн көлөмүнүн жана санынын динамикасы

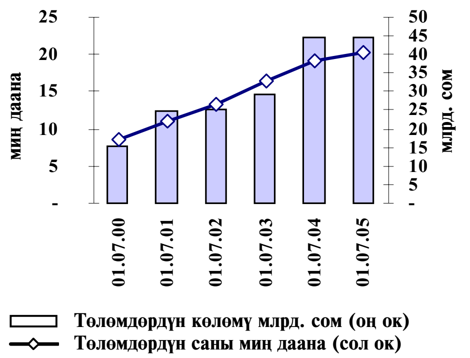

4.2.8-график. Клирингдик система боюнча төлөмдөрдүн көлөмүнүн жана санынын динамикасы

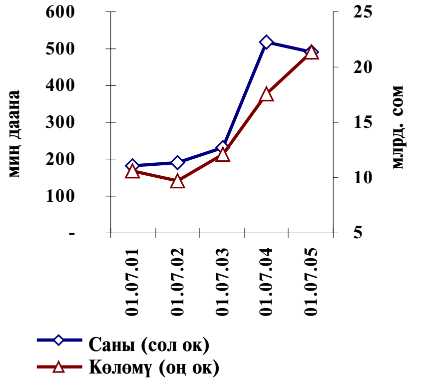

4.2.9-график. Клирингдик системада региондор боюнча төлөмдөрдүн көлөмү

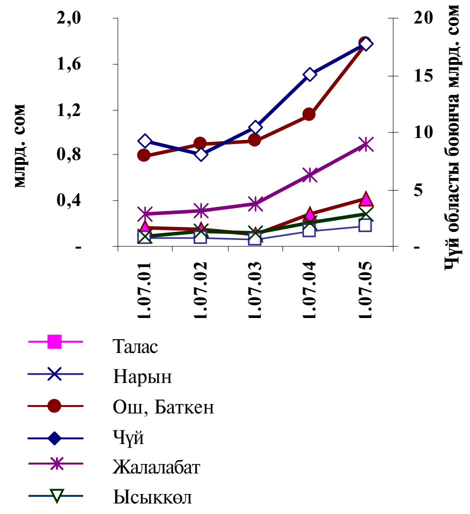

жалпы көлөмүндө жалпы сандын 97,5 пайызы жана 92,3 пайызы тиешелүүлүктөрүнө жараша Чүй областында жана Бишкек шаарында жайгашкан банктардын ортосундагы төлөмдөргө туура келет. Отчеттук мезгилде жыйынтыгы боюнча 2004-жылдын биринчи жарым жылдыгындагыга салыштырмалуу төлөмдөрдүн саны жана көлөмү боюнча максималдуу өсүш Баткен областына (тиешелүүлүгүнө жараша 41,0 пайыз жана 135,0 пайыз) туура келет. Төлөмдөрдүн саны жана көлөмү боюнча төмөндөө Жалалабат (тиешелүүлүгүнө жараша -33,5 жана -27,5 пайыз) жана Талас областтарында (тиешелүүлүгүнө жараша -11,1 жана -44,2 пайыз), ошондой эле төлөмдөрдүн көлөмү боюнча Чүй областы жана Бишкек шаары боюнча (-0,3 пайызды) байкалган.

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында *төлөмдөрдүн клиринг системасы боюнча* 21,3 млрд. сом суммасында 490,7 миң төлөм өткөрүлгөн (4.2.8-график).

Төлөмдөрдүн жалпы көлөмүнүн өткөн жылдын ушуга окшош мезгилиндегиге салыштырмалуу өсүшү клирингдик төлөмдөр боюнча анын көбөйүүсү менен шартталган. Төлөмдөрдүн көлөмүнүн көбөйүүсү, четөлкө валюталары (-89,2 пайыз) жана баалуу кагаздар (-56,6 пайыз) менен операциялар боюнча эсептешүүлөр менен байланыштуу төлөмдөрдү эсепке албаганда, клирингдик төлөмдөрдүн дээрлик бардык түрлөрү боюнча байкалган.

Клирингдик төлөмдөрдүн саны жана көлөмү боюнча регионалдык жактан алып караганда, Чүй областы жана Бишкек шаары лидерлерден болуп саналышат, алардын үлүшүнө 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча клирингдик төлөмдөрдүн көлөмүнүн 83,4 пайызы жана санынын 76,9 пайзы туура келет (4.2.9-графикти караңыз).

Акча которууларды кошо алганда, чекаралар аралык төлөмдөр.

Азыркы учурда коммерциялык банктар SWIFT, Telex, Банк-Клиент, Электрондук почта системалары аркылуу чекаралар аралык төлөмдөрдү өткөрүү боюнча кызматтарды көрсөтүшүүдө. Төлөмдөрдү өткөрүү үчүн системаларды тандап алуу корреспондент банктар менен келишимдик мамилелер тарабынан аныкталат. 2005-жылдын биринчи чейрегинде провайдердин Sprint системасы боюнча кызматтарды көрсөтүүдөн баш тартуусуна байланыштуу, төлөмдөр бул система аркылуу өткөрүлгөн эмес.

Азыркы учурда Кыргыз Республикасында SWIFT системасына 17 банк мүчө болуп саналат. Алардын ичинен 4 банк SWIFT интерфейси менен өз алдынча иштейт жана 13 банк (Улуттук банкты кошо алганда) ЖПТ SWIFT жалпы интерфейси аркылуу иш алып барышат. SWIFT системасын модернизациялоонун чегинде, май айында банктардын SWIFTAlliance Access 5.5 интерфейсинин жаңы версиясына өтүүлөрү аяктаган.

SWIFT сети боюнча төлөмдөрдү анализдөө төлөмдөрдүн саны боюнча сыяктуу эле, акча которуулардын көлөмү боюнча дагы көрсөткүчтөрдүн активдүү өсүшүн көрсөтөт. Алып көрсөк, 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында чыгыш төлөмдөрүнүн саны 149,8 миң дааналы түзүп, бул өткөн жылдын биринчи жарым жылдыгындагыга караганда 113,3 миң төлөмгө көп. (4.2.10-график).

Чекаралар аралык төлөмдөрдү өткөрүүдө банктар пайдалануучу башка системаларга Банк-Клиент, Интернет -банк, электрондук почта жана башкалар кирет. Эгерде, Telex жана SWIFT төлөмдөрдү берүүдө коопсуздукту жана ишенимдүүлүктү камсыз кылуучу эларалык чөйрөдө таанылган системалар болуп саналышса, анда Банк-Клиент жана электрондук почта системаларын пайдалануу боюнча тобокелдиктер корреспондент банктардын ортосунда келишимдерди бекитүүдө келишилет. Бул системалар бир кыйла арзан болгону менен, кыйла тобокелдүү да болушат.

Кыргыз Республикасына *почталык акча которуулардын* жалпы көлөмү 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында 1701,7 миң АКШ долларын түзгөн, анын ичинде КМШ жана алыскы четөлкөлөрдөн тиешелүүлүктөрүнө жараша -811,6 жана 890,6 миң АКШ долларын түзгөн. Ошол эле учурда Кыргыз Республикасынан которуулар болгону 221,9 миң АКШ долларын түзгөн. Анын үстүнө, которуулар КМШ өлкөлөрүнө гана жүзөгө ашырылган. Кыргыз Республикасына жана андан почталык которуулардын ортосундагы оң айырма отчеттук мезгилде 1479,9 миң АКШ долларын түзгөн (4.2.11-график).

Отчеттук мезгилде КМШ жана алыскы четөлкөлөрдөн Кыргыз Республикасына почталык которуулардын көрсөткүчтөрүнүн 2004-жылдын ушуга окшош мезгилиндеги маалыматтар менен салыштырмалуу анализдөө акча каражаттарынын агымынын 4,6 пайызга төмөндөөсүн көрсөтөт. Мындай төмөндөө банк тутуму аркылуу акча которуулар боюнча калктын аракетинин акырындап өзгөрүүсү менен түшүндүрүлөт. Банктар акча которуулар үчүн кеңири маанидеги кызмат көрсөтүүлөрдү кыйла кыска убакытта жүзөгө ашырышат жана банктык акча которуулар системасын пайдалануучу өлкөлөрдүн географиясын олуттуу кеңейтүүгө мүмкүндүк берет.

Банктык төлөм карттары менен эсептешүү системасы.

2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча эквайрингди жана кардарларды банктык карттарды пайдалануу менен эсептешүү-кассалык тейлөөнү 15 (20нын ичинен) финансы-кредиттик мекемелер жүргүзгөн, алардын ичинен 8 эмитент болуп саналышат жана эларалык (7 банк) жана локалдык (3 банк) системаларынын карттарын чыгарышат.

Visa International эларалык төлөө системасынын ассоциацияланган катышуучусу статусуна 4 банк ээ (ЖАК Демир Кыргыз Интернэшнл банк, ААК "Кыргызстан", ААК " КыргызстанКазкоммерцбанкы", ААК "Энергобанк").

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында акча каражаттарынын кыймылы карттардын төмөндөгү түрлөрүн пайдалануу менен жүзөгө ашырылган: Visa, Master Card, Алай -Кард, "Демир-24" жана Union Card.

Эмитирленген карттардын саны боюнча көрсөткүчтөр алардын туруктуу өсүшүн көрсөтөт, бул банктардын жаңы кардарларды тартуу боюнча активдүү иш-аракеттери, калк арасында банктык карттардын популярдуу болуусу менен жана бүтүндөй инфраструктуранын өсүшү менен түшүндүрүлөт. Алып көрсөк, чыгарылган карттардын саны 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 15 266 түзгөн жана 2004-жылдын ушундай мезгилиндегиге караганда 41,1 пайызга көбөйгөн (4.2.12-график). Карттардын түрлөрү боюнча алганда эмитирленген карттардын саны төмөндөгүлөрдү түзөт:

4.2.10-график. SWIFT түйүнү боюнча транзакциялардын динамикасы (миң даана)

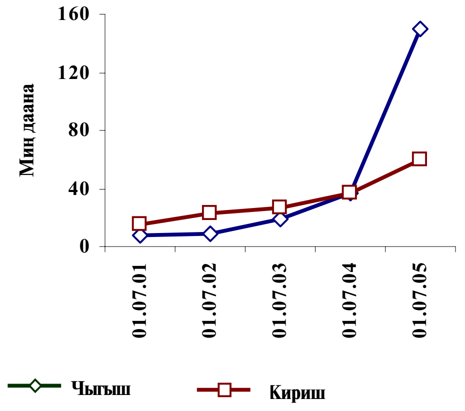

4.2.11-график. Почта аркылуу акча которуулардын динамикасы

4.2.12-график. Эмитирленген карттардын саны

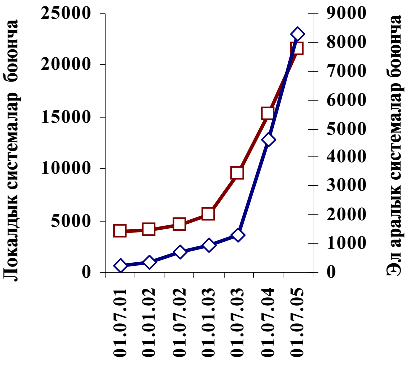

4.2.13-график. Транзакциялардын санынын динамикасы

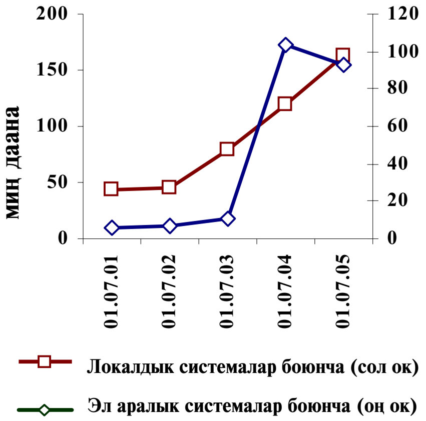

эларалык системалар боюнча Visa - 3 042 (47 корпоративдик); Master Card - 1 089 (174 корпоративдик);

локалдык система боюнча - Алай-Кард - 7 135 (157 корпоративдик), алардын ичинен 158 магниттик тилке менен; Демир-24 - 3 948; Укркарт -52 (50 корпоративдик).

Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын бири Укркарт магниттик карттарын чыгарат, алар Украина Республикасында гана эмгек акы долбоорлорунун чегинде тейлөөгө пайдаланылат. Кыргыз Республикасынын аймагындагы терминалдарда жана банкоматтарда Укркартты тейлөөгө кабыл алынбайт.

2005-жылдын 24-март айындагы окуялардан кийин жабдуулардын бузулуусу себебинен жана жаңыларды ишке киргизүүдө кыйынчылыктарга байланыштуу, бир катар коммерциялык банктар 2005-жылдын экинчи чейрегинин ичинде эларалык карттарды пайдалануу менен акча каражаттарын нак түргө келтирүү боюнча операцияларды жүзөгө ашырышкан эмес.

Локалдык система боюнча өткөрүлгөн транзакциялардын саны биринчи жарым жылдыкта 163 310 транзакцияны түзгөн (4.2.13-график). Алардын ичинен Алай-Кард боюнча 87 335 (локалдык жана эларалык системалар боюнча транзакциялардын жалпы санынан 34 пайызды), "Демир-24" боюнча -75 953 (29,6 пайыз) жана Union Card боюнча - 22 транзакция (0,02 пайыз) өткөрүлгөн. Эларалык система боюнча транзакциялардын саны 93 456 транзакцияны түзөт. Visa жана Master Card боюнча тиешелүүлүгүнө жараша, 69 763 жана 23 693 транзакцияны (локалдык жана эларалык системалар боюнча транзакциялардын жалпы санынын 27,2 жана 9,2 пайыз) түзгөн.

Локалдык система боюнча өткөрүлгөн транзакциялардын көлөмү 297,3 млн. сомду (4.2.14-график) түзгөн. Алардын ичинен Алай-Кард боюнча 151,0 млн. сом (локалдык жана эларалык системалар боюнча транзакциялардын жалпы көлөмүнөн 19,9 пайыз), "Демир-24" боюнча -146,0 млн. сом (19,2 пайыз) жана Union Card боюнча -0,4 млн. сом (0,05 пайыз) өткөрүлгөн. Эларалык система боюнча транзакциялардын көлөмү 462,3 млн. сомду түзгөн. Visa жана Master Card боюнча көлөмдөр тиешелүүлүгүнө жараша, 360,0 жана 102,3 млн. сомду (47,4 жана 13,5 пайыз) түзгөн.

Үч коммерциялык банк эларалык жана локалдык системалардын карттары базасында эмгек акы долбоорлорун жүзөгө ашыруу боюнча иштерди улантып жатышат. Бүтүндөй алганда, 90 эмгек акы долбоору 8 033 жалпы сандагы карттар менен жүзөгө ашырылган. Дал ошол долбоорлорду жүзөгө ашыруунун эсебинен төлөм карттары рыногунда өсүш жүрүүдө, ошону менен катар локалдык системалар боюнча карттардын эмиссиясынын жарымынан көбү "эмгек акы" долбооруна туура келет.

4.2.14-график. Транзакциялардын көлөмүнүн динамикасы

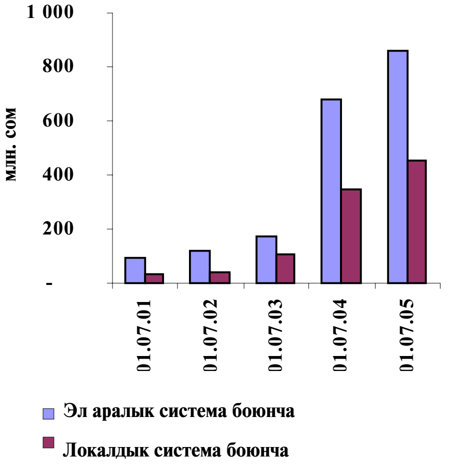

V. РЕАЛДУУ СЕКТОРДУН АБАЛЫ

5.1. Үй чарбасы

Үй чарбаларынын 2004-жылдагы айкын керектөөлөрү 9,9 пайызга өскөн жана 82004,5 млн. сомду түзгөн, бул ИДПнын 87,2 пайызын түзөт (мисалы, 2002-жылы бул көрсөткүч ИДПнын 75,4 пайызын түзгөн).

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында номиналдык орточо айлык эмгек акы 2364,6 сомду түзүү менен 2004-жылдын тиешелүү мезгилиндегиге салыштырганда номиналдык мааниде алганда 15,3 пайызга жана реалдуу мааниде алганда 10,3 пайызга өскөн. Өз кезегинде минималдуу керектөө бюджетинин наркы 2005-жылдын январь-июнь айларында 1856,8 сомду түзгөн (2004-жылдын биринчи жарым жылдыгында 1722,83 сом).

5.1.1. Финансы-кредиттик мекемелердин алдындагы милдеттенмелер

Үй чарба секторунун 2005-жылдын 1-июлуна карата банк тутумунун алдындагы милдеттенмелери 1,5 млрд. сомду түзүү менен акыркы үч жылдын ичинде 4,7 эсеге, ал эми 2004-жылдын 1-июлунан тартып кийинки мезгилге салыштырганда 1,6 эсеге өскөн. Милдеттенмелердин түзүмүндө, мурдагыдай эле четөлкө валютасындагы кредиттердин өсүшү тенденциясы байкалууда (5.1.1.1-графикти караңыз).

5.1.1.1-график. Жеке адамдардын банктардын алдындагы милдеттенмелери

Улуттук валютадагы милдеттенмелер 2005-жылдын 1-июлуна карата 555,9 млн. сомду түзгөн жана акыркы үч жыл ичинде 4,5 эсеге өскөн, ал эми четөлкө валютасындагы милдеттенмелер 4,8 эсеге өсүү менен 922,3 млн. сомду түзгөн жыйынтыгында, кредиттердин түзүмү төмөнкүчө калыптанган: 37,6 пайыз - улуттук валютада жана 62,4 пайыз четөлкө валютасында (2002-жылдын 1-июлуна карата - тиешелүүлүгүнө жараша 39,1 жана 60,9 пайыз).

2004-жылдын 1-июлуна карата абалга салыштырганда курулушка жана кыймылсыз мүлктү сатып алууга берилген кредиттер - 42 пайызга, айылчарбасына - 16,9 пайызга, соодага - 13,3 пайызга олуттуу өсүшкө ээ болгон. 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында ушул кредиттердин берилген кредиттредин жалпы көлөмүндөгү үлүшү 48,3 пайызды түзгөн, анын ичинде соодага 37,1 пайызды, өнөржайына 10,4 пайызды, курулушка 9,8 пайызды түзгөн.

Ошону менен катар эле, даярдоо жана кайра иштетүүгө кредиттер 77,4 пайызга, транспорт жана байланышка 46,5 пайызга жана өнөржайына 35,2 пайызга кыскарган.

Жеке жарандарга берилген кредиттердин көлөмү 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында 2004-жылдын ушул эле мезгилиндегиге салыштырганда 26 пайызга көбөйгөн, бирок анын берилген кредиттердин жалпы өлчөмүндөгү үлүшү акырындык менен 9,1 пайыздан 8,6 пайызга чейин төмөндөгөн. Жаңыдан берилген керектөө кредиттеринин жалпы агымы 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында 414,8 млн.сомду түзгөн. Жеке жарандарга улуттук валютада 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган чен 28,2 пайызды, ал эми четөлкө валютасында берилген кредиттер боюнча чен 21 пайызды түзгөн.

Калайык-калкты кредиттөөнүн өсүшү калктын экономикалык активдүүлүгүнүн өсүшү жана акыркы жылдардагы макроэкономикалык абалдын туруктуу болушу менен шартталган.

Банк тутумундагы финансылык ортомчулук деңгээлинин өнүгүшүнө басаңдаткан негизги фактордон болуп, калктын кирешелеринин дале төмөнкү деңгээлде калуусу саналат.

5.1.2. Калктын жыйымдары

Акыркы үч жыл ичинде жеке адамдардын коммерциялык банктардагы депозиттеринин жана аманаттарынын көлөмү иштеп турган коммерциялык банктардын регулятивдик отчетторундагы маалыматтар боюнча 2,2 эсеге көбөйгөн (5.1.2.1-графигин караңыз) жана 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 2085,1 млн. сомду түзгөн. Салыштыруу үчүн ала турган болсок: 2004-жылдын 1-июлуна карата - 1801,3 млн. сом. Буга, акыркы жылдары жетишилген макроэкономикалык жагдайдын турукташуусу, инфляция деңгээлинин төмөндүгү, калктын айкын кирешелеринин жана жыйымдарынын деңгэлинин өсүшүнүн негизинде жетишилген.

Аманаттардын түзүмүндө да өзгөрүүлөр жүргөн. Мында, акыркы үч жылдын ичинде четөлкө валютасындагы аманаттардын өсүшү байкалууда. Эгерде 2002-жылдын 1-июлуна карата аманаттардын тең жарымы гана четөлкө валютасында болгон болсо, 2005-жылдын 1-июлуна карата ушул аманаттар үлүшү 63 пайызга чейин көбөйгөн, бул 2004-жылдын ушул эле мезгилине салыштырганда 0,6 пайыздык пунктка төмөн.

Банк тутумунун чыңдалуусу жана банктык кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүнүн кеңейүүсү жеке адамдардын утурумдук эсептериндеги каражаттардын көбөйүүсүнө алып келген, демек, төлөөлөрдү өткөрүүдө банктардын ортомчулук ролу да арткан.

2004-жылдын 1-июлуна карата абалга салыштырганда улуттук валютадагы талап боюнча төлөнүүчү депозиттерде эң чоң өсүш катталган - ал 32,2 пайызды түзгөн. Четөлкө валютасындагы мөөнөттүү депозиттер боюнча бул мезгил аралыгындагы өсүш арым 27,2 пайызды, ал эми улуттук валютада - 11,4 пайызды түзгөн.

Аманаттардын жана депозиттердин түзүмүндөгү өзгөрүүлөр чендердин өзгөрүүсү менен коштолгон. Алып көрсөк, акыркы үч жылдын аралыгында талап боюнча төлөнүүчү депозиттердин чени четөлкө валютасындагы депозиттер боюнча алардын биразга - 0,22ден 0,26 пайызга чейин өсүшү менен мүнөздөлгөн, ал эми улуттук валютадагы депозиттер боюнча 1,16 пайыздан 1,13 пайызга чейин төмөндөө жүргөн.

Бүтүндөй алганда, үй чарбасынын депозиттеринин көлөмүнүн абсолюттук өсүшүнө карабастан, алардын банк тутумунун депозиттеринин түзүмүндөгү үлүшү 2004-жылдын 1-июлундагы 48,5 пайыздан 2005-жылдын 1-июлундагы 45,2 пайызга чейин азайган.

5.1.2.1-график. Жеке адамдардын салымдары

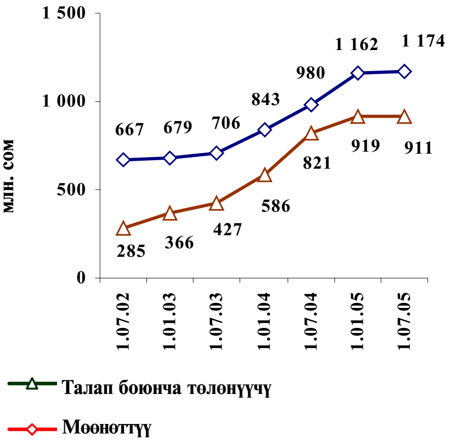

5.2. Корпоративдик сектор

5.2.1. Финансы-кредиттик мекемелердин алдындагы милдеттенмелер

2005- жылдын 1-июлуна карата юридикалык жактардын саны 62,7 миң субүектти түзгөн жана 2004-жылдын ушул эле мезгилиндегиге салыштырганда 7,7 пайызга өскөн. Юридикалык жактардын жалпы санынан олуттуу үлүш соода, автомобилдерди жана үй-тиричилиги буюмдарын оңдоо чөйрөсүндө катталган - 27,7 пайыз, коммуналдык жана социалдык кызмат көрсөтүү жагында - 18,8 пайыз, өнөржайында - 12 пайыз. Республиканын бардык ишканаларынын олуттуу бөлүгү - 86,4 пайызы жеке менчикте турат. Өлчөмү боюнча ишканалар жана уюмдар 2005-жылдын башталышына карата үлүшү 88,2 пайызды түзгөн "чакан"[16] жана 8,1 пайызды түзгөн "орто", 3,7 пайызды түзгөн "ири" ишканаларга бөлүнөт.

5.2.1.1-график. Корпоративдик сектордун коммерциялык банктардын алдындагы карызынын динамикасы

Ишканалардын жана уюмдардын иштеп турган коммерциялык банктардын алдындагы чогуу алгандагы карызы акыркы үч жыл ичинде көбөйүү жагына ыктаган. 2005-жылдын 1-январына карата абал боюнча 5488 млн. сомду түзүү менен акыркы жыл ичинде 38 пайызга көбөйгөн. (5.2.1.1. графикти караңыз). Натыйжасында четөлкө валютасындагы кредиттердин тез арымында улам, алардын салыштырмалуу салмагы 2,3 пайыздык пунктка өсүү менен 2005-жылдын 1-июлуна карата ишканалардын милдеттенмелеринин жалпы суммасы 73,8 пайызды түзгөн.

Кароого алынып жаткан жылдын 1-июлуна карата абал боюнча улуттук валютада берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен өнөржай үчүн жылдык 23,8 пайызды, айылчарбасы үчүн - 24.5 пайызды, транспорт жана байланыш үчүн 23,5 пайызды жана соода үчүн 28,2 пайызды түзгөн.

Ал эми 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча четөлкө валютасында берилген кредиттер боюнча орточо салмактанып алынган пайыздык чен өнөржай үчүн 16,3 пайызды, айылчарбасы үчүн - 21,9 пайызды, транспорт жана байланыш үчүн 21,5 пайызды жана соода үчүн 18,7 пайызды түзгөн.

Акыркы үч жылдын ичинде жаңыдан берилген кредиттер боюнча пайыздык чендердин төмөндөөсү жүрүүдө, бул инфляция деңгээлинин төмөндөөсү, акыркы жылдары финансы секторунун чыдалуусу жана ушул негизде кредиттөө рыногунда атаандаштыктын күч алышы, анын ичинде банктык жана банктык эмес мекемелердин ортосунда атаандаштыктын артышы менен шартталган.

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгы үчүн улуттук валютадагы кредиттер боюнча чендер - 24,1 пайыздан 24,3 пайызга чейин, ал эми четөлкө валютасында 18,0 пайыздан 19,55 пайызга чейин өскөн.

[16] Улуттук статитстика комитетинин классификациясында "чакан" ишканалар катары 50 адамга чейин жумуш менен камсыз кылган ишканалар, "орто" ишкана катары 51-200 чейин адамды камтыган, ал эми 201ден ары адамдарды иш менен камсыз кылган ишканалар ири ишкана болуп саналат.

5.2.2. Дебитордук жана кредитордук карыздардын абалы

Акыркы үч жылдын ичинде реалдуу сектордун ишканаларында кредитордук сыяктуу эле, дебитордук карыздардын суммаларынын айрым бир өсүшү байкалууда. Ошол эле учурда 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча анын бир аз төмөндөөсү катталган (5.2.2.1.-графикти караңыз).

Абсолюттук мааниде алганда ишканалардын жана уюмдардын 2005-жылдын 1-июлуна карата дебитордук карызы 24311,5 млн. сомду түзүү менен жылдын башталышына салыштырганда 5,4 пайызга кыскарган. Ички дебитордук карыздын үлүшү 78,9 пайызды түзгөн.

Дебитордук карыздардын жалпы үлүшүндө эң олуттуу салыштырмалуу салмакты өнөржай ишканалары ээлейт - 66,7 пайыз, анын ичинде электрэнергиясын иштеп чыгуу жана бөлүштүрүү боюнча ишканалар - 45 пайыз, соодалы уюштуруу, автомобилдерди жана турмуш-тиричилик буюмдарын жана жеке керектөө буюмдарын оңдоого - 15,5 пайыз, транспорт жана байланышка - 8,6 пайыз, курулуш уюмдарына 5,4 пайыз туура келет.

Мөөнөтүндө өткөрүлүп жиберилген дебитордук карыздардын көлөмү 2005-жылдын башталышына салыштырганда иш жүзүндө өзгөргөн эмес жана ушул эле жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 5981,7 млн. сомду же дебитордук карыздардын жалпы өлчөмүнө карата 24,6 пайызды түзгөн.

Мөөнөтүнөн өткөрүлүп жиберилген карыздын 68,5 пайызы электрэнергиясын, газды, бууну жана сууну өндүрүү жана бөлүштүрүү ишканалары тарабынан, ал эми 15,4 пайызы кайра иштетүү өнөржайы, 4,6 пайызы транспорт жана байланыш ишканалары тарабынан жол берилген.

Кредиттик карыз өсүш тенденциясына ээ болууда жана 2005-жылдын 1-июлуна карата 31916,5 млн. сомду түзгөн, мында ички кредиттик карыздын үлүшү 70,9 пайызды түзгөн.

Бүтүндөй алганда корпоративдик сектор үчүн мөөнөтүнөн өткөрүлүп жиберилген кредиттик карыздын жалпы кредиттик карызга карата катышы төмөндөө тенденциясына ээ жана 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 10 пайызды түзгөн (2004-жылдын 1-июлунда - 12,5 пайыз). Улуттук статистика комитетинин маалыматтары жана Улуттук банктын эсептөөлөрү боюнча бул катыштын эң эле олуттуу деңгээли 2005-жылдын 1-июлуна карата ишкердиктин төмөндөгү түрлөрү боюнча ишканаларга жана мекемелерге тиешелүү:

- коммуналдык, социалдык жана персоналдык кызмат көрсөтүүлөр - 36,9 пайыз;
- тоокендерин казып алуу өнөржайы - 35 пайыз;
- финансы ишкердик - 28,3 пайыз.

Кредитордук карыздардын дебитордук карыздардан олуттуу артып турушу химия өндүрүшүндө катталган, ал жерде бул коэффициенттин өлчөмү 2005-жылдын 1-июлуна карата абал боюнча 8,5, мейманкана-ресторан бизнесинде - 3,1, жыгач жана андан буюм жасоо өндүрүшү - 2,8, тоокенин казып алуу өнөржайында - 2,5 түзгөн.

5.2.2.1-график. Корпоративдик сектордун дебитордук жана кредитордук карызынын динамикасы

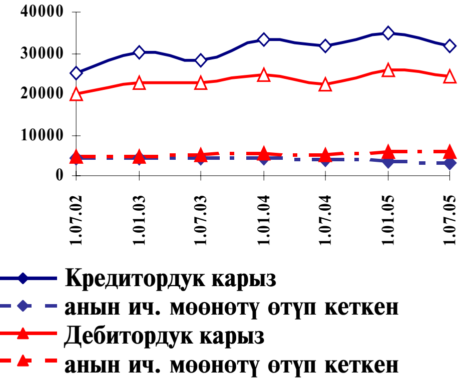

5.2.3. Финансылык натыйжалар

Кароого алынып жаткан жылдын биринчи кварталындагы реалдуу сектордун ишканаларынын операциялык ишкердиктен алган пайдасы 2004-жылдын ушул эле мезгилиндегиге салыштырганда 9 пайызга көбөйгөндүгүн жана 3805,8 млн. сомду түзгөндүгүнө карабастан, баланстык пайда 2,8 эсеге төмөндөгөн жана 2553,5 млн. сомду түзгөн. 2004-жылы металлургия өнөржайы ишканалары операциялык эмес ишкердиктен олуттуу киреше алгандыгы мунун негизги себебинен болуп саналат.

2004-жылдын биринчи жарым жылдыгына салыштырганда 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында тоокендерин казып алуу ишканаларынын операциялык пайдасынын көрсөткүчү 11,2 эсеге, ал эми кайра иштетүү өнөржайы 6,1 пайызга төмөндөгөн. Электрэнергияны, газды жана сууну өндүрүү жана бөлүштүрүү ишканалары 107,8 млн. сом суммасында пайда алышкан (2004-жылдын биринчи жарым жылдыгынын жыйынтыгы боюнча ушул тармактын ишканаларынын чыгашасы 129,7 млн. сом). Мейманкана-ресторан бизнеси операциялык пайда көрсөткүчүн 23,9 пайызга, транспорт жана байланыш сектору 23,3 пайызга жогорулаткан.

2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында баланстык пайданын негизги көлөмү металлургия өндүрүшү ишканаларында - 827,3 млн. сом, байланышта - 776,4 млн. сом, дүң соода жана агенттер аркылуу соода жүргүзүүчү уюмдарда - 330,8 млн. сом, башка металл эмес продукцияларды өндүрүү ишканаларында - 298,3 млн. сом, транспорт ишканаларында - 388,3 млн. сом суммасында катталган. 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында электрэнергияны, газды жана сууну өндүрүү жана бөлүштүрүү ишканаларында олуттуу баланстык чыгашаларга жол берилген, ал 367,9 млн сомду түзүү менен 2004-жылдын ушул эле мезгилиндегиге салыштырганда 351,1 млн. сомго жогору болгон.

Рентабелдүү эмес ишканалардын 2005-жылдын 1-жарым жылдыгындагы үлүшү отчет берип жаткан ишканалардын жалпы санынын 43 пайызын түзгөн жана өткөн жылдын ошол көрсөткүчү деңгээллинде сакталып калган.

Бүтүндөй алганда, 2005-жылдын биринчи жарым жылдыгында реалдуу сектордун ишканаларынын финансылык натыйжаларынын айрым бир басаңдоосу байкалган.

VII. АТАЙЫ МАСЕЛЕЛЕР

Банктык мыйзамдарды өркүндөтүү маселелери

Банк тутумунун өнүгүшү банктык мыйзамдарды өркүндөтүү менен коштолуп жүрүүгө тийиш жана бул кандайдыр бир деңгээлде канчалык ыкчам жүзөгө ашырылышына жараша болот. Банктык мыйзамдарды өркүндөтүү өлкөнүн банк жана укуктук системаларынын тиешелүү маалыматтык, усулдук, илимий, жана кадр потенциалын интенсификациялоону талап кылат.

Учурда, Кыргыз Республикасынын банктык мыйзамдарынын калыптануу баскычынын аягына чыккандыгы жөнүндө айтууга болот жана аны андан ары өнүктүрүү жана өркүндөтүү баскычы түптөлдү. Атап айтканда, ушул иштин негизги багыттардын биринен болуп, экономикалык ченемдерди жөнгө салууну, консолидацияланган көзөмөлдүктүн, корпоративдик башкаруунун нормаларын киргизүүнү кошо алганда, алгылыктуу банктык көзөмөлдүктү жүргүзүү маселелери боюнча эларалык банктын шериктештик тарабынан кабыл алынган жоболорду жүзөгө ашыруу саналат. Бул жерде өзүнчө бир банктык кодекс түрүндө калыпка салынган банктык мыйзамдар маанилүү роль ойноого тийиш. Ал бирдиктүү структуранын алкагында ишкердиктин банктын чөйрөсүнө таандык болгон мыйзамдык нормаларды топтоштурууга тийиш.

Мыйзамдарды өркүндөтүү чегинде эң оболу, кредиттөө принциптерин шарттарын сактагандык үчүн кредитор менен карыз алуучулардын, финансы-кредиттик мекеменин банкроттукка дуушар болуусу үчүн менеджерлердин жоопкерчиликтери маселесин кароого алуу зарыл. Экономикалык көзкараштан алганда жалган жана натыйжа бербеген бизнес долбоорлорго жол бербөө боюнча укуктук мүнөздөгү чаралардын иштелип чыгуусу зарыл. Кредитор-банктын жана карызгер кардардын жасаган аракеттеринин укукка жатканпагандыгы далилдөө процесси өтө эле татаал. Күрөө кармоочунун укуктарын жүзөгө ашыруу механизми өркүндөтүлбөгөн, коммерциялык банктардын катышуусу менен соттук талашыптартышуу жагдайларынын орун алышы муну айкын далилдеп көрсөтүүдө. Банк бизнесинин өзгөчө мүнөзүн эске алган натыйжалуу иштеген сот системасын, аткаруучу сот өндүрүш системасын түптөө маселеси бир кыйла терең иштеп чыгууга муктаж. Кредиттик келишимдердин аткарылышына мониторгди жүзөгө ашырууда үстүртөн мамиле кылуу жагдайы да орун алууда. Берилген кредиттерди камсыздандыруу системсы иш жүзүндө жок, финансылык-кредиттик мекемелердин четөлкө банктары жана камсыздандыруучулар менен кызматташтыгы жөнгө салынган эмес. Ушуну менен катар эле эл аралык камсыздандыруучу брокерлердин катышуусуз атамекендик экономикага четөлкө банктарынын жана башка инвесторлордун орто мөөнөткө сыяктуу эле, узак мөөнөткө кредиттик салымдарды жумшоосуна ишенүүгө мүмкүн эмес. Мына ушул проблемаларды чечүүгө Улуттук банктын гана эмес, коммерциялык банктардын, ошондой эле бүтүндөй жарандык коомдун катышуусу зарыл. Мына ошондо гана таасирдүү иштеген жана натыйжа берген укуктук нормаларды камсыз кылууга болот. Жарандардын жана инвесторлордун банктарга карата ишенимин арттыруу көйгөйлүү маселе экендиги жашыруун сыр эмес, анын чечилиши банк тутуму үчүн туруктуу ресурсту камсыз кылууга өбөлгө түзөт.

Банктык мыйзамдарды өркүндөтүү боюнча иш эларалык мыкты банктык тажрыйбаны колдонуу менен план ченемдүү жүзөгө ашырылууда.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан колдонуудагы мыйзамдардагы карама-каршы келүүлөрдү четтетүүгө багытталган бир нече мыйзам долбоорлору иштелип чыккан.

Учурда Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан иштелип чыккан "Терроризмди каржылоого жана кылмыштуу жол менен алынган кирешелердин "изин жашырууга" каршы күрөшүү жөнүндө" Мыйзам долбоору Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинде кароодо турат.

Бул мыйзам долбоорун кабыл алынышы Кыргыз Республикасынын финансы жана банк системаларын террористтик элементтер тарабынан кылмыштуу иштерге пайдаланылышынан коргоо үчүн шарттарды түзүүгө мүмкүндүк берет. Бул өлкөнүн экономикасын ийгиликтүү өнүктүрүүнүн маанилүү шарттарынын бири болуп саналат жана эл аралык эксперттердин көңүлүн өзүнө бурат. Мыйзам долбоору жарандардын, коомдун жана мамлекеттин мыйзамдуу таламдарын, ошондой эле терроризмди каржылоо жана кылмыштуу жол менен алынган кирешелерди "изин жашырууга" каршы күрөшүүнүн укуктук механизмин түзүү аркылуу Кыргыз Республикасынын финансы системасынын бүтүндүгүн камсыз кылууга багытталган. Мыйзам долбоорунун жоболору АТFнын[17]\ сунуш-көрсөтмөлөрүн эске алуу менен

[17]\ FATF - Financial Action Task Force on Money Laundering (арам акчаны "актоого" каршы күрөшүү боюнча эл аралык комитет) терроризмди каржылоо жана кылмыштуу жол менен алынган кирешелердин "изин жашыруу" максатында финансы системасын пайдаланууга бөгөт коюу боюнча, терроризмди каржылоого каршы күрөшүү боюнча эл аралык конвенцияны тааныган мамлекеттер аткарууга тийиш болгон сунуш көрсөтмөлөрдү иштеп чыккан эл аралык уюм.

кабыл алынган эларалык принциптерге жана нормаларга негизделген. Мыйзам долбоору төмөнкүлөрдү белгилейт:

- шектүү операциялар критерийлерин;
- финансы уюмдарынын кардарларын идентификациялоого карата талаптарды;
- ар бир кардар жана ал тарабынан жүзөгө ашырылган операциялар тууралуу маалыматтардын жана жазуулардын сактоо мөөнөтүн;
- кылмыштуу жол менен алынган кирешелердин "изин жашырууга" жана терроризмди каржылоого каршы аракеттенүүнүн принциптерин жана эрежелерин колдонууга киргизүү боюнча банктардын ички контролдук системасына карата талаптар;
- мамлекеттик органдар ортосунда маалыматты алмашуу эрежелери жана башка жоболор.

Мыйзам долбоорун кабыл алышы "кара тизмеге" кирген өлкөлөрдүн FATF тарабынан түзүлгөн тизмесинде катталып калбоосуна мүмкүнчүлүк берип, өлкөгө инвестицияларды тартууну жана анын коопсуздугун арттырууга шарт түзөт.

Ошондой эле, Кыргыз Республикасынын Жарандык кодексине, Арбитраждык процессуалдык кодексине, Жарандык процессуалдык кодексине, Эмгек, Салык, Кылмыш кодекстерине, Кыргыз Республикасынын административдик жоопкерчилик тууралуу кодексине, Кыргыз Республикасынын "Акционердик коомдор жөнүндөгү", "Кыргыз Республикасындагы банктар жана банк иши жөнүндөгү" жана "Банктык сыр тууралуу" Мыйзамдарына өзгөртүүлөрдүн жана толуктоолордун киргизилишин караган "Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү жөнүндөгү" Мыйзам долбоору Жогорку Кеңештин кароосунда турат.

Кыргыз Республикасынын жарандык кодексине түзөтүүлөр банк ишин, финансы-кредиттик мекемелердин ишин жүзөгө ашырууда, банктарды жана башка финансы-кредиттик мекемелерди түзүүдө, кайра өзгөртүп түзүүдө, банкроттукка чыгарууда жана жоюуда келип чыгышы мүмкүн болгон мамилелерди жөнгө салуу учурунда банктык мыйзамдарга каршы келип калууларды четтеттүү үчүн каралган. Мына ушул түзөтүүлөрдүн кабыл алынышы банктык мыйзамдар чөйрөсүндө укуктук тажрыйбанын натыйжалуу колдонулушуна өбөлгө түзөт.

Арбитраждык процессуалдык жана Жарандык процессуалдык кодекстерде банк ишинде проблемалардын бардыгы аныкталган учурларда банктын активдерин сакталып калуу жана аманатчылардын таламдарын коргоо максатын көздөгөн ченемдерди бекемдөө сунушталган.

Административдик жоопкерчилик тууралуу кодекске өзгөртүүлөр жана толуктоолор мыйзамдардагы орун алган карама-каршылыктарды четтеттүү максатын көздөйт, улуттук валютага түшүрүлгөн сүрөттөлүштөр, "ҮЛГҮ" деген жазууну камтыган улуттук валютанын банкнотторунун үлгүлөрүнүн жүгүртүүгө чыгарылышы ошондой эле, улуттук валютага этиятсыздык менен мамиле жасагандык үчүн жоопкерчиликтерди карайт.

Кыргыз Республикасынын "Акционердик коомдор жөнүндөгү" Мыйзамына банктык ишинде укуктук мамилелерди жөнгө салуу банк ишин жана Улуттук банктан лицензия алышкан жана иши ал тарабынан жөнгө салынган финансы-кредиттик мекемелердин ишин тескеген мыйзамдарга ылайык жүзөгө ашырыла тургандыгы жөнүндөгү ченемди бекемдеген толуктоолорду киргизүү сунушталган.

Кыргыз Республикасынын "Банктык сыр жөнүндөгү" Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү консолидацияланган көзөмөлдү киргизүү максатында башка мамлекеттердин борбордук банктары жана көзөмөл органдарынын ортосунда маалымат алмашуу тартибин аныктоону карайт.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы финансы-кредиттик мекемелердин ишин жөнгө салган ченемдик базаны кошо алганда, банктык мыйзамдарды өркүндөтүү боюнча ишти туруктуу жүргүзүп келүүдө.

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ,

Редакционный совет издания НБКР "Тенденции развития банковской системы" сообщает, что, начиная с настоящего номера, издание будет публиковаться на кыргызском и русском языках в одном номере. Редакционный совет надеется, что читатель найдет это удобным, и приветствует предложения по дальнейшему совершенствованию издания НБКР "Тенденции развития банковской системы".

СОДЕРЖАНИЕ

ВВЕДЕНИЕ 44

I. СОСТОЯНИЕ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЫ 45

II. СОСТОЯНИЕ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ 47

2.1. Структура банковской системы 47

2.2. Риски 50

2.2.1. Кредитный риск 50

2.2.2. Риск ликвидности 51

2.2.3. Риск концентрации 52

2.3. Адекватность капитала 54

2.4. Финансовые результаты 55

2.4.1. Доходность 55

2.4.2. Чистая прибыль 55

2.4.3. Эффективность 56

2.5. Роль банковской системы 57

III. НЕБАНКОВСКИЕ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ 60

3.1. Состояние системы небанковских финансово-кредитных учреждений 60

3.2. Структура кредитного портфеля 61

3.3. Динамика кредитного портфеля 61

3.4. Основные риски 62

IV. ПЛАТЕЖНАЯ СИСТЕМА 63

4.1. Банковские продукты, тарифы и услуги 63

4.2. Наличные и безналичные обороты 63

V. СОСТОЯНИЕ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА 70

5.1. Домашние хозяйства 70

5.1.1. Обязательства перед финансово-кредитными учреждениями 70

5.1.2. Сбережения населения 71

5.2. Корпоративный сектор 72

5.2.1. Обязательства перед финансово-кредитными учреждениями 72

5.2.2. Состояние дебиторской и кредиторской задолженности 73

5.2.3. Финансовые результаты 74

VI. СПЕЦИАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ 76

ВВЕДЕНИЕ

В первой половине 2005 года банковская система Кыргызстана продолжала увеличивать объемы кредитования реального сектора. При этом значительный запас ликвидности и высокий уровень адекватности капитала банковской системы свидетельствует о наличии потенциала у коммерческих банков для дальнейшего расширения финансового посредничества, повышения доходности и эффективности использования активов и капитала банковской системы.

Отмечается рост объема долгосрочных кредитов, а также активизация деятельности банков в области жилищного кредитования, что может рассматриваться в качестве фактора стабилизации экономики.

Наблюдается снижение риска концентрации. Рассмотренные характеристики кредитного риска не свидетельствуют о его повышении в текущем периоде, хотя имеют место факторы его возможного роста в будущем.

Эффективность банковской системы с точки зрения использования активов и капитала продолжает улучшаться, наблюдается рост доходности кредитных операций и операций с ценными бумагами.

Продолжается рост кредитного портфеля небанковских финансово-кредитных учреждений (НФКУ), сопровождающийся улучшением его качества. Вместе с тем, наблюдается снижение эффективности использования активов и капитала НФКУ. Кредиты НФКУ в основном направляются на финансирование проектов сельского хозяйства и торговли, с чем и связаны их риски концентрации.

Отмечается рост реальных денежных доходов в секторе домашних хозяйств как в номинальном, так и в реальном выражении, что может свидетельствовать о наличии потенциала на рынке ресурсов для банковской системы. Вместе с тем снижение доли депозитов домашних хозяйств в структуре депозитов банковской системы отражает смену приоритетов при формировании источников финансовых средств банковской системы.

Рост денег в обращении обусловлен реальными потребностями экономики в деньгах и отражает повышение спроса на них.

Таким образом, в целом имеет место укрепление капитальной базы коммерческих банков, рост кредитного портфеля финансово-кредитной системы, расширение спектра и улучшение качества банковских и платежных услуг, а также повышение эффективности банковского бизнеса в целом, что является факторами, способствующими стабилизации макроэкономической ситуации в стране.

* * * * *

В разделе "Специальные вопросы" представлена информация о направлениях совершенствования банковского законодательства в Кыргызской Республике.

I. СОСТОЯНИЕ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНОЙ СИСТЕМЫ

График 1.1. Структура совокупного кредитного портфеля (КП)

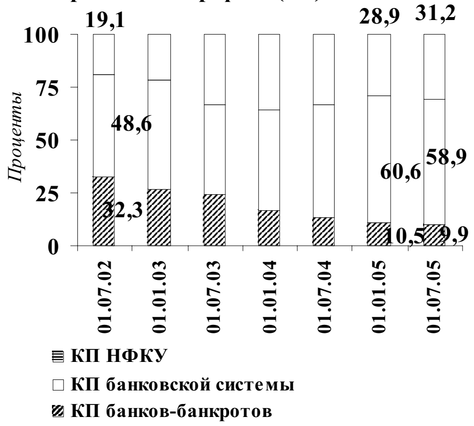

График 1.2. Динамика изменения кредитного портфеля (КП) финансово-кредитной системы (ФКС), в процентах к ВВП

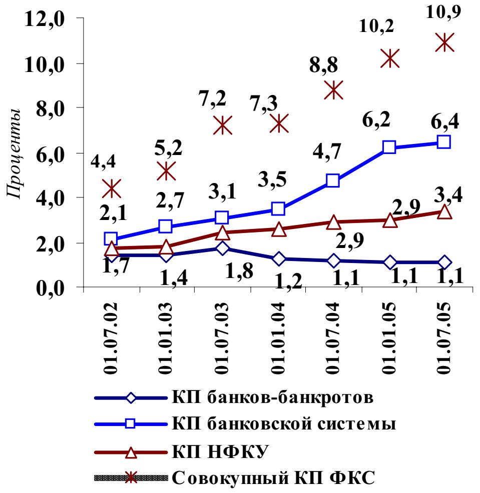

Совокупный кредитный портфель финансово-кредитной системы[1] по состоянию на 1 июля 2005 года составил 10546,6 млн.сомов, его структура представлена на графике 1.1. Банковская система продолжает занимать доминирующее положение в финансово-кредитной системе, хотя в первом полугодии 2005 года ее доля снизилась с 60,6 процента до 58,9 процента в структуре совокупного кредитного портфеля финансово-кредитной системы при соответствующем росте доли небанковских финансово-кредитных учреждений (НФКУ). Доля кредитного портфеля банков-банкротов продолжает снижаться.

В первом полугодии 2005 года показатель финансового посредничества финансово-кредитной системы, определяемый как отношение совокупного кредитного портфеля к валовому внутреннему продукту (ВВП)[2], продолжал расти и составил 10,9 процента (см. график 1.2). Отмеченный рост уровня финансового посредничества связан, главным образом, с ростом кредитного портфеля НФКУ. Так, темпы прироста кредитных портфелей банковской системы и НФКУ составили 3,2 и 17,2 процента, соответственно. Вместе с тем темпы прироста показателя финансового посредничества финансово-кредитной системы снизились с 31,9 процента во втором полугодии 2004 года до 6,8 процента в первом полугодии 2005 года.

Исходя из анализа динамики отношения объема резервов на покрытие потенциальных потерь и убытков (РППУ) к объему кредитных портфелей банковской системы и НФКУ, отмечается некоторое ухудшение качества кредитного портфеля финансово-кредитной системы (см. график 1.3.). Так, РППУ системы коммерческих банков вырос с 7,7 до 8,3 процента за первое полугодие 2005 года

[1] В качестве анализируемых показателей финансово-кредитной системы здесь рассматриваются показатели действующих коммерческих банков, коммерческих банков, находящихся в процессе банкротства, и небанковских финансово-кредитных учреждений, лицензируемых НБКР. В последующем, с получением данных по остальным секторам финансово-кредитной системы, объекты анализа будут расширяться.

[2] В расчетах использована величина ВВП за период с 1 июля предыдущего года по 1 июля анализируемого года.

при практически неизменном уровне РППУ небанковских финансово-кредитных учреждений.

На Графике 1.4[3] представлена так называемая "роза" средневзвешенных процентных ставок по кредитам, выданным коммерческими банками (в национальной и иностранной валютах) и небанковскими финансово-кредитными учреждениями[4], которая в определенной степени дает возможность оценить уровень и направление изменения стоимости кредитных ресурсов. Существенное снижение средневзвешенных процентных ставок наблюдается только по кредитам микрофинансовых организаций. Можно предположить, что это явилось результатом усиления конкуренции на рынке кредитных услуг, при этом конкурентной ценой для кредитов МФО выступают цены на кредиты кредитных союзов, исходя из схожести предоставляемых ими услуг и категории заемщиков.

Также заслуживает внимания тот факт, что кредитные союзы, являясь фактически "закрытыми" учреждениями (когда депозиторы кредитного союза являются в то же время и его заемщиками, в связи с чем цена услуг может устанавливаться на более низком уровне), предлагают достаточно высокие процентные ставки.

Таким образом, состояние финансово-кредитной системы Кыргызстана в текущем периоде характеризуется:

- продолжением динамики роста показателя финансового посредничества, при этом рост финансового посредничества НФКУ характеризуется более высокими темпами, чем системы коммерческих банков;

- улучшением некоторых качественных характеристик кредитного портфеля НФКУ и более консервативной оценкой качества кредитного портфеля в системе коммерческих банков.

График 1.3. Уровень специального РППУ в кредитных портфелях банковской системы и НФКУ

График 1.4. "Разброс" средневзвешенных процентных ставок по кредитам различных ФКУ, *проценты*

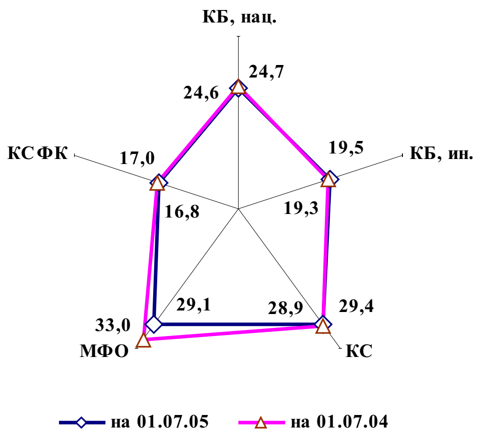

---

[3] Сокращения, использованные в графике 1.4.: КБ, нац. - коммерческие банки, национальная валюта, КБ, ин. - коммерческие банки, иностранная валюта, КС - кредитные союзы, МФО - микрофинансовые организации, КСФК - Кыргызская сельскохозяйственная финансовая корпорация.

[4] На графике 1.4. не отражены средневзвешенные ставки по кредитам ломбардов. По состоянию на 01.07.2004 года кредиты в ломбардах выдавались по средневзвешенной ставке 155,2%, а на 01.07.2005 года - 180,0%.

II. СОСТОЯНИЕ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ

2.1. Структура банковской системы

График 2.1.1. Динамика изменения активов, кредитов и депозитов, в процентах к ВВП

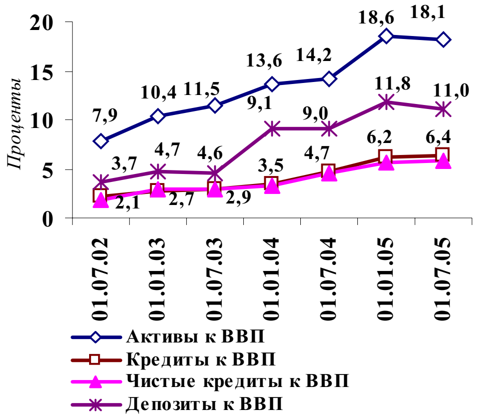

График 2.1.2. Изменение структуры банковской системы

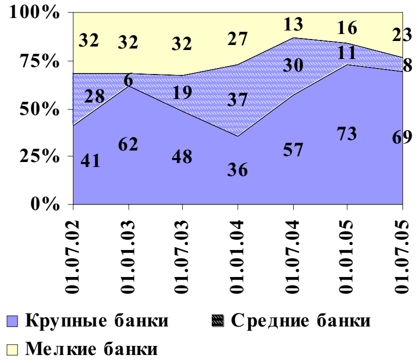

Банковская система Кыргызстана в первой половине 2005 года была представлена 19-ю коммерческими банками (включая Расчетно-сберегательную компанию и филиал Национального банка Пакистана). В их числе 14 банков - с иностранным участием в капитале, из них в 9 банках иностранное участие составило более 50 процентов.

В первой половине 2005 года функция финансового посредничества характеризуется разнонаправленной динамикой его составных элементов (см. график 2.1.1.). Так, наблюдается снижение показателей финансового посредничества относительно активов и депозитной базы банковской системы. Если учесть, что в предыдущие периоды опережающий рост активов и депозитов по сравнению с ростом кредитного портфеля банковской системы был связан, главным образом, с ростом квазиактивных операций (т.е. операций по ностро-счету и, корреспондирующих с ним депозитных счетов) одного из банков, то текущее снижение активов, произошедшее вследствие сокращения объемов операций по ностро-счетам одного банка, не должно рассматриваться как ухудшение финансового посредничества. Более того, рост доли кредитов в ВВП свидетельствует о том, что и в первом полугодии 2005 года банковская система продолжала постепенно увеличивать свое влияние на развитие реального сектора страны. Так, величина финансового посредничества относительно кредитов по состоянию на 1 июля 2005 года составила 6,4 процента (6,2 процента - на начало года). Таким образом, основным фактором роста финансового посредничества в первом полугодии 2005 года стало расширение объемов кредитования со стороны банковской системы.

Анализ структуры банковской системы (график 2.1.2.) с точки зрения сегмента рынка, занимаемого группами "крупных", "средних" и "мелких" банков[5], свидетельствует о некотором снижении в первом полугодии 2005 года рыночной доли "крупных" банков (с 73 до 69 процентов) и "средних" банков (с 11 до 8 процентов) и росте рыночной доли "мелких" банков (с 16 до 23 процентов). Необходимо отметить, что сегмент "крупных" банков представлен двумя банками и из 69 процентов рыночной доли группы "крупных" банков 52,3 процента принадлежит одному банку по величине активов и депозитов. Соотношение рыночной доли группы "крупных" банков и их доли в кредитном портфеле банковской системы с учетом и без учета влияния отмеченного одного банка (т.е. скорректированная) показано на Графике 2.1.3.

Для того, чтобы охарактеризовать финансовое посредничество банковской системы, рассмотрены тенденции формирования основных элементов финансового посредничества - депозитной базы и активов банковской системы.

В первом полугодии 2005 года продолжался рост депозитной базы банковской системы, при этом ее прирост составил 32,1 процента, но величина финансового посредничества, с точки зрения депозитной базы, снизилась с 11,8 до 11,0 процентов. Уровень "долларизации" депозитной базы банковской системы составил 71,3 процента и является наибольшим показателем за период с 1 июля 2002 года. При этом, значительную часть составляют депозиты юридических лиц в иностранной валюте (58,9 процентов). Высокий уровень "долларизации" депозитов предопределяет определенную уязвимость деятельности коммерческих банков от влияния внешних факторов.

Кредитный портфель банковской системы в первом полугодии 2005 года возрос на 10,1 процента. Значительная доля депозитов в иностранной валюте обусловила и структуру кредитного портфеля банковской системы, ког-

График 2.1.3. Соотношение рыночной доли группы "крупных" банков и их доли по сегментам рынка на 1 июля 2005г.

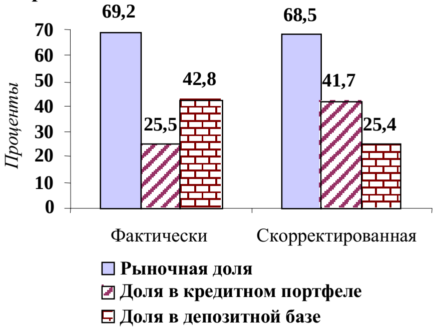

График 2.1.4. Изменение структуры депозитов банковской системы по видам валют

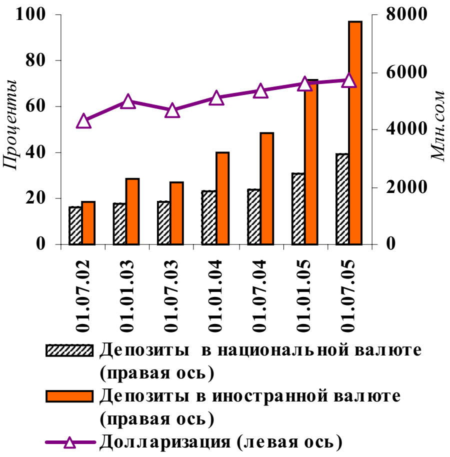

График 2.1.5. Изменение структуры кредитного портфеля банковской системы по видам валют

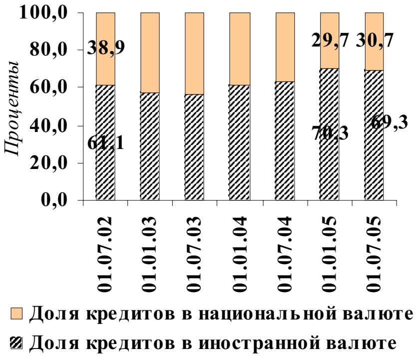

[5] Для целей анализа настоящего издания под "крупными" банками понимаются банки, доля которых на банковском рынке (усредненная доля в суммарных активах, кредитах, депозитах и капитале) превышает 10%, "средними" банками - от 5% до 10% и "мелкими" банками - менее 5%.

График 2.1.6. Изменение структуры кредитного портфеля банковской системы по срокам размещения

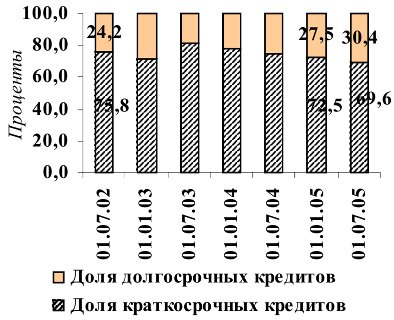

График 2.1.7. Изменение характеристик процентной ставки по кредитам в национальной валюте (*в процентах*)

График 2.1.8. Изменение характеристик процентной ставки по кредитам в иностранной валюте (*в процентах*)

да значительную его часть составляют кредиты в иностранной валюте (69,3 процента). При этом отмечается некоторое снижение уровня "долларизации" кредитного портфеля банковской системы с 70,3 до 69,3 процента (см.график 2.1.5).

Отмечается рост долгосрочных кредитов: их доля в первом полугодии 2005 года возросла с 27,5 до 30,4 процента, а в абсолютном выражении прирост составил 21,9 процента, что может рассматриваться как один из факторов стабилизации в экономике. Значительный удельный вес все еще продолжают занимать краткосрочные кредиты (69,6 процента) при некотором снижении их доли (см.график 2.1.6).

Для оценки стоимости посредничества рассмотрены такие характеристики как коэффициент вариации процентных ставок по кредитам, средняя и средневзвешенная ставки по кредитам.

Так, в качестве позитивных факторов отмечается, что: (1) средневзвешенная ставка по кредитам, как в иностранной, так и в национальной валютах продолжает оставаться ниже средней ставки, что свидетельствует о превышении объема кредитования по ставкам ниже средних над объемом кредитов, выдаваемых по более высоким ставкам; (2) возрос коэффициент вариации по кредитам в национальной валюте (т.е. увеличение разброса процентных ставок по отдельным кредитам относительно средней цены на кредиты), что может свидетельствовать о недостаточном уровне конкуренции (см.графики 2.1.7, 2.1.8).

Таким образом, банковская система при реализации своей посреднической функции характеризуется следующими тенденциями:

- сохраняется высокий уровень "долларизации" депозитной базы банковской системы;

- возрос показатель финансового посредничества банковской системы относительно кредитов;

- продолжается рост долгосрочных кредитов.

2.2. Риски

2.2.1. Кредитный риск

Кредитный риск является одним из основных рисков, сопровождающих банковскую деятельность. В рамках данного раздела рассматриваются активные операции банков, несущие в себе кредитный риск.

Для оценки качества активов используется система их классификации, которая дает возможность определить уровень риска невозврата активов и соотносится с начисляемым уровнем резервов на покрытие потенциальных потерь и убытков банка. Таким образом, классификация активов является выражением различных степеней одного фактора - риска невозврата. Так, оценка кредитного риска банковской системы на основе сочетания двух факторов - доли классифицированных активов в активах, подлежащих классификации, и показателя риска невозврата активов (график 2.2.1.1.) - свидетельствует о том, что качество активов банковской системы не повысилось.

При анализе качества кредитного портфеля наибольшего внимания заслуживают неработающие и просроченные кредиты, отражающие первые признаки ухудшения качества кредитного портфеля. В первой половине 2005 года наблюдалось снижение доли неработающих кредитов, в то время как доля просроченных кредитов возросла (график 2.2.1.2.). Принимая во внимание, что изменение сроков кредитов, главным образом, связано с изменением во внешней среде хозяйствования заемщиков (мартовские события т.г.), соотношение отмеченных показателей свидетельствует о том, что в рассматриваемом периоде кредитный риск не увеличился.

В качестве одного из факторов роста/снижения кредитного риска можно рассматривать динамику кредитов, классифицируемых как кредиты "под наблюдением". Необходимо отметить, что удельный вес таких кредитов в первом полугодии 2005 года остался на неизменном уровне, при этом данный уровень является самым высоким с 2003 года (см. график 2.2.1.3). Принимая во внимание вышеуказанную динамику и то, что доля классифицированных кредитов возросла, невнимание к должному мониторингу кредитов "под наблюдением" может в будущем стать фактором увеличения риска невозврата кредитов банковской системы.

График 2.2.1.1. Изменение кредитного риска активов банковской системы

График 2.2.1.2. Изменение кредитного риска активов банковской системы

График 2.2.1.3. Динамика факторов кредитного риска

Таким образом, в целом рассмотренные показатели, характеризующие кредитный риск, не свидетельствуют о повышении кредитного риска в текущем периоде, хотя имеют место факторы возможного роста кредитного риска в будущем.

2.2.2. Риск ликвидности

График 2.2.2.1. Оценка факторов ликвидности банковской системы

График 2.2.2.2. Динамика изменения дюрации кредитов и депозитов банковской системы

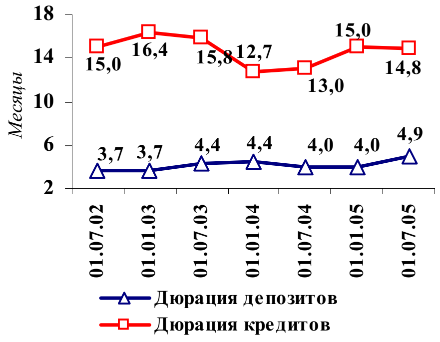

Доверие населения к банковской системе зависит от своевременного выполнения банками своих обязательств, что обеспечивается достаточным уровнем ликвидности. В регулятивных целях риск ликвидности измеряется с помощью экономического норматива ликвидности[6]. Фактический уровень данного норматива, поддерживаемый банковской системой, все еще остается достаточно высоким. В среднем по банковской системе в первом полугодии 2005 года он составил 83,5 процента, увеличившись по сравнению с прошлым периодом на 7,6 процентных пункта. Значительное превышение фактического значения показателя ликвидности над нормативным свидетельствует об имеющемся потенциале для расширения финансового посредничества и роста доходности банковской системы.

Принимая во внимание, что норматив ликвидности является обобщенной характеристикой риска ликвидности банковской системы, рассмотрены другие оценочные показатели. Так, на Графике 2.2.2.1. представлена взаимосвязь между источниками и размещением средств банков. Высокий уровень показателя ликвидности сопровождается низким уровнем стабильности источников средств[7], который на 1 июля 2005 года составил 29,1 процента, хотя в первом полугодии 2005 года наблюдается некоторое улучшение динамики этого показателя. Динамика соотношения источников и размещения средств банков[8] свидетельствует о продолжающемся росте запаса ликвидности в банковской системе и снижении эффективности использования привлекаемых средств.

Увеличение дюрации депозитов в первом полугодии 2005 года не сопровождалось соответствующим ростом дюрации кредитов банковской системы (см. график 2.2.2.2).

---

[6] Экономический норматив ликвидности - один из обязательных для выполнения банком нормативов, устанавливается НБКР на уровне не менее 30 процентов.

[7] Коэффициент стабильности источников финансовых средств, характеризуется долей срочных депозитов в общей сумме депозитов банковской системы.

[8] Под "Соотношением источников и размещения средств" понимается отношение депозитов к кредитам.

В целом, можно отметить, что нет оснований для выводов о росте риска ликвидности в банковской системе, вместе с тем отмечается низкий уровень показателя стабильности источников финансовых средств.

2.2.3. Риск концентрации

Особенности концентрации депозитов. Как видно на графике 2.2.3.1 в первом полугодии 2005 года наблюдается повышение среднего по банковской системе уровня концентрации депозитов, при неизменном уровне максимальной доли одного из банков на депозитном рынке. Влияние этого банка на наличие значительного разрыва между максимальной долей на депозитном рынке и средним уровнем концентрации депозитов связано со значительным уровнем депозитов в иностранной валюте (см. график 2.2.3.2), которые балансируются "ностро"-счетами, определенными в разделе 2.2.1, как квазиактивные операции. Без учета депозитов указанного банка (что на графиках 2.2.3.1 и 2.2.3.2 отмечено пунктирной линией) наблюдается рост концентрации депозитов, свидетельствующий о снижении конкуренции на рынке депозитов.

Оценка уровня концентрации в банковской системе с помощью другого показателя - "Доля четырех крупных банков по уровню депозитов", в первом полугодии 2005 года свидетельствует также о росте концентрации депозитов с 52,0 до 57,8 процента. При этом состав банков остался практически неизменным, за исключением одного нового банка из группы "средних" банков по уровню его доли на депозитном рынке.

Особенности концентрации кредитов. Рост кредитного портфеля банковской системы сопровождается некоторым снижением концентрации кредитов, оцениваемой как по максимальной доле отдельного банка на рынке кредитов, так и по уровню (индексу) концентрации кредитов (см. график 2.2.3.3.).

Относительно показателя "Доля четырех крупных банков" можно отметить, что она значительно возросла (на 24,5 процентных пункта) и составила 80,5 процента. Состав банков остался неизменным и рост показателя произошел вследствии роста кредитного потрфеля у одного из банков данной группы, половина вновь выданных кредитов которого была размещена в строительной отрасли.

График 2.2.3.1. Изменение концентрации депозитов

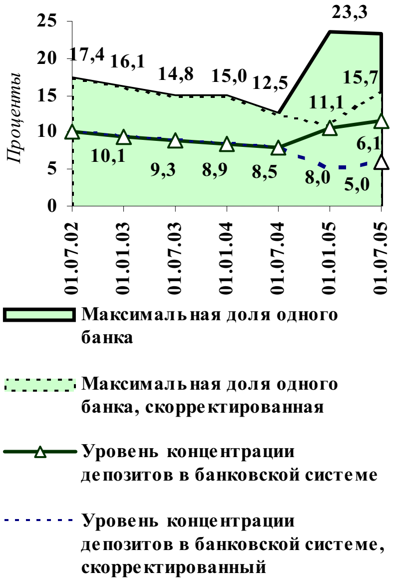

График 2.2.3.2. Концентрация депозитов по видам валют

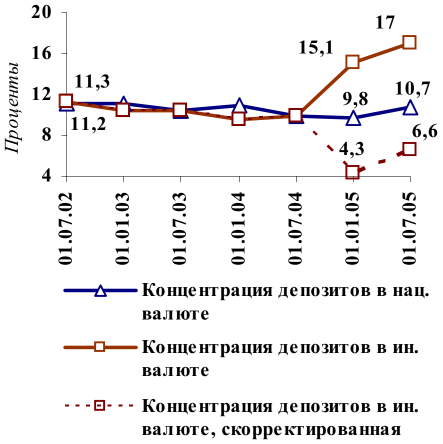

График 2.2.3.3. Изменение концентрации кредитов

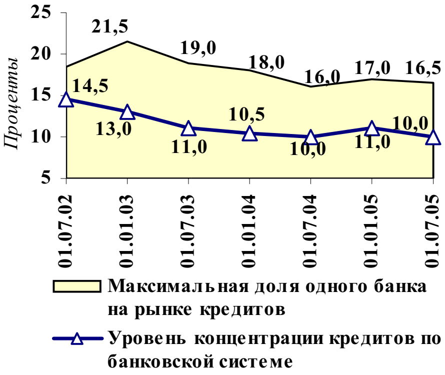

График 2.2.3.4. Концентрация кредитов по видам валют

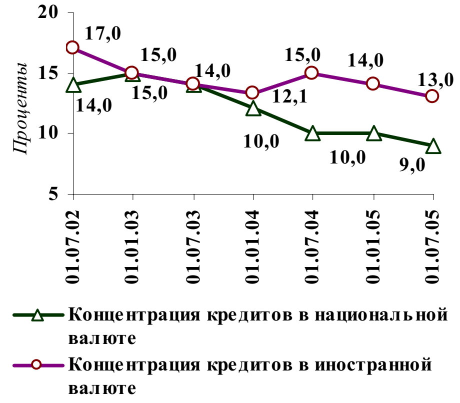

Особенность показателей "Четыре крупных банка по уровню депозитов" и "Четыре крупных банка по уровню кредитов" состоит в том, что только два банка входят в состав обеих групп, при этом самый "крупный" банк по уровню депозитов не является "крупным" банком по уровню кредитов и наоборот.

Динамика снижения показателя концентрации кредитов по видам валют отражает рост конкуренции среди банков при выдаче кредитов как в национальной, так и в иностранной валютах (см. график 2.2.3.4.).

Основываясь на данных из таблицы 2.2.3.5, можно отметить некоторое оживление деятельности банков в области жилищного кредитования, кредитования сельского хозяйства, транспорта, отрасли социальных услуг, заготовки и переработки. При этом, значительно снизился интерес банков к кредитованию домашних хозяйств.

Таблица 2.2.3.5. Концентрация деятельности банков по кредитованию отраслей национального хозяйства (в процентах).*

	1.07.03	1.01.04	1.07.04	1.01.05	1.07.05	Отклонение (*в процентных пунктах*)
Промышленность	13,7	17,1	19,1	20,8	21,8	1,0
Сельское хозяйство	39,9	29,2	29,1	25,9	21,6	**-4,3**
Транспорт	33,2	31,2	45,6	31,9	26,8	**-5,1**
Связь	62,6	26,9	37,2	34,7	38,9	4,2
Торговля	12,3	13,4	11	12	11	**-1,0**
Заготовка и переработка	27,9	19,7	25,2	28,8	25,9	**-2,9**
Строительство	17,8	23,7	33,6	28,8	31,1	2,3
Жилищное кредитование	61,6	27,7	21,7	16,3	12,3	**-4,0**
Домашние хозяйства	45,8	13,4	15,6	16	23,2	7,2
Соц. Услуги	16,6	67,7	71	44,3	34,1	**-10,2**
Прочие	12	12,5	12,2	13,6	13,3	**-0,3**

* Концентрация определяется на основе индекса Херфиндаля, который рассчитывается как сумма квадратов удельных весов банков в общем объеме кредитования отрасли. Индекс концентрации, равный 100% означает полную монополизацию рынка, 50% - 2 участника с одинаковыми долями, 33% - 3 участника и так далее.

При анализе риска концентрации кредитов по отраслям национального хозяйства сохраняется оценка уровня концентрации кредитов по всем видам отраслей от "умеренного" до "высокого"[9].

[9] Оценка риска концентрации, как "высокого", "умеренного" или "низкого" основана на общепринятой градации уровня концентрации. Так, риск концентрации считается "низким", если уровень концентрации составляет до 10 процентов, риск "умеренный" - от 10 процентов до 20 процентов или "высокий" - выше 20 процентов.

Таким образом, анализ рисков концентрации показывает рост активности банков при размещении кредитов как в иностранной валюте, так и в национальной валюте и при кредитовании отрасли "социальные услуги", транспорт и на приобретение жилья.

2.3. Адекватность капитала

Основной характеристикой надежности банка является соответствие его капитала масштабу и характеру осуществляемых операций. Достаточный капитал образует своеобразную "подушку безопасности", которая позволяет банку оставаться платежеспособным и поддерживать доверие населения. Оптимальная политика банка в области капитализации должна состоять в поддержании приемлемого уровня риска, благодаря поддержанию достаточного уровня собственного капитала.

При установленном минимальном значении норматива адекватности капитала на уровне 12,0 процентов, средний уровень адекватности капитала банковской системы остается достаточно высоким и по состоянию на 1 июля 2005 года составляет 27,5 процента (см. график 2.3.1). Основным фактором роста показателя адекватности капитала банковской системы стало снижение величины активов, взвешенных по риску, что в сочетании с ростом объема доходных активов свидетельствует о более консервативном подходе при размещении средств банковской системы. При этом фактический уровень адекватности капитала позволяет увеличить объем рисковых и доходных активов более чем в полтора раза без превышения допустимого уровня риска в деятельности банковской системы в целом. Отмеченное свидетельствует о наличии определенного потенциала для расширения уровня финансового посредничества банковской системы.

График 2.3.1. Изменение показателей адекватности капитала банковской системы

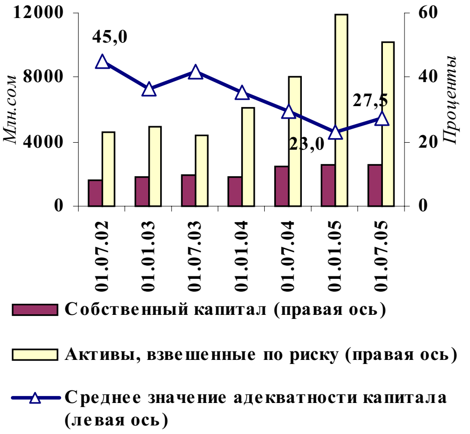

2.4. Финансовые результаты

2.4.1. Доходность

В силу специфики банковской деятельности традиционным источником доходов выступает процентный доход, который и является основной характеристикой доходности активных операций банка.

С ростом кредитного портфеля, составляющего основную долю доходных активов банковской системы, наблюдается неуклонный рост чистого процентного дохода за период с 2001 года. При этом в первом полугодии 2005 года наблюдается значительный рост процентного дохода банковской системы (прирост составил 62,4 процента) по сравнению с аналогичным периодом предыдущего года (см. график 2.4.1.1.).

Анализ формирования чистой процентной маржи в банковской системе показывает, что хотя доходность активов увеличивается меньшими темпами (41,1 процента), чем расходы по обязательствам (50 процентов), и имеет циклический характер, но в итоге чистая процентная маржа имеет тенденцию к росту (см. график 2.4.1.2.).

Вклад различных видов работающих активов в формирование суммарной доходности банковской системы показан на графике 2.4.1.3. При этом, доходность по кредитным операциям почти в три раза превышает доходность работающих активов в целом. Такая значительная разница связана с тем, что удельный вес кредитов в составе работающих активов составил 42,9 процента, ценных бумаг - 13,6 процента, в то время как прочие работающие активы с доходностью 0,1 процента составили 43,6 процента.

График 2.4.1.1. Динамика изменения чистого процентного дохода банковской системы

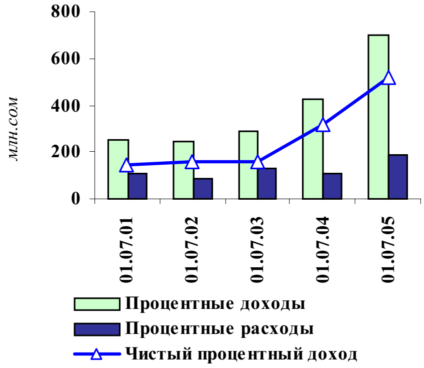

График 2.4.1.2. Динамика показателей процентной маржи в банковской системе

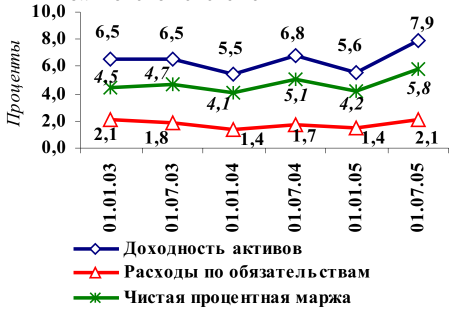

График 2.4.1.3. Динамика доходности работающих активов

2.4.2. Чистая прибыль

Отмечается рост чистой прибыли[10] банковской системы в первой половине 2005 года по сравнению с аналогичным периодом предыдущего года - более чем в 2,5 раза (см. график 2.4.2.1), при этом наблюдается значительное превышение темпов прироста доходов банковской системы (103,1 процента) над темпами прироста расходов (43,9 процента).

График 2.4.2.1. Формирование чистой прибыли банковской системы

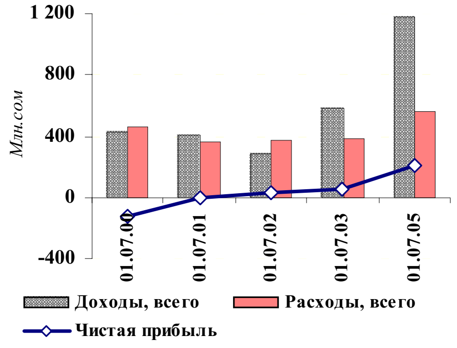

[10] При анализе показателя Прибыль и ее производных показателей необходимо иметь в виду, что отчетность отражает накопление этого показателя с начала года. Этим объясняется использование в графиках значений отдельно по результатам полугодия.

В качестве характеристики формирования чистой прибыли банковской системы, можно рассмотреть показатель спреда прибыли[11] (график 2.4.2.2). Так, рост доходной базы активов привел в первом полугодии 2005 года к росту спреда прибыли банков, что может свидетельствовать о повышении эффективности выполнения банковской системой функции финансового посредника между инвесторами и реальным сектором.

Следует также отметить, что происходит некоторое снижение непроцентных расходов в целом (см. график 2.4.2.3.), хотя в части расходов затрат на персонал банков наблюдается их рост.

График 2.4.2.2. Динамика качественных показателей доходности банковской системы (*проценты*)

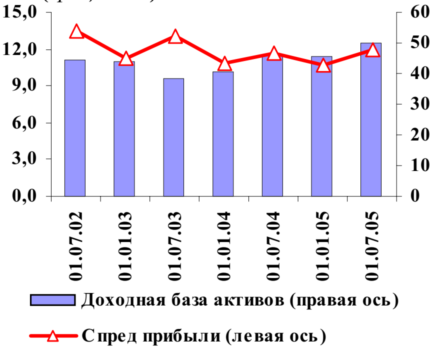

График 2.4.2.3. Динамика отдельных показателей расходов банковской системы

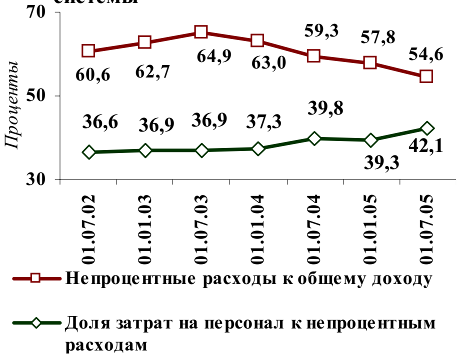

2.4.3. Эффективность

При оценке эффективности банковской системы рассмотрены показатели эффективности использования активов (ROA) и эффективности использования капитала (ROE) (см.графики 2.4.3.1, 2.4.3.2.). В первом полугодии 2005 года эффективность использования активов возросла и составила 2,3 процента. По сравнению с аналогичным периодом 2004 года этот показатель возрос на 0,4 процентных пункта, а эффективность использования капитала за рассматриваемый период составила 17,3 процента, рост составил - 5,6 процентных пункта.

Таким образом, показатели эффективности банковской системы свидетельствуют о положительной динамике в целом. При этом сравнение темпов прирос та ROA и ROE, а также высокое по банковской системе среднее значение норматива адекватности капитала говорит о том, что расширение активных операций банков осуществлялось несколько менее продуктивно относительно возможностей, которые представляет потенциал собственного капитала банковской системы. С другой стороны, эффективность использования активов может быть существенно повышена при снижении малодоходных активов.

График 2.4.3.1 Изменение эффективности использования активов (ROA)

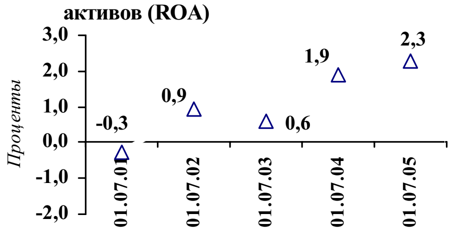

График 2.4.3.2 Изменение эффективности использования капитала (ROE)

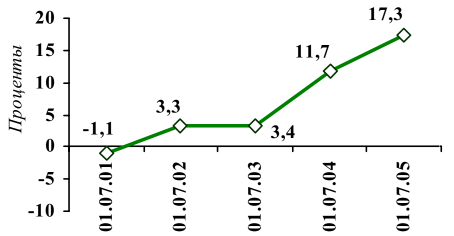

[11] Под спредом прибыли понимается разница между отношением процентных доходов к величине доходных активов и процентными расходами и обязательствами, по которым выплачиваются эти расходы.

График 2.5.1. Динамика объема депозитов и соотношения депозитов к ВВП

График 2.5.2. Динамика объема кредитов и соотношения кредитов к ВВП

2.5. Роль банковской системы

Значение банковского сектора как финансового посредника, аккумулирующего финансовые ресурсы для дальнейшего их распределения между отраслями экономики, напрямую зависит от уровня его развития и эффективности функционирования.

В первом полугодии 2005 года в развитии системы коммерческих банков наблюдалось некоторое замедление активности их деятельности по сравнению с прошлым годом, так как после мартовских событий произошел некоторый отток депозитов, что, вместе с проблемами возврата ранее выданных кредитов, привело к временному приостановлению выдачи новых ссуд отдельными банками.

На 1 июля 2005 года отношение объема депозитов[12] к размеру ВВП[13] составило 10,1 процента (по итогам 2004 года его значение составляло 8,7 процента). Рост данного показателя обусловлен более высокими темпами прироста объема депозитов в отчетном периоде. Так, общее увеличение депозитов в первой половине 2005 года составило 24,8 процента и связано с ростом объема депозитов юридических лиц на 33,2 процента. Объем же депозитов населения в рассматриваемом периоде практически не изменился.

Продолжился рост соотношения объема депозитов, размещаемых в коммерческих банках, к денежной массе вне их (М0), отражающий в том числе и уровень доверия населения к банковской системе. На отчетную дату данный показатель составил 90,4 процента (на начало года - 73,4 процента).

В отношении объема кредитов наблюдается рост, хотя его темпы значительно уступают темпам роста в аналогичном периоде прошлого года.

Рассматривая потоки вновь выдаваемых кредитов, необходимо отметить, что объем выданных кредитов за первое полугодие 2005 года составил 4,0 млрд. сом, что на 10,9 процента больше, чем объем кредитов, выданный в аналогичном периоде 2004 года. Доля общего объема выданных кредитов клиентам к объему ВВП по состоянию на 1 июля 2005 года составила 6,2 процента, практически не изменившись по сравнению с концом 2004 года.

---

[12] В данном разделе под депозитами подразумеваются депозиты населения, предприятий, а также Правительства и других органов государственной власти Кыргызской Республики.

[13] Данные рассчитаны к прогнозному ВВП за 2005 год (100,8 млрд. сом).

В структуре объема кредитов, по сравнению с аналогичным периодом 2004 года, отмечается рост кредитования торговли (на 13,3 процента или на 0,2 млрд. сом), увеличение объемов кредитования под залог недвижимости (на 57,1 процента или на 0,1 млн. сом). В то же время наблюдается сокращение объема выданных кредитов промышленным предприятиям (на 35,2 процента или на 0,3 млрд. сом), на заготовку и переработку, в отрасли транспорта и связи.

Соотношение ссудной задолженности по кредитам к объему депозитов населения и предприятий составило 60,9 процента против 71,2 процентов по состоянию на начало года.

В январе - июне 2005 года наблюдалось существенное колебание средних процентных ставок по вновь выдаваемым кредитам - от 23,5 до 27,5 процентов в национальной валюте и от 15,8 до 18,3 процентов в иностранной.

Рассматривая финансовые результаты деятельности коммерческих банков, необходимо отметить, что отношение "чистого" процентного дохода к среднемесячному уровню активов банков, по которым уплачиваются проценты, в целом по банковской системе[14] (в годовом исчислении) по состоянию на 1 июля 2005 года составило 7,1 процента (на конец 2004 года - 5,3 процента), среднее значение процентной маржи[15] составило 6,7 процента (на конец 2004 года - 5,1 процента).

Рост отношения "чистого" процентного дохода к среднему уровню активов и маржи в коммерческих банках вызван сокращением затрат на один выдаваемый кредит, что связано со значительным увеличением в последнее время ссудной задолженности и, соответственно, процентных доходов. Однако, это, с другой стороны, тормозит развитие экономики, так как, несмотря на рост доходов в области кредитования, банки не снижают процентные ставки. Такое положение дел может свидетельствовать о недостаточном предложении кредитов на рынке, либо о высоком уровне спроса на новые кредиты, что предполагает, недостаточную конкуренцию на рынке кредитных услуг, а также является результатом низкого уровня прозрачности деятельности хозяйствующих субъектов.

График 2.5.3. Динамика соотношения ссудной задолженности и объема привлеченных депозитов

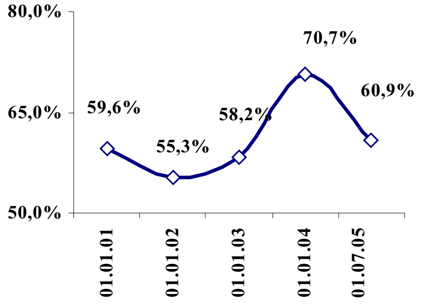

[14] Расчеты произведены с учетом данных о средних работающих активах и обязательствах коммерческих банков.

[15] Маржа представляет собой разницу между средними ставками привлечения ресурсов и их размещения.

График 2.5.4. Динамика объема активов и соотношения активов к ВВП

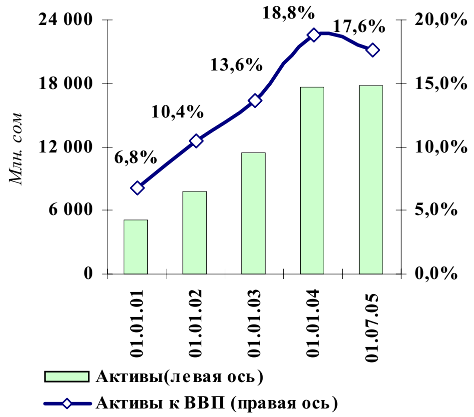

Динамика указанных выше показателей говорит о повышении доходности банковской системы, а также об относительной защищенности системы от риска изменения процентных ставок.

С точки зрения уровня финансового посредничества, необходимо отметить приостановление роста показателя отношения суммарных активов к ВВП. Так, по состоянию на 1 июля 2005 года данное соотношение составило 17,6 процента (по итогам 2004 года - 18,8 процента).

Учитывая тот факт, что, несмотря на устойчивый рост на протяжении последних двух-трех лет, большинство показателей финансового проникновения и посредничества имеют сравнительно низкие значения, остается потенциал для дальнейшего развития и повышения эффективности деятельности банковской системы.

Оценка банковских рисков показала, что в краткосрочном периоде в банковской системе не предвидится существенного изменения ситуации. Предполагается дальнейшее увеличение роли банковской системы в экономике страны. Однако, возможное ухудшение финансового состояния ряда крупных заемщиков (в основном из сферы торговли), связанного с событиями марта 2005 года, свидетельствует о возможном росте потенциальных потерь в среднесрочной перспективе, в настоящий момент скрытых в кредитном портфеле коммерческих банков. При этом, как показывает анализ, данные потери не должны привести к значительному ухудшению финансового состояния системы в целом.

III. НЕБАНКОВСКИЕ ФИНАНСОВО-КРЕДИТНЫЕ УЧРЕЖДЕНИЯ

3.1. Состояние системы небанковских финансово-кредитных учреждений

Система небанковских финансово-кредитных учреждений (НФКУ) включает в себя следующие учреждения, подлежащие регулированию и надзору со стороны НБКР:

- специализированные финансово-кредитные учреждения: Кыргызская сельскохозяйственная финансовая корпорация (КСФК); Финансовая компания по поддержке и развитию кредитных союзов (ФКПРКС);
- кредитные союзы (КС);
- микрофинансовые организации (МФО), включающие микрокредитные компании (МКК) и микрокредитные агентства (МКА);
- ломбарды;
- обменные бюро.

Ежегодно наблюдается рост количества небанковских финансово-кредитных учреждений (таблица 3.1.1.).

Таблица 3.1.1. Динамика количества небанковских финансово-кредитных учреждений

Наименование	2002	2003	2004	1-полугодие 2005 года
Специальные финансово-кредитные учрежджения (КСФК, ФКПРКС)	2	2	2	2
Микрофинансовые организации (МКА и МКК)	0	72	104	128
Кредитные союзы	349	303	305	312
Ломбарды	85	108	116	127
Обменные бюро	234	261	266	258

В целом, динамика количества НФКУ показывает:

- насыщение рынка таким видом учреждений как КС;
- рост количества МКА и МКК, что демонстрирует востребованность их услуг и гибкость предложенных государством регуляторных рамок.

За первое полугодие 2005 года доля активов НФКУ в совокупных активах финансово-кредитных учреждений (график 3.1.1.) увеличилась с 15,8 процента до 17,8 процента.

На 1 июля 2005 года активы НФКУ составили 3 838,25 млн. сомов, при этом прирост активов за первое полугодие 2005 года составил 15,6 процента. Наибольший удельный вес в структуре активов НФКУ занимают активы КСФК - 50,2 процента, и микрофинансовых организаций - 33,6 процента. Наибольший прирост активов наблюдался у МФО. Рост активов НФКУ обуславливается в первую очередь ростом активов крупных МФО и созданием новых ломбардов и МФО.

График 3.1.1 Активы НФКУ и КБ

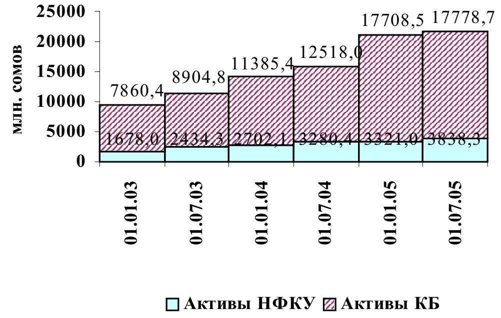

График 3.2.1. Совокупный кредитный портфель на 01.07.05 г. по видам небанковских финансово-кредитных учреждений (млн. сомов)

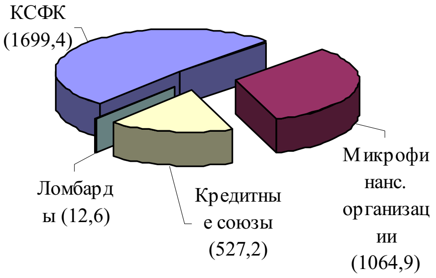

График 3.2.2. Совокупный кредитный портфель небанковских финансово-кредитных учреждений в разрезе областей (млн. сомов)

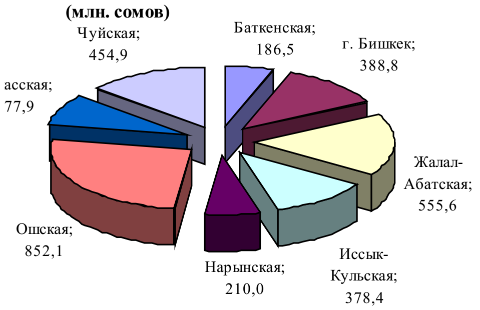

График 3.3.1. Динамика роста кредитного портфеля небанковских финансово-кредитных учреждений (млн. сомов)

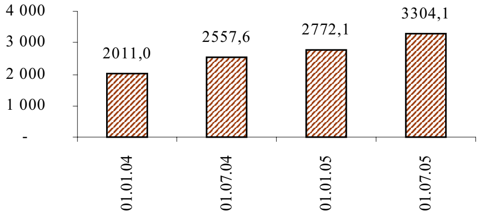

3.2. Структура кредитного портфеля

Основным направлением деятельности небанковских финансово-кредитных учреждений является кредитование.

На 1 июля 2005 года совокупный кредитный портфель небанковских финансово-кредитных учреждений по сравнению с аналогичным периодом прошлого года увеличился на 29,2 процента и составил 3 304,8 млн. сомов.

В структуре совокупного кредитного портфеля небанковских финансово-кредитных учреждений (график 3.2.1.) 51,4 процента приходится на кредиты КСФК, 32,2 процента - кредиты микрофинансовых организаций, 0,4 процента - кредиты ломбардов и 15,9 процента - кредиты кредитных союзов, при этом, кредиты, полученные КС в ФКПРКС, составили 49,4 процента от их суммарного кредитного портфеля.

В разрезе областей (график 3.2.2.) основная доля кредитного портфеля приходится на Ошскую, Джалал-Абадскую, Иссык-Кульскую, Чуйскую области и г. Бишкек.

В первом полугодии 2005 года наибольший объем кредитов НФКУ был направлен в сельское хозяйство - 56,5 процента и торговлю - 28,4 процента.

Такое распределение кредитных средств обусловлено спецификой работы КСФК и микрофинансовых организаций. Так, КСФК, имея самый большой удельный вес в совокупном кредитном портфеле НФКУ, направляет 83,4 процента своих кредитов в сельское хозяйство, а МФО направили 58,8 процента кредитов в сферу торговли.

Динамика объемов кредитного портфеля по отраслям и регионам показала устойчивость предпочтений в кредитовании НФКУ - основной нишей являются сельское хозяйство и торговля. Региональная активность наиболее высока на юге страны в виду более высокой плотности населения и его экономической активности в отраслях сельского хозяйства и торговли.

3.3. Динамика кредитного портфеля

При росте активов системы НФКУ на 15,6 процента, ее кредитный портфель увеличился на 19,2 процента. Следует отметить, что доля кредитного портфеля в активах НФКУ последние два года, как правило, повышалась в течение первого полугодия и снижалась к концу второго полугодия. Такая циклическая динамика явилась следствием ярко выраженного сезонного характера работы большинства НФКУ и привязанности бизнеса заемщиков к сельскохозяйственному циклу.

Суммарный кредитный портфель НФКУ по состоянию на 1 июля 2005 года составил 3304,8 млн. сомов. В целом, кредитный портфель НФКУ на протяжении последних четырех лет (график 3.3.1.) имеет устойчивую тенденцию к росту.

В первом полугодии 2005 года в системе НФКУ наблюдается некоторое снижение показателей эффективности использования активов (ROA) и эффективности использования капитала (ROE) (график 3.3.2.).

График 3.3.2 Динамика показателей ROA и ROE НФКУ

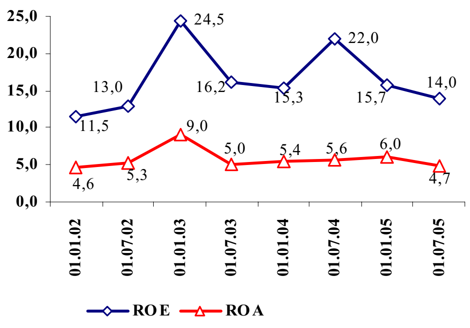

3.4. Основные риски

Деятельность НФКУ характеризуется высокой концентрацией кредитов, в основном, в сельском хозяйстве и бизнесе, связанном с ним и расположенном в сельской местности. Как известно, кредитование данной сферы сопряжено с высокими рисками, из-за зависимости от погодно-климатических условий и относительно невысоких доходов сельского населения.

Кроме сельского хозяйства, кредитование НФКУ охватывает торговлю и общественное питание. В сфере торговли оборачиваемость ресурсов гораздо выше, нежели в сельском хозяйстве, однако риски, связанные с ценообразованием, а также высокая конкуренция снижают экономическую эффективность от использования полученных кредитов.

Процентные ставки по кредитам, выдаваемым НФКУ, остаются на достаточно высоком уровне, что объясняется стремлением НФКУ покрыть свои высокие риски, сопряженные со спецификой их работы, а также сохраняющимся высоким спросом на данные виды кредитов со стороны населения. В то же время размер процентной ставки по кредитам НФКУ имеет устойчивую тенденцию к снижению. Так, с начала полугодия большинство НФКУ снизили свои процентные ставки, вследствие общего снижения ставок, а также повышения конкуренции. Средняя процентная ставка по кредитам НФКУ за отчетный период составила в МФО - 29,1 процента, в КС - 28,9 процента, в КСФК - 16,8 процента и ФКПРКС - 16,6 процента.

IV. ПЛАТЕЖНАЯ СИСТЕМА

4.1. Банковские продукты, тарифы и услуги

В течение отчетного периода коммерческие банки Кыргызской Республики предоставляли широкий спектр банковских услуг. Анализ тарифов на данные банковские услуги показывает отсутствие каких-либо значительных изменений.

В настоящее время банками продолжается активное внедрение международных систем денежных переводов. Коммерческие банки осуществляют переводы денежных средств по восьми международным системам - Western Union, MIGOM, Money Gram, Contact, VIP Money Transfer, Анелик, Xpress Money, Юнистрим. Основными преимуществами систем денежных переводов являются их скорость, безопасность и отсутствие необходимости в открытии счета в банковских учреждениях, а также возможность перевода денежных средств практически в любую страну мира.

В последнее время на рынке банковских услуг активно используется Интернет - банкинг. Интернет-банкинг позволяет с любого места, где есть доступ в Интернет, осуществлять платежи с текущей и будущей датой, покупать, продавать и переводить валюту, получать информацию о движении средств на своих счетах, получать выписку по счету, следить за остатками на счетах. Такая система позволяет вести архив переданных данных платежных документов и составлять прогноз по счету.

По состоянию на 1 июня 2005 года 2 коммерческих банка предоставляют услуги Интернет - банкинга. Подключение к системе осуществляется на бесплатной основе.

4.2. Наличные и безналичные обороты

График 4.2.1. Динамика денег в обращении

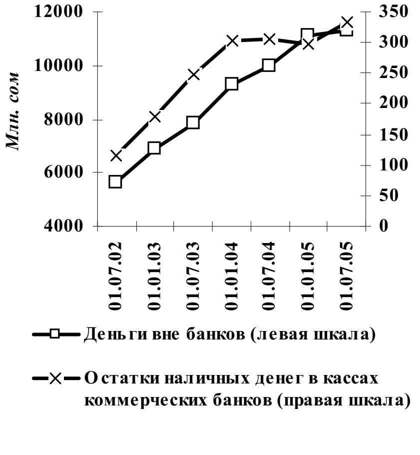

Наличные обороты. Общая сумма *наличных денег в обращении* на 1 июля 2005 года составила 11 640,4 млн. сомов. Рост денег в обращении в первом полугодии 2005 года по сравнению со вторым полугодием 2004 года составил 215,3 млн. сомов, прирост - 1,9 процента.

Из общей суммы денег в обращении - 333,1 млн. сомов, или 2,9 процента, находились в кассах коммерческих банков.

Динамика денег в обращении представлена на графике 4.2.1.

Рост денег в обращении связан с повышением государственных выплат по социальному пакету, ростом спроса на наличные деньги со стороны развивающегося малого и среднего бизнеса, невысокой распространенностью безналичных платежных средств.

Основным показателем, характеризующим уровень развития налично-денежного обращения, является возвратность наличных денег в кассы коммерческих банков. За первое полугодие 2005 года средняя *возвратность в кассы коммерческих банков* составила 99,0 процента, что на 0,6 процентных пункта больше, чем за второе полугодие 2004 года. Динамика показателя возвратности наличных денег отражена на графике 4.2.2.

Самый высокий показатель возвратности наличных денег за первое полугодие 2005 года составил по г. Ош - 143,1 процента, самый низкий по Баткенской области - 32,0 процента (см. график 4.2.3.). По г. Бишкек возвратность наличных денег составила 110,2 процента, по Чуйской области - 109,0 процента. Наибольший процент возвратности наличных денег по г. Ош, г. Бишкек, а также по Чуйской области связан с наиболее насыщенным потребительским рынком, концентрацией многих банковских и финансовых учреждений, а также торговых и промышленных предприятий. При этом следует отметить, что в целом по Ошской области процент возвратности наличных денег наиболее низкий.

Из касс коммерческих банков было выдано в первом полугодии 2005 года 29 651,0 млн. сомов, что на 3 178,2 млн. сомов, или на 10,7 процента меньше, чем за второе полугодие 2004 года. Структура выдач наличных денег представлена на графике 4.2.4. Снижение выдач наличных денег произошло по следующим статьям расхода:

- на покупку иностранной валюты - на 599,9 млн. сомов или на 31,1 процента и составила 1 926,6 млн. сомов;

- на прочие расходы - на 2 799,3 млн. сомов или на 13,1 процента и составила 21 358,9 млн. сомов.

Выплаты по статье пенсии и пособия увеличились на 214,7 млн. сомов или на 8,4 процента. Всего выдано на эти цели 2 770,2 млн. сомов. Рост выдач наличных денег по статье пенсии и пособия связан с полным погашением просроченной задолженности по этой статье.

На выдачу заработной платы бюджетным организациям направлено 3 595,2 млн. сомов и по сравнению с аналогичным периодом 2004 года данный показатель остался на прежнем уровне.

Поступило в кассы коммерческих банков в первом полугодии 2005 года 29 356,6 млн. сомов, что на 2 943,3 млн. сомов или на 10,0 процента меньше, чем за второе полугодие 2004 года. Снижение поступлений наличных денег произошло по всем статьям поступлений:

- "налоги, пошлины" - на 222,5 млн. сомов или на 8,5 процента и составили 2 607,3 млн. сомов;

- "продажа иностранной валюты" - на 199,6 млн. сомов или на 9,4 процента и составили 2 122,3 млн. сомов;

График 4.2.2. Динамика возвратности показателя наличных денег

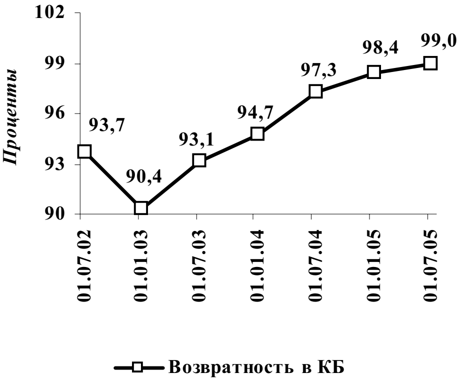

График 4.2.3. Показатель возвратности наличных денег в кассы коммерческих банков

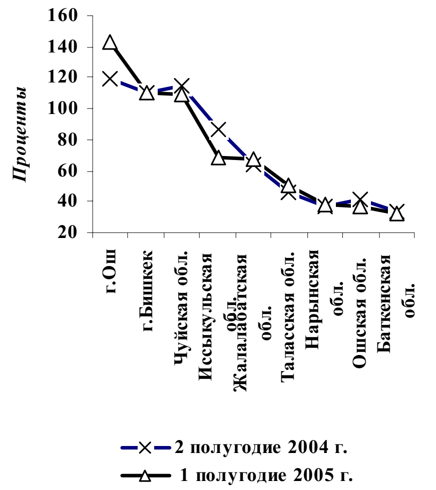

График 4.2.4. Структура выдач наличных денег за первое полугодие 2005 года

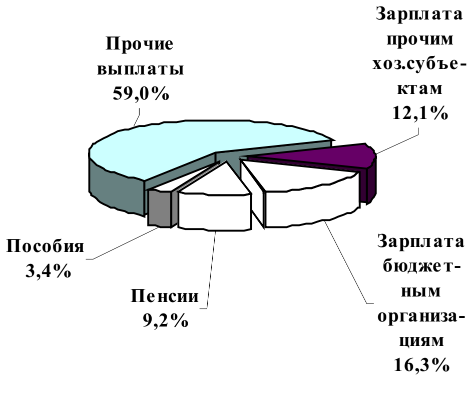

График 4.2.5. Поступление, выдача наличных денег и их возвратность в кассы коммерческих банков

График 4.2.6. Динамика объема и количества межбанковских платежей

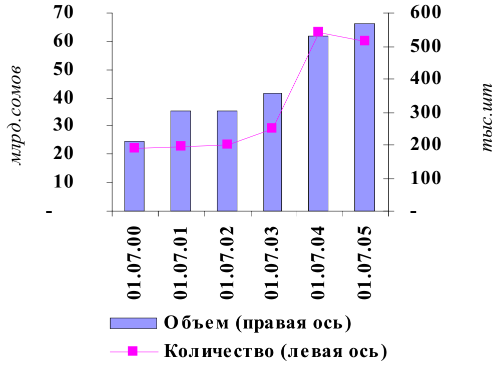

- "прочие поступления" - на 2 521,2 млн. сомов или на 10,2 процента и составили 24 627,0 млн. сомов.

Изменение показателей поступлений, выдач наличных денег и их возвратности в кассы коммерческих банков представлено на графике 4.2.5.

Безналичные обороты. В целом за первое полугодие 2005 года было проведено 511075 межбанковских платежей на общую сумму 66 115,0 млн. сомов (график 4.2.6.).

По сравнению с предыдущим полугодием объемы платежей снизились на 6,7 процента, а с аналогичным периодом 2004 года выросли на 6,4 процента.

Количество проведенных платежей по сравнению с аналогичным периодом 2004 года снизилось на 5,2 процента.

Снижение количества межбанковских платежей в отчетном периоде является следствием уменьшения количества платежей в межбанковской клиринговой системе (-5,6 процента).

Значительную долю межбанковских платежей составляют бюджетные платежи - платежи Центрального Казначейства и Социального фонда Кыргызской Республики. Общий объем бюджетных платежей (проведенных в гроссовой и клиринговой системах межбанковских расчетов) по итогам полугодия составил 28 061,2 млн. сомов, что составляет 42,4 процента от общего объема межбанковских платежей за отчетный период.

Общее количество бюджетных платежей за первое полугодие 2005 года составило 336 078 платежей. По сравнению с аналогичным периодом прошлого года этот показатель снизился на 4,3 процента.

Структура межбанковских платежей в разрезе по видам и назначению платежей представлена в таблице 4.2.1:

Таблица 4.2.1. Структура межбанковских платежей в разрезе по видам и назначению платежей

Вид платежа	Кол-во	Объем (млн.сомов)
Платежи за товарно-материальные ценности и услуги	227 386	11430,4
Операции по доходам	167815	4997,4
Операции по депозитам	712	153,1
Операции по кредитам	5632	7399,3
Операции с иностранной валютой	838	4264,3
Операции с ценными бумагами	1051	6491,2
Специфические платежи, межбанковские расчеты и переводы, операции с региональными управлениями и оборотной кассой	47 919	28136,7
Платежи по обязательному государственному социальному страхованию	55180	2857,8
Платежи отражающие доходы населения	4542	384,8
Всего:	**511 075**	**66 115**

Система крупных платежей. За первое полугодие 2005 года общий объем межбанковских платежей, проведенных по гроссовой системе расчетов, составил 44,8 млрд. сомов и увеличился по сравнению с аналогичным периодом предыдущего года на 0,5 процента (график 4.2.7.). В общем объеме межбанковских гроссовых платежей 97,5 процента и 92,3 процента общего количества приходится на платежи между банками, расположенными в Чуйской области и г. Бишкек, соответственно. По итогам отчетного периода, по сравнению с I полугодием 2004 года, максимальный прирост по количеству и объему платежей приходится на Баткенскую область (41,0 процента и 135,0 процента, соответственно). Снижение количества и объема платежей наблюдается по Жалалабатской (-33,5 процента и -27,5 процента, соответственно) и Таласской областям (-11,1 процента и -44,2 процента, соответственно), а также по объему платежей по Чуйской области и г. Бишкек (-0,3 процента).

За первое полугодие 2005 года по *клиринговой системе платежей* было проведено 490,7 тыс. платежей на сумму 21,3 млрд. сомов (график 4.2.8).

Прирост общего объема платежей по итогам полугодия по сравнению с аналогичным периодом прошлого года обусловлен его увеличением по клиринговым платежам. Увеличение объема наблюдается практически по всем видам клиринговых платежей, за исключением платежей, связанных с расчетами по операциям с иностранной валютой (-89,2 процента) и ценными бумагами (-56,6 процента).

В региональном аспекте по количеству и объему клиринговых платежей лидером является Чуйская область и г. Бишкек, на их долю по итогам первого полугодия 2005 года приходится 83,4 процента объема и 76,9 процента количества клиринговых платежей (график 4.2.9).

Трансграничные платежи, включая денежные переводы.

В настоящее время коммерческие банки предоставляют услуги по проведению трансграничных платежей по системам SWIFT, Telex, Банк-Клиент, Электронная почта. Выбор системы для проведения платежа определяется договорными отношениями с банками-корреспондентами. В первом квартале 2005 года в связи с отказом провайдера предоставлять услуги по системе Sprint, платежи через эту систему не проводились.

В настоящее время в Кыргызской Республике членами SWIFT являются 17 банков. Из них 4 банка, работают самостоятельно с интерфейсом SWIFT и 13 банков (включая НБКР), работают через общий интерфейс УКП SWIFT. В рамках модернизации системы SWIFT в мае месяце завершен переход банков на новую версию интерфейса SWIFTAlliance Access 5.5.

График 4.2.7. Динамика объемов и количества платежей по гроссовой системе

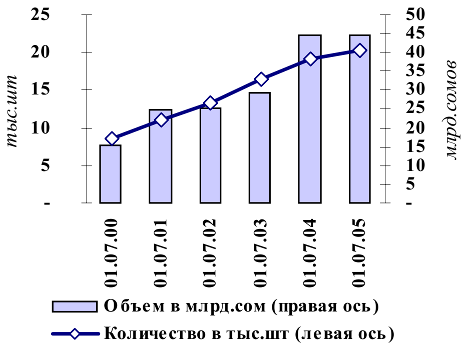

График 4.2.8. Динамика объемов и количества платежей по клиринговой системе

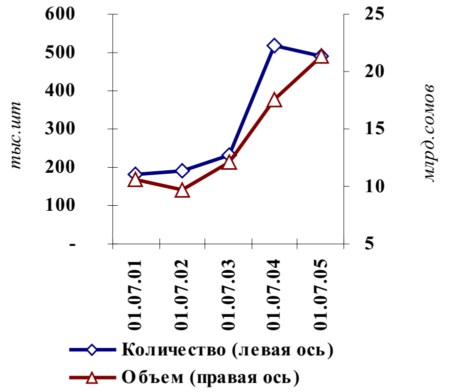

График 4.2.9. Объемы платежей по клиринговой системе в разрезе регионов

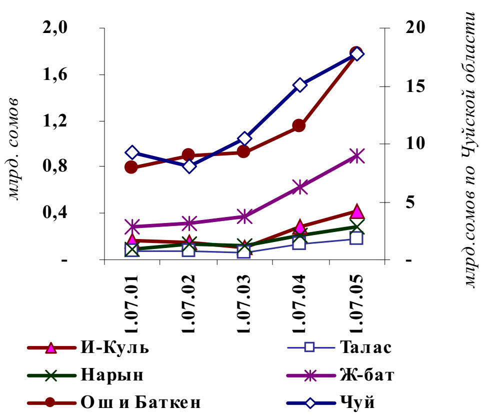

График 4.2.10. Динамика транзакций по сети SWIFT

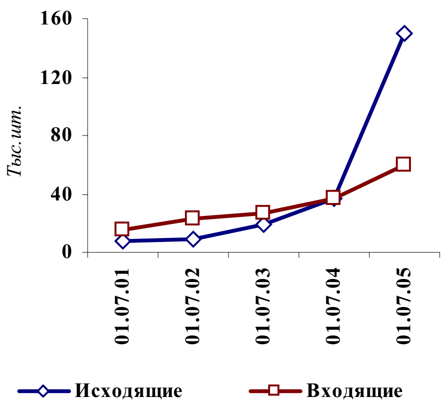

График 4.2.11. Динамика почтово-денежных переводов

Анализ платежей по сети SWIFT демонстрирует активный рост показателей как по количеству платежей, так и по объемам денежных переводов. Так, за первое полугодие 2005 года количество исходящих платежей составило 149,8 тыс. шт., что на 113,3 тыс. платежей больше чем в первом полугодии 2004 года (график 4.2.10).

К прочим системам, которые используют банки при проведении трансграничных платежей, относятся системы Банк-Клиент, Интернет-банк, электронная почта и другие. Если Telex и SWIFT являются международно-признанными системами, обеспечивающими безопасность и надежность при передаче платежей, то риски по использованию систем Банк-Клиент и электронная почта оговариваются при заключении договоров между банками-корреспондентами. Эти системы являются более дешевыми, но и наиболее рисковыми.

Общий объем *денежных почтовых переводов* за первое полугодие 2005 года в Кыргызскую Республику составил 1701,7 тыс. долларов США, в том числе из стран СНГ и из стран дальнего зарубежья - 811,6 и 890,6 тыс. долларов США, соответственно. В то же время переводы из Кыргызской Республики составили всего 221,9 тыс. долларов США. Причем, переводы осуществлялись только в страны СНГ. Положительная разница между почтовыми переводами в и из Кыргызской Республики за отчетный период составила 1479,9 тыс. долларов США (график 4.2.11.).

Сравнительный анализ показателей отчетного периода почтовых переводов из стран дальнего зарубежья и СНГ в Кыргызскую Республику с данными за аналогичный период 2004 года показывает снижение потоков денежных средств на 4,6 процента. Данное снижение объясняется постепенным изменением предпочтений населения по переводу денег посредством банковской системы. Банки предоставляют широкий спектр услуг для перевода денежных средств в более краткие сроки и позволяют значительно расширить географию стран, использующих системы банковских денежных переводов.

Системы расчетов банковскими платежными картами

По состоянию на 1 июля 2005 года эквайринг и расчетно-кассовое обслуживание клиентов с использованием банковских карт предоставляют 15 (из 20) финансово-кредитных учреждений, 8 из которых являются эмитентами и выпускают карты международных (7 банков) и локальных систем (3 банка).

Статус ассоциированного участника международной платежной системы Visa International имеют 4 банка (ЗАО ДКИБ, ОАО "Кыргызстан", ОАО "Казкоммерцбанк Кыргызстан", ОАО "Энергобанк").

В первом полугодии 2005 года движение денежных средств осуществлялось с использованием следующих видов карт: Visa, Master Card, Алай-Кард, Демир 24 и Union card.

Показатели по количеству эмитированных карт демонстрируют их устойчивый рост, что объясняется активной деятельностью банков по привлечению новых клиентов, популяризацией банковских карт среди населения и развитием инфраструктуры в целом. Так, общее число эмитированных карт по состоянию на 1 июля 2005 года составило 15 266, и увеличилось по сравнению с аналогичным периодом 2004 года на 41,1 процента (график 4.2.12.). В разбивке по видам карт число эмитированных карт составило:

по международным системам - Visa - 3 042 (47 корпоративных); Master Card - 1 089 (174 корпоративных);

по локальным системам - Алай-Кард -7 135 (157 корпоративных), из них 158 карт с магнитной полосой; Демир 24 - 3 948; Укркарт -52 (50 корпоративных).

Один из коммерческих банков Кыргызской Республики выпускает магнитные карты Укркарт, которые применяются к обслуживанию только на территории Республики Украина в рамках зарплатных проектов. В терминалах и банкоматах на территории Кыргызской Республики Укркарты к обслуживанию не принимаются.

По причине повреждения оборудования после событий 24 марта 2005 года и в связи со сложностями в настройке при новом подключении ряд коммерческих банков в течение второго квартала 2005 года не осуществляли операций по обналичиванию денежных средств с использованием международных карт.

Количество транзакций в первом полугодии, прошедших по локальным системам, составляет 163 310 транзакций (график 4.2.13.). Из них по "Алай-Кард" прошло 87 335 (34 процента от общего числа транзакций по локальным и международным системам), по "Демир 24" - 75 953 (29,6 процента) и по Union card - 22 (0,02 процента). По международным системам количество транзакций составляет 93 456 транзакции. По Visa и Master Card, соответственно, 69 763 и 23 693 транзакции (27,2 процента и 9,2 процента от общего числа транзакций по локальным и международным системам).

Объем транзакций, проходящих по локальным системам, составил 297,3 млн. сомов (график 4.2.14.). Из них по Алай-Кард прошло 151,0 млн. сомов (19,9 процента от общего объема транзакций по локальным и международным системам), по Демир 24 - 146,0 млн. сомов (19,2 процен-

График 4.2.12. Количество эмитированных карт

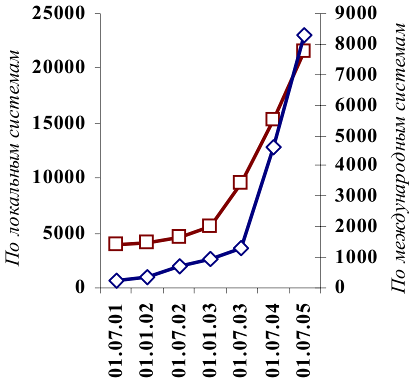

График 4.2.13. Динамика количества транзакций

График 4.2.14. Динамика объемов транзакций

та), по Union card - 0,4 млн. сомов (0,05 процента). По <u>международным системам</u> объем транзакций составил 462,3 млн. сомов. По Visa и Master Card объемы составляют, соответственно, 360,0 и 102,3 млн. сомов (47,4 процента и 13,5 процента).

Три коммерческих банка продолжают работу по расширению зарплатных проектов на базе карт международных и локальных систем. В целом реализовано 90 зарплатных проектов с общим количеством карт 8 033. Именно за счет реализации этих проектов и идет прирост на рынке платежных карт, в частности, по локальным системам больше половины эмиссии карт приходится на "зарплатные" карты.

V. СОСТОЯНИЕ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРА

5.1. Домашние хозяйства

В 2004 году фактическое потребление домашних хозяйств выросло на 9,9 процента и составило 82004,5 млн. сомов, что составляет 87,2 процента ВВП (к примеру, в 2002 году этот показатель составлял 75,4 процента ВВП).

В первом полугодии 2005 года номинальная среднемесячная заработная плата составила 2364,6 сома и по сравнению с соответствующим периодом 2004 года выросла на 15,3 процента в номинальном выражении и на 10,3 процента в реальном выражении. В свою очередь, стоимость минимального потребительского бюджета в январе-июне 2005 года составила 1856,8 сома (в первом полугодии 2004 года - 1722,83 сома).

5.1.1. Обязательства перед финансово-кредитными учреждениями

Обязательства сектора домашних хозяйств перед банковской системой на 1 июля 2005 года составили 1,5 млрд. сомов и возросли за последние 3 года в 4,7 раза, а по сравнению с 1 июля 2004 года в 1,6 раза. В структуре обязательств, как и прежде, наблюдается тенденция роста кредитов в иностранной валюте (см. график 5.1.1.1).

График 5.1.1.1. Обязательства физических лиц перед банками

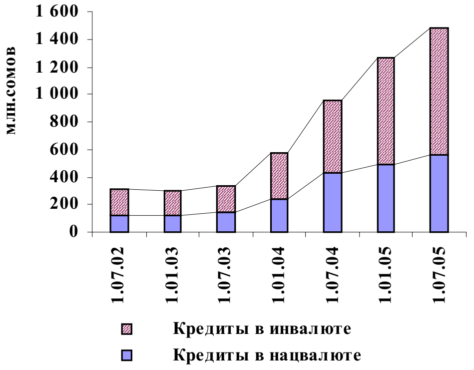

Обязательства в национальной валюте на 1 июля 2005 года составили 555,9 млн. сомов и за последние 3 года выросли в 4,5 раза, в иностранной валюте - в 4,8 раза, составив 922,3 млн. сомов. В итоге структура кредитов сложилась следующим образом: 37,6 процента - в национальной валюте и 62,4 процента - в иностранной валюте (на 1 июля 2002 года - 39,1 и 60,9 процента, соответственно).

По сравнению с 1 июля 2004 года существенно возросли кредиты, выдаваемые на строительство и покупку недвижимости - на 42 процента, сельское хозяйство - на 16,9 процента, в торговлю - на 13,3 процента. Доля этих кредитов в первом полугодии 2005 года в общем объеме выданных кредитов составила 48,3 процентов, в том числе в торговлю - 37,1 процента, промышленность - 10,4 процента, строительство - 9,8 процента.

Вместе с тем, сократились кредиты на заготовку и переработку - на 77,4 процента, транспорт и связь - на 46,5 процента, промышленность - на 35,2 процента.

Объем кредитов, выданных частным гражданам, в первом полугодии 2005 года увеличился по сравнению с

соответствующим периодом 2004 года на 26 процентов, но его доля в общем объеме выданных кредитов постепенно снизилась с 9,1 до 8,6 процента. Общий поток вновь выданных потребительских кредитов в первом полугодии 2005 года составил 414,8 млн. сомов. Средневзвешенная ставка по кредитам, выданным в первом полугодии 2005 года частным гражданам в национальной валюте, составила 28,2 процента, по кредитам в иностранной валюте - 21 процент.

Рост кредитования населения был обусловлен повышением экономической активности населения и стабильной макроэкономической ситуацией на протяжении последних лет.

Основным фактором, сдерживающим развитие уровня финансового посредничества банковской системы, остается все еще низкий уровень доходов населения.

5.1.2. Сбережения населения

График 5.1.2.1. Вклады физических лиц

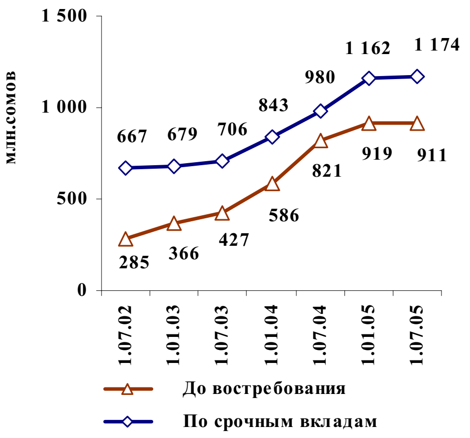

За последние три года объем депозитов и вкладов физических лиц в коммерческих банках по данным регулятивных отчетов действующих коммерческих банков увеличился в 2,2 раза (см. график 5.1.2.1) и по состоянию на 1 июля 2005 года составил 2085,1 млн. сомов. Для сравнения: на 1 июля 2004 года - 1801,3 млн. сомов. Это произошло благодаря макроэкономической стабилизации, достигнутой в последние годы, снижению уровня инфляции, росту реальных доходов и уровня сбережения населения.

В структуре вкладов также произошли изменения. Так, за последние три года отмечается рост вкладов в иностранной валюте. Если на 1 июля 2002 года только половина вкладов была в иностранной валюте, то на 1 июля 2005 года доля этих вкладов увеличилась до 63 процентов, что ниже на 0,6 процентных пункта по сравнению с аналогичным периодом 2004 года.

Укрепление банковской системы и расширение спектра банковских услуг привело к увеличению средств на текущих счетах физических лиц и, следовательно, повысило посредническую роль банков при проведении платежей.

По сравнению с 1 июля 2004 года наибольший прирост отмечен по депозитам до востребования в национальной валюте - на 32,2 процента. По срочным депозитам в иностранной валюте за этот период времени прирост составил 27,2 процентов, а в национальной валюте - 11,4 процентов.

Изменения в структуре вкладов и депозитов сопровождались изменением ставок. Так, в течение последних трех лет, ставки на депозиты до востребования характеризовались их небольшим ростом по депозитам в иностранной валюте - с 0,22 до 0,26 процента, а в национальной валюте произошло их снижение с 1,16 до 1,13 процента, соответственно.

В целом, несмотря на абсолютный рост объема депозитов домашних хозяйств, их доля в структуре депозитов банковской системы уменьшилась - с 48,5 процента на 1 июля 2004 года до 45,2 процента на 1 июля 2005 года.

5.2. Корпоративный сектор

5.2.1. Обязательства перед финансово-кредитными учреждениями

По состоянию на 1 июля 2005 года численность юридических лиц составила 62,7 тыс. субъектов и возросла по сравнению с соответствующим периодом 2004 года на 7,7 процента. Из общего числа юридических лиц значительная доля зарегистрирована в сфере торговли, ремонта автомобилей и изделий домашнего пользования - 27,7 процента, сфере коммунальных и социальных услуг - 18,8 процента, промышленности - 12 процентов. Преобладающая часть - 86,4 процента всех предприятий республики - находится в частной собственности. По размерам предприятия и организации делятся на "малые"[16], доля которых на начало 2005 года составила 88,2 процента, "средние" - 8,1 процента и "крупные" - 3,7 процента.

Совокупная задолженность предприятий и организаций перед действующими коммерческими банками за последние три года имеет тенденцию к увеличению. На 1 июля 2005 года она составляла 5488 млн. сомов, увеличившись за последний год на 38 процентов (см. график 5.2.1.1). В результате более быстрого роста кредитов в иностранной валюте, их удельный вес возрос на 2,3 процентных пункта и составил на 1 июля 2005 года 73,8 процента от общей суммы обязательств предприятий.

График 5.2.1.1.
Динамика задолженности корпоративного сектора перед коммерческими банками

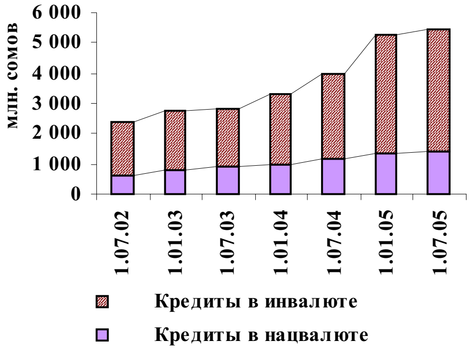

[16] Под "малыми" предприятиями в классификации НСККР понимаются предприятия численностью занятых до 50 человек, "средние" - 51-200 человек, "крупные" - свыше 201 человек.

График 5.2.2.1 Динамика дебиторской и кредиторской задолженности корпоративного сектора

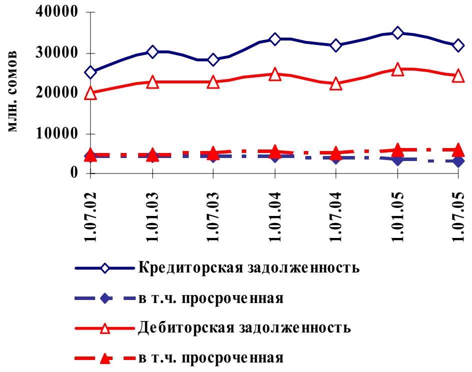

Средневзвешенные процентные ставки на 1 июля 2005 года по выданным кредитам в национальной валюте составили для промышленности 23,8 процента годовых, сельского хозяйства - 24,5 процента, транспорта и связи - 23,5 процента и торговли - 28,2 процента.

Средневзвешенные процентные ставки по выданным кредитам в иностранной валюте на 1 июля 2005 года для промышленности составили 16,3 процента, сельского хозяйства - 21,9 процента, транспорта и связи - 21,5 процента и торговли - 18,7 процента.

В течение последних трех лет продолжается снижение процентных ставок по вновь выдаваемым кредитам, что обусловлено снижением уровня инфляции, укреплением финансового сектора в последние годы и продолжающимся усилением на этом фоне конкуренции на рынке кредитования, в том числе между банковскими и небанковскими учреждениями.

За первое полугодие 2005 года ставки по кредитам возросли в национальной валюте с 24,1 до 24,3 процента, в иностранной валюте - с 18,0 до 19,55 процента.

5.2.2 Состояние дебиторской и кредиторской задолженности

В течение последних трех лет на предприятиях реального сектора наблюдается некоторый рост суммы как кредиторской, так и дебиторской задолженности. В то же время по итогам первого полугодия 2005 года отмечается ее некоторое снижение (см. график 5.2.2.1).

В абсолютном выражении дебиторская задолженность предприятий и организаций на 1 июля 2005 г. составила 24311,5 млн. сомов и снизилась с начала года на 5,4 процента. Доля внутренней дебиторской задолженности составила 78,9 процента.

В общем объеме дебиторской задолженности наибольший удельный вес занимают предприятия промышленности - 66,7 процента, в том числе предприятия по производству и распределению электроэнергии - 45 процентов; организации торговли, ремонта автомобилей, бытовых изделий и предметов личного пользования - 15,5 процента, транспорта и связи - 8,6 процента, строительные организации - 5,4 процента.

Объем просроченной дебиторской задолженности практически не изменился по сравнению с началом 2005 года и составил на 1 июля 2005 г. 5981,7 млн. сомов, или 24,6 процента к общему объему дебиторской задолженности. 68,5 процента просроченной дебиторской задолженности было допущено предприятиями по производству и распределению электроэнергии, газа, пара и воды, 15,4 процента - обрабатывающей промышленностью, 4,6 процента - предприятиями транспорта и связи.

Кредиторская задолженность имеет тенденцию к росту и на 1 июля 2005 года составила 31916,5 млн. сомов, при этом доля внутренней кредиторской задолженности составила 70,9 процента.

В целом для корпоративного сектора соотношение просроченной кредиторской задолженности к общему объему кредиторской задолженности имеет тенденцию к снижению и составило на 1 июля 2005 года 10 процентов (на 1 июля 2004 года - 12,5 процента). Наиболее высокий уровень данного соотношения на 1 июля 2005 года, согласно данным НСК КР и расчетам НБКР, имели предприятия и организации следующих видов деятельности:

- предоставление коммунальных, социальных услуг и персональных услуг - 36,9 процента;
- горнодобывающая промышленность - 35 процентов;
- финансовая деятельность - 28,3 процента.

Наибольшее превышение кредиторской задолженности над дебиторской отмечается в химическом производстве, где величина данного коэффициента на 1 июля 2005 года составляет 8,5, в гостинично-ресторанном бизнесе - 3,1, в обработке древесины и производстве изделий из дерева - 2,8, в горнодобывающей промышленности - 2,5.

5.2.3. Финансовые результаты

Несмотря на то, что в первом полугодии 2005 года прибыль предприятий реального сектора от операционной деятельности по сравнению с аналогичным периодом 2004 года увеличилась на 9 процентов и составила 3805,8 млн. сомов, балансовая прибыль снизилась в 2,8 раза и составила 2553,5 млн. сомов. Основная причина этого заключается в том, что в 2004 году предприятиями металлургической промышленности были получены значительные доходы от неоперационной деятельности.

В первом полугодии 2005 года по сравнению с первым полугодием 2004 года в 11,2 раза снизился показатель операционной прибыли предприятий горнодобывающей промышленности, а в обрабатывающей промышленности - на 6,1 процента. Предприятия, занимающиеся производством и распределением электроэнергии, газа и воды, получили прибыль в размере 107,8 млн. сомов (по итогам

первого полугодия 2004 года объем убытков предприятий данной отрасли составлял 129,7 млн. сомов). Гостинично-ресторанный бизнес увеличил показатели операционной прибыли на 23,9 процента, сектор транспорта и связи - на 23,3 процента.

Основной объем балансовой прибыли в первом полугодии 2005 года отмечен на предприятиях металлургического производства - 827,3 млн. сомов, связи - 776,4 млн. сомов, в организациях оптовой торговли и торговли через агентов - 330,8 млн. сомов, предприятиях по производству прочих неметаллических продуктов - 298,3 млн. сомов, транспорта - 388,3 млн. сомов. Значительные балансовые убытки в первом полугодии 2005 года были допущены предприятиями по производству и распределению электроэнергии, газа и воды - 367,9 млн. сомов, что выше на 351,1 млн. сомов по сравнению с соответствующим периодом 2004 года.

Доля нерентабельных предприятий в первом полугодии 2005 года составила 43 процента от общего количества отчитавшихся предприятий и осталась на уровне аналогичного показателя за прошлый год.

В целом, в первом полугодии 2005 года наблюдалось некоторое ухудшение финансовых результатов предприятий реального сектора.

VII. СПЕЦИАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ

Вопросы совершенствования банковского законодательства

Развитие банковской системы должно сопровождаться совершенствованием банковского законодательства и в определенной степени зависит от того, как оперативно это осуществляется. Процесс совершенствования банковского законодательства требует интенсификации соответствующего информационного, методического, научного, кадрового потенциала банковской и правовой системы страны.

В настоящее время можно говорить о завершении в целом этапа становления банковского законодательства Кыргызской Республики и теперь начался этап дальнейшего его развития и совершенствования. В частности, одним из направлений этой деятельности является реализация положений, принятых международным банковским сообществом, по вопросам благоразумного банковского надзора, включая регламентирование экономических нормативов, введение норм консолидированного надзора, корпоративного управления. Важнейшую роль здесь призвано сыграть банковское законодательство, структурированное в виде своеобразного банковского кодекса. Он должен в рамках единой структуры аккумулировать и сгруппировать законодательные нормы, относящиеся к банковской сфере деятельности.

В рамках совершенствования законодательства, прежде всего, следует рассмотреть вопросы взаимной ответственности кредитора и заемщика за соблюдение принципов и условий кредитования, ответственность менеджеров за банкротство финансово-кредитного учреждения. Необходимы меры правового характера по недопущению фиктивных и неэффективных с экономической точки зрения бизнес-проектов. Даже учитывая то, что процесс доказательства неправомерности действий банка-кредитора и клиента-заемщика на практике довольно сложен. Механизм реализации прав залогодержателя не совершенен, о чем свидетельствует практика судебных споров с участием коммерческих банков. Нуждаются в более глубокой проработке вопросы формирования эффективной судебной системы, системы исполнительного судопроизводства, учитывающей специфику банковского бизнеса. Довольно много формализма при осуществлении мониторинга исполнения кредитных договоров. Практически отсутствует система страхования выдаваемых кредитов, не налажено сотрудничество финансово-кредитных учреждений с иностранными банками и страховщиками. Между тем, без участия международных страховых брокеров вряд ли можно надеяться на среднесрочные и, тем более, долгосрочные кредитные вложения иностранных банков и других инвесторов в отечественную экономику. В решении этих проблем необходимо участие не только НБКР, но и коммерческих банков, а также всего гражданского общества. Только это позволит обеспечить эффективную разработку действенных и работающих правовых норм. Ни для кого не секрет, что повышение доверия граждан и инвесторов к банкам является ключевой проблемой, решение которой позволит обеспечить банковскую систему стабильными ресурсами.

Работа по совершенствованию банковского законодательства осуществляется планомерно, с использованием лучшей международной банковской практики.

Национальным банком Кыргызской Республики разработано несколько законопроектов, призванных устранить противоречия в действующем законодательстве.

В настоящее время в Жогорку Кенеше Кыргызской Республики находится на рассмотрении законопроект "О борьбе с финансированием терроризма и "отмыванием" доходов, полученных преступным путем", разработанный Национальным банком Кыргызской Республики.

Принятие этого законопроекта позволит создать условия для защиты финансовой и банковской системы Кыргызской Республики от преступных посягательств со стороны террористических элементов, что является одним из важнейших условий успешного развития экономики страны и на что обращают свое внимание международные эксперты. Законопроект направлен на защиту прав и законных интересов граждан, общества и государства, а также на обеспечения целостности финансо-

вой системы Кыргызской Республики путем создания правового механизма борьбы с финансированием терроризма и "отмыванием" доходов, полученных преступным путем. Положения законопроекта основаны на нормах и принятых международных принципах, с учетом рекомендаций FATF[17]. Законопроект устанавливает:

- критерии подозрительных операций,
- требования к идентификации клиентов финансовых организаций;
- срок хранения сведений и записей по каждому клиенту и проведенной им операции;
- требования к системе внутреннего контроля банков по внедрению принципов и правил противодействия "отмыванию" преступных доходов и финансирования терроризма;
- правила обмена информацией между государственными органами и другие положения.

Принятие законопроекта позволит избежать включения Кыргызской Республики в, так называемый, "черный список" стран, формируемый FATF, что будет способствовать повышению инвестиционной привлекательности и безопасности страны.

Также на рассмотрении в Жогорку Кенеше находится проект Закона "О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Кыргызской Республики", предусматривающий внесение изменений и дополнений в Гражданский кодекс Кыргызской Республики, Арбитражный процессуальный, Гражданский процессуальный, Трудовой, Налоговый, Уголовный кодексы Кыргызской Республики, Кодекс Кыргызской Республики об административной ответственности, в Закон Кыргызской Республики "Об акционерных обществах", в Законы Кыргызской Республики "О банках и банковской деятельности в Кыргызской Республике", "О банковской тайне".

Поправки в Гражданский кодекс КР призваны устранить противоречия с банковским законодательством при регулировании отношений, возникающих при осуществлении банковской деятельности, деятельности финансово-кредитных учреждений, создании, реорганизации, банкротстве и ликвидации банков и иных ФКУ. Принятие данных поправок будет способствовать эффективной правоприменительной практике в сфере банковского законодательства.

Предложено закрепление в Арбитражном процессуальном и Гражданском процессуальном кодексах норм, имеющих целью сохранение активов банка и защиту интересов вкладчиков в случае обнаружения проблем в деятельности банка.

Изменения и дополнения в Кодекс об административной ответственности имеют целью устранение имеющихся противоречий в законодательстве, предусматривают ответственность за использование изображения национальной валюты, за выпуск в обращение образцов банкнот национальной валюты, содержащей надпись "УЛГУ", а также за пренебрежительное отношение к национальной валюте.

В Закон Кыргызской Республики "Об акционерных обществах" предлагается внесение дополнений, закрепляющих норму о том, что регулирование правоотношений в области банковской деятельности и деятельности иных финансово-кредитных учреждений, будет осуществляться в соответствии с законодательством, регулирующим банковскую деятельность и деятельность иных ФКУ, лицензируемых и регулируемых НБКР.

Изменения в Закон КР "О банковской тайне" призваны установить порядок обмена информацией с центральными банками и надзорными органами других государств в целях внедрения консолидированного надзора.

Национальным банком Кыргызской Республики ведется постоянная работа по совершенствованию банковского законодательства, включая нормативную базу регулирования деятельности финансово-кредитных учреждений.

[17] FATF - Financial Action Task Force on Money Laundering (Международный комитет по борьбе с "отмыванием" денег), международная организация, которая разрабатывает и предлагает к исполнению государствами, признающими международные конвенции по борьбе с финансированием терроризма, рекомендации по предотвращению использования финансовой системы в целях финансирования терроризма и "отмывания" доходов, полученных преступным путем.